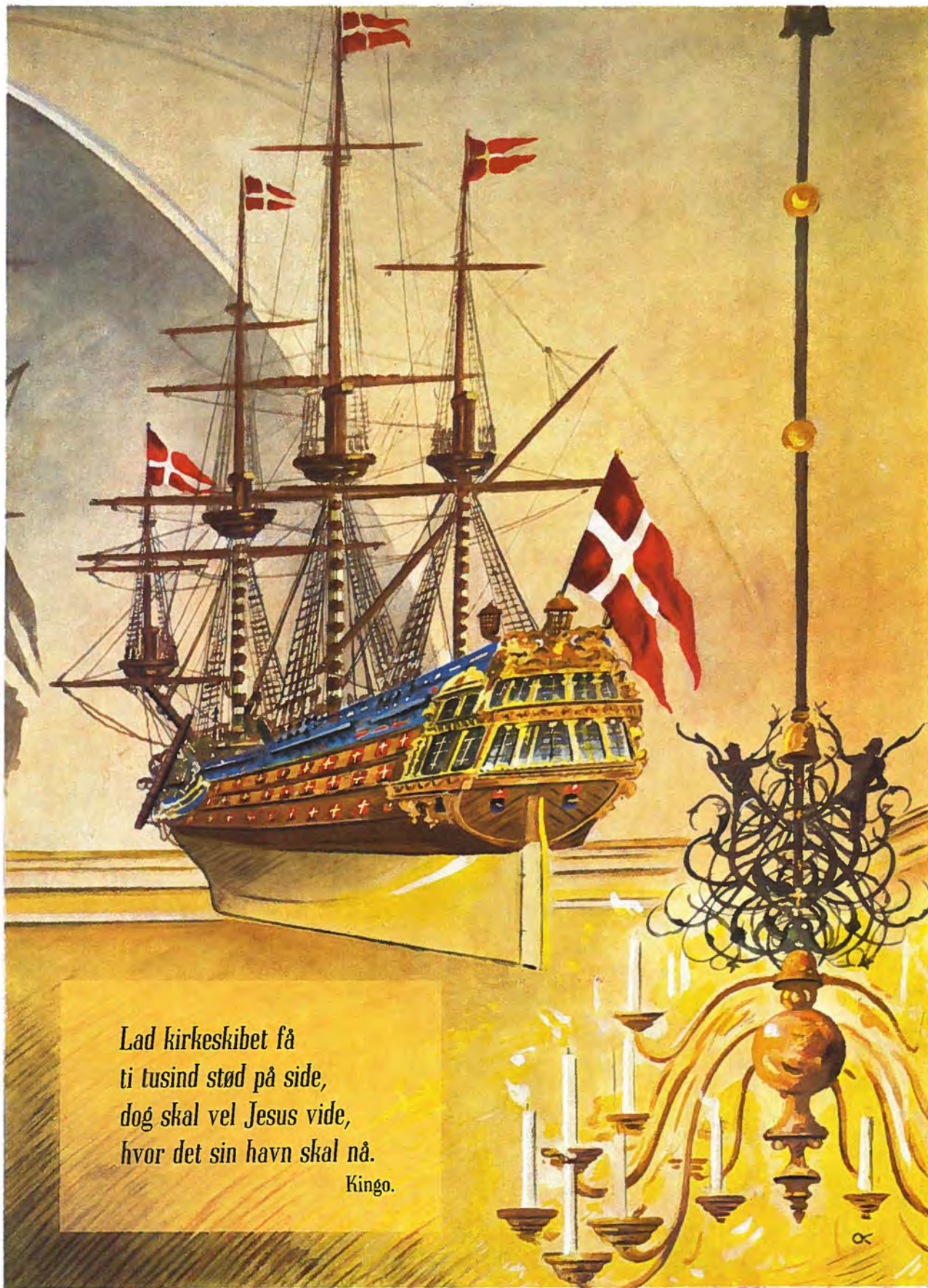

Til paa Havet 1963

Lad kirkeskibet få
ti tusind stød på side,
dog skal vel Jesus vide,
hvor det sin havn skal nå.
Kingo.

Reproduktion: Brdr. Børentzen

AKVAREL AF OSCAR KNUDSEN

Fra gammel tid symboliserer et skib i kirken rejsen over livets hav til Paradisets kyst

VIKINGENS JULENUMMER

Nr. 12 A

Jul
Kaa Havet
1963

REDAKTION: AXEL BÆRENTZEN

VIKINGENS FORLAG · KØBENHAVN

TRYK: A/S L. IHRICH

Forsidebilledet:

Hunden ved stranden

Så ti dog, hund, med den evige gøen!

Hunden:

*Ak, ser du ej skibet derude på søen?
Min herre, kaptajnen, har glemt mig i land,
nu må jeg vel løbe og klage ved strand. —
Så løb den og jamred' i nætter og dage,
den ville ej æde og drikke tage.*

*Til fremmede lande gik skibets vej;
den fattige hund man ænsede ej.
Den døde af kummer og fik sin grav
i tangen tæt ved det våde hav.
Mig synes, den havde så vel fortjent
for sin troskab et hædrende gravmonument.*

H. V. Kaalund.

En karavel

står Stillehavet ud

Af Simon Hjaltegaard, ill. af Oscar Knudsen

Som et drømmesyn i natten glider den vældige luksusliner hen over et uendeligt hav med morild og blide dønninger. Lysene fra de hundreder af køjer glitrer og leger i det dunkle vand, og fra øverste dæk lyder dæmpet musik. Kun som en svag anelse når larmen fra maskinerne i dybet herop, hvor kontinenternes rige og mægtige, hvor film- og sportsstjerner holder til . . .

Den undersøiske dunken føles lidt kraftigere på mellemdækket med det jævnt velhavende borgerskab og mere generende på emigrantklassen længst nede. Her sover Østens skævejede sønner allerede i deres trækøjer eller har simpelt hen strakt sig på gulvet med byldter i alle faconer under hovedet.

Men øverst oppe danser et udsnit af gylden, international ungdom til tonerne af hidsende meksikanske og sydamerikanske orkestre, mens den ældre generation gør sig det mere mageligt ved bordene med de farvestrålende blomsterdekorationer fra skibets eget gartneri. Champagnen skummer, og blå havaneserøg driver under fornemme næser. Af og til løfter man krystalpokalerne og hilser smilende på venner, bekendte og bordfæller.

Det er kun en times tid siden, man besværet rejste sig fra diner'en efter at have kæmpet sig igennem 8 retter af skibets sædvanlige overdådighed fra enorme køkkener og kølerum. Nu er det læskningens time, indtil man senere drysser ind i wide screen kino'en eller i en af fjernsynssalonerne. Og hvad så? En hyggelig bridge i en privatkabine eller et par afsluttende drinks i roulette-baren – måske et vederkvægende bad i svømmebassinet under stillehavsmånen i den lune tropenat? Måske en lille flirt med en af de elegante gigolo'er eller raffinerede golddiggers, hvis ellers gemalen er træt og hellere vil til ro?

På sin egen måde skildrer forfatteren oceansejlds gennem tiderne. Med en moderne luksusliner er vi undervejs til Hongkong. Pludselig er vi – guderne (og forfatteren) må vide hvordan! – om bord på en spansk karavel. Ført af Don Pedro Fernandez de Quiros står den ud i Stillehavet – mod fjerne og ukendte mål.

Skibet gik ned – men musikken spillede videre.

franske malere – lidt uroligt, finder den ældre, distingverede herre, som nipper til sin Hunter's rye og stilfærdigt iagttaget det festlige aftenliv.

Luften føles meget varm, og bartenderen har åbnet vinduerne ud til promenadedækket, hvor mange festklædte passagerer har søgt kølighed efter måltidet.

Friske vindpust fra havet slår ind i baren, og ved en idéassociation, han aldrig skal blive kvit, genoplever den hvidhårede amerikaner en anden nat for længe, længe siden, da han som lille guldklokket dreng med sine forældre krydsede et andet stort ocean i et lignende svømmende palads. Han husker gysende den besynderlige iskulde, der næsten i et nu trængte ind overalt... som et varsel om død og undergang inden katastrofen, der sendte 1500 mennesker i Atlanterhavets dyb.

Endnu fornemmer han forvirringen og rådløsheden, da man langt om længe opfattede situationen i al dens gru. Musikken spillede lystigt videre, ragtimes og operetteudtog, som om alt var normalt, men ansigterne blev blegere for hvert minut og kun den myndige dirigents tilsyneladende nervøse holdt sammen på orkestret. Da han fandt sig selv halvt bevidstløs efter at være skubbet ned ad en trappe, lå han i bunden af en gyngende redningsbåd – og var forældreløs, men vidste det endnu ikke...

– Hello, captain... have a drink!

– Thank you, mr. Dodge... ikke gerne på denne side midnat, men en cigaretpause går vel an, svarer kaptajnen. De ser ud, som om De har haft en vision, mr. Dodge – og næppe en helt behagelig!

– Måske! Jeg sidder og tænker på, hvor godt det er, at oceanlinerne nu om dage er udstyret med radar, selv om vi vel næppe på denne rute møder isbjerge.

– Oh! udbryder kaptajnen, som kender mr. Dodges barndomsoplevelse i alle enkeltheder... Nej, vi kunne snarere have brug for en geigertæller i kæmpeformat, men det kommer nok allsammen!

– Hvornår er vi i Hongkong, captain?

– I overmorgen tidlig, mr. Dodge, vi har ikke haft et minuts forsinkelse.

– Ja, De véd selvfølgelig præcis, hvor vi befinder os i dette øjeblik?

– Of course, mr. Dodge, går De med op, skal jeg sige Dem det helt præcist!

– Ak ja, captain, om vor gamle hæderkronede Columbus havde haft blot en lille brøkdæl af de hjælpemidler, vi råder over i dag!

– Ja, eller den arme Magellan... eller Pedro Fernandez de Quiros!

De to herrer, den midaldrende, sportstrænede kaptajn med det stærke, åbne ansigt, og den noble,

hvidhårede amerikaner går i stå og betragter livet i den store salon, som er ved at ebbe ud. Det sanseløsende mexicanske orkester holder pause. Øjensynligt til alles lettelse. De unge er søgt ud for at sværme på dækket under sommermånen, og et fornemt strygeensemble fortsætter underholdningen. Man har lige spillet Griegs „Våren“ og er begyndt på „Hoffmanns eventyr“.

Jeg sidder ved baren lidt borte og halvdøser over en amer picon. Ventilatoren snurrer lige over mit hoved. Den snurrer vildere og stærkere. Og jeg ser

Jeg sidder ved baren og halvdøser...

pludselig en sælsom maskine lande lige midt i baren! En slags flyvende tallerken... En grå mandsling i et tidløst kostume træder ud af den og indbyder mig med en håndbevægelse til at stige ind.

Skønt jeg véd, at det hele er et stykke blændværk eller trolddom, følger jeg søvngængeragtigt invitationen. Maskinen snurrer nu med en rasende hastighed. Omkring os vokser et blodrødt mørke, og vi synker, synker, synker... et skred, et styrt gennem århundreder!

Så standser tidsmaskinen brat sin voldsomme fart. Et skærende hvidt glimt flænger brutalt et forhæng til side og ligesom sprænger min indre bevidsthed. Jeg kan intet forklare, kære læser, men véd kun ét:

Jeg er i Peru, og vi skriver den 16. juni anno domine 1595 . . .

— — —

Nu svulmer endelig sejlene på vore 4 stolte karaveller. Efter at vi forlod Limas havneby Callao for over 2 måneder siden, har vi ligget for vindstille og varpet rundt langs kysten af Peru, indtaget tørrede grøntsager og mel i Trujillo og i Paitos havn endnu 1800 fade med ferskvand.

Men nu fylder i den lysende morgen østpassaten vore klude, og efter gammel skik lyder fra alle skibene et drønende:

— Buen viaje nos dé Oios! (Gud give os en god rejse!)

I løbet af dagen slipper vor lille flåde den bjergrige kyst af syné og står ud over Stillehavet: „San Jeronimo“, „Santa Isabel“, „San Felipe“ og til sidst vor Benjamin „Santa Catalina“, det svageste led i kæden, men uundværlig, fordi den med sit ringe dybgående kan trænge ind i bugter og floder, hvor de øvrige bliver stikkende i sandbanker og rev.

Jeg er lidt utryg, thi for mig elendige nutidsmenneske at se er vore stolte skibe 4 usselige træsko eller nøddeskaller, ikke stort større end de slæbebåde, der forleden trak vor luksulinér ud fra havnekajen i San Francisco – og (tilgiv mig sammenligningen!) mindre, kun bredere og med lidt højere overbygning end de små Landskrona-dampere, der fra Københavns Havnegade trafikerer Øresund!

Og dog er vi ialt 370 mennesker og en hoben dyr trængt sammen i de 4 skibe foruden alle forrådene. Kun en livlig fantasi kan forestille sig vore daglige levebetingelser. Foruden de spanske og portugisiske soldater og matroser er der 30 renblodede spanierinder med deres rigdom af børn – en enkelt har hele 7 – en svigermøder til 2 spanske familier og en portugisisk enke, der håber at lande i brudeseng undervejs. Hertil kommer så et virvar af halvblods, negre og indianere af begge køn. Fordi jeg senere har haft adgang til skibsarkiverne i Sevilla véd jeg, at i alt 15 par blev viet om bord på denne rejse. Børn i hobetal fødtes på disse gyngende planker, og med børnene ved brystet fandt kvinderne oftere og lettere vej til deres brune medsøstres hjerter under landgangen på øerne i Sydhavet og opnåede mere end mændene med deres klodsede ildvåben eller nok så snedige diplomatiske rævestreger.

Jeg skræver over siddende og liggende mennesker og dyr, da jeg stavrer min første runde på „San Jeronimo“. Overalt er ophængt eller sammenstuvet proviant i tønder, fade og store lerkrukker: Skibstvebakker, olie, ærter, bønner, linser, ost, saltet og tørret kød, tørrede sardiner og andre fisk, mel, ris, honning og mindre forsyninger af sukker. De flest mu-

lige af fadene med kød er fastsurret udenbords på agterkastellet for at havblæstens kølighed kan holde dem friske under sejladsen. Der mangler heller ikke mandler, rosiner, figner og dadler, men i påfaldende grad løg, sennep, eddike, salt og andre tørstfremkaldende krydderier.

For at have frisk mælk til børnene medføres en del køer og geder – også enkelte af hankøn! – som, hvis de ikke bliver fortæret under rejsen, skal sættes i land på de øer, man tager i besiddelse for hans spanske, katolske majestæt . . . En Noahs ark på det store, stille ocean!

Svin grynter irritabelt fra de nederste dæk, hvor de hverken får lys eller luft. Også en sværm af hunde, kaniner og høns må tage forholdene som de

De gamle rejsende

Ukuelig var fra tidernes gry den menneskelige drift mod det ukendte fjerne . . . Allerede de gamle vikinger gik på lange oceanrejser med deres små og skrøbelige fartøjer og fandt efter sagnet *Vinland*, som i dag menes at have været det nordamerikanske fastland, men opdagelsen er altså senere gået i glemmebogen. Efter Columbus' hjemkomst fra det nye land mod vest, som han antog var Indien, kom der fart i de store sørejser, og som den første sejlede portugiseren *Magellan* 1520 gennem strædet, der bærer hans navn, ind i Stillehavet. Selv myrdedes han af indfødte på *Matan*, en af øerne ved Borneo, men hans karavel „*Victoria*“, nåede 3 år senere tilbage til Spanien over det Indiske Ocean og sønden om Afrika. Den første jordomsejling var fuldført . . . Om opdagelsen af *Australien* strides de lærde endnu. Det er usikkert, om det var portugiseren *Godinho d'Eredi* i 1601 – eller hans landsmand *Fernandez de Quiros* 5 år tidligere, som fortjener æren. Nutidige tyske forskere vil hævde, at *Quiros* berøvedes denne på grund af jalousi eller andre genvordigheder. Og rivaliserende interesser inden for de store søfaremationer bevirkede, at de iberiske lande, Spanien og Portugal, søgte at holde opdagelsen hemmelig. Men ryterne om det nye land svirrede op gennem århundrederne og førte til, at opdagelsen „officielt“ blev foretaget af den engelske søfarer *James Cook* i 1770. Hermed åbnedes *Australien* for britisk kolonisation – i første omgang af skibe, lastet til randen med en masse mandlige og kvindelige forbrydere, man ønskede at blive kvit i moderlandet! Om noget australsk *Mayflower* vil der derfor med sikkerhed aldrig blive tale . . . Hvad angår de nævnte tyske forskere, som kalder *Quiros Australiens Columbus*, er at bemærke, at de internationale leksika i hvert fald ikke foreløbig har villet akceptere *Quiros*. Dette bør dog ikke forklejn hans indsats. Inden for oceansejladsen var Q. en af de mest beundringsværdige pionerer, og det skyldes ikke blot hans overlegne, vidtskuende personlighed, men også, som det fremgår af citaterne andet steds, at han var en mand af høj menneskelig karat.

er. Ligeledes medføres sække med alle slags udsæd og læggekartofler til eventuel kolonisation af nyt land. En del af mellemdækket er fuldstoppet med brændsel. Slipper dette op, kan der opstå lige så kritiske situationer, som hvis det kniber med vandet. Både ferskvand og brænde til madlavningen er derfor dag og nat under skarp bevogtning, det meste i aflåsede rum, hvortil kun kaptajn og proviantmester har nøgler. Det samme gælder vinen. Den skal forbeholdes rejsens syge og præsterne til deres gejstlige forretninger.

Overalt, hvor en mulighed frembyder sig, er anbragt gavntre af enhver art, hvalolie til indgnidning af skibsstævnen og alle slags værktøj til anvendelse om bord eller i land. Det utroligste kan ske under disse rejser. Man må være forberedt på alt og kunne hjælpe sig selv i enhver situation. Derfor er der også fuldt op af kister og fade med tjære, tran og voks, med søm, bolte og gevinder. Over kølen ligger svære blyplader, der tillige tjener som ballast. Altsammen må det opbevares så omhyggeligt, at det ikke forringes af saltvand og rust.

Så er der det primitive „husapotek“. Ingen skibslæge er om bord. Skibets barber må i almindelighed klare de obligate åreladninger og mindre kirurgiske indgreb.

En forsvarlig udrustning er også nødvendig til kampe mod sørøvere og fjendtlige indfødte. Selv om de spanske myndigheder ruger som drager over søkortenes hemmeligheder, er frække engelske og franske pirater forlængst gennem Magellanstrædet trængt ind i Stillehavet, og de gør rigt bytte. Krudtet opbevares under karavellens bov. Ammunitionen til artilleriet, de tunge „lombardos“, består af bly- og stenkugler. Desuden har man små drejelige kanoner, som kan skrues fast overalt langs skibssiderne, og da de er bagladere, tillader de en ret hurtig skudveksling. Kuglerne til disse har en vægt af ca. 350 gram med en rækkevidde på 300 meter, mens de 1 og 1½ kg kugler til „lombardos“, når disse går af i forrygende bulder og brag og røgskyer, kun slipper ca. 100 meter ud af røret . . . Hertil kommer soldaternes personlige udrustning med skjolde, sværd, dolke, hjelme og brystpansere, musketter og hagebøsser, så man vil forstå, at pladsmangelen på vore skibe, hvoraf det største er på ca. 70 tons, er overmåde uhyggelig.

For besætningen, der regnes til 1 mand pr. ton, og de mange andre om bord, er pladsen så snæver, at stemningen til tider kan være lidt ildevarslende. Mytterier, større eller mindre, er uundgåelige på en længere oceanrejse. Den store Magellan, hører jeg fra proviantmesteren, måtte indføre dødsstraf blot for talen om at vende næsen hjemad . . .

Så længe forplejningen og vandrationen er tålelig, er forholdene dog gennemgående fredelige – ja, så utroligt det lyder, ofte den rene idyl! Hver dag, når solen stiger over den østlige horisont og bebuder en ny strålende dag, hilser skibsdrengenes kor den med sprøde overgangsstemmer:

Bendita sea la luz
y la Santa Vera Cruz
y el señor de la verdad
y la Santa Trinidad.
Bendita sea el alma
y el señor que nos la manda.
Bendita sea el día
y el señor que nos la envia.

(Frit oversat: „Velsignet være det himmelske lys og det hellige kors, som er sandheden og det trefoldig åbenbarede. Vore sjæle være velsignet og dagen, der møder os, og Herren, der har sendt den“).

Derpå følger et Fadervor og et Ave Maria, og alle, der kan være på dækket, stemmer i med. Drengene slutter med den gamle dagbøn til søs: „Gud give os en god dag og en god rejse. Gud se i nåde til vort skib, vor kaptajn og vore andre ædle herrer fra hæk til bug“.

Når denne lille kønne ceremoni er overstået, begynder det travle liv om bord. Rationerne fordeles, komfurerne udsender kvalmende røg; der bliver vasket og lappet. Matroserne klatrer som aber til vejs i ræerne på deres strømpesokker og ordner sejl eller afløser udkiksmanden i mastekurven, en eftertragtet post, da hans navn ofte knyttes til en eller anden nyopdukket ø, han får øje på. Saltvandspumpen ved bageste mast bliver svunget ud til tvætning og rengøring. Korn- og majsmejerierne knirker. Soldaterne renses og pudses deres våben. De gejstlige mumler over deres breviarium og er hvert øjeblik ved at snuble over madrasser, børn, hunde og diende mødre.

Snart søger alt, hvad der kan krybe og gå, fra skibets dybeste regioner op på de øvre dæk for at få sol og luft. Thi nedenunder er rædselsfuldt. Lys må ikke tændes på grund af brandfaren. Brakvandet i kølrummet stinker over al måde, og dog er der noget betryggende ved den lugt, fordi den fortæller, at skibet er tæt. Intet havvand er trængt ind.

Kun officererne og de få damer af finere herkomst har luftige kamre i kastellerne over bov og hæk. Kaptajn og førstestyrmand bor i agterkastellet. Den fornemste kabine besidder selve ekspeditionslederen, adelantado'en og hans familie, der har til huse bag en række prydelige vinduer i agterenden. De har endog eget toilet – i modsætning til de øvrige ombordværende, der er henvist til at forrette deres nødtørft over rælingen.

Når aftenen sænker sig, bliver der sunget, spillet og danset om bord.

Dette er i øvrigt ingenlunde ufarligt. Falder en mand over bord under denne livsvigtige proces, gælder det om at skræmme hajerne med megen larm og få den ulykkelige bjerget. Når en druknende er hevet om bord igen, skal han efter reglementet kildes i halsen med en fjer, så han spyer vandet op.

Foran kaptajnens kabine løber et smalt galleri. Ad dette stiger man op på kastelets tag, hvorfra hele skibet kan overses. Under kaptajnskahytten findes skibets hjerte, bitácula'en, hvor kompas og de øvrige nautiske instrumenter befinder sig. Det står direkte i forbindelse med roret. Hver middag ser man kaptajnen træde frem fra bitácula'en for at tage solhøjden og beregne breddegraden. De enkle

instrumenter er konstrueret med stor sindrighed. Bestemmelsen af længdegraden er straks vanskeligere og må som oftest ske på lykke og fromme efter vindens styrke, strømmens hastighed og retning. Tid efter anden mødes derfor officererne til rådslagning for at finde ud af, hvor langt man nu er nået fra Peru*.

* Flere ekspeditionsledere har troet at kunne aflede en metode af magnetnålens afvigelser. Philip den Tredie udsatte en årpenge på 6000 dukater for den opfinder, der konstruerede et tilforladeligt apparat til bestemmelse af længdegraden, men der skulle endnu gå 170 år, før det lykkedes. Det blev en tysker, *Tobias Mayer* fra Marbach, som i 1767 tog prisen hjem.

Og nu er det tid for middagsmaden. Lange træborde opstilles på det korte mellemdæk i sænkningen mellem bov og dæk, og her spiser alle med undtagelse af de højeste herskaber, for hvem der bliver serveret separat. Når alt er rømmet væk, kommer siesta'ens time. Man smider sig, hvor man kan få plads. Kun herskaberne trækker sig tilbage til deres kabiner.

Men når aftenen sænker sig, bliver der liv og røre om bord. Der synges, spilles og danses i det omfang, pladsen og det fyrige spanske blod tillader. Det er ikke just KFUM-tale, der høres efter mørkets frembrud på disse skibe, hvor alle menneskelige funktioner sker for øjnene af enhver. Mange af kvinderne er godt kendt fra Lima og har her ikke levet som nonner.

I løbet af aftenen bliver hele karavellen derfor tit en sydende heksekedel af ophidselse, lidenskab og jalousi. Synet af kapellanen og hans vikar på deres aftenlige runde er dog som regel i stand til at dæmpe gemytterne hos deres højroastede skriftebørn, når det truer med håndgribeligheder. Men livstrangen er under den fælles uvisse skæbne voldsom, og på grund af deres ringe antal har selv den styggeste kvinde om bord muligheder for at sno mændene om lillefingeren.

Efterhånden stilner larmen. Også efterklangene, de vemodige indianersange, som spanierne har formet efter deres egen musikalitet, forstummer. Alle søger til ro i den dybe, stille nat. Så tændes kærterne i navigationsrummet og lampen i lystønden, mens vinden suser i takkelagen, og endnu en gang lyder skibsdrengenes kor, nu dæmpet og blidt med slutningsordene:

Nu stunder nattevagten til,
nu rinder sandurene stille mod evigheden.
Lad os sejle godt, oh Gud
– og vær os nådig i mørket!

Om bord på de spanske karaveller er der strenge forbud mod unødigt larm i nattetimerne. Enhver fremmed lyd, enhver forandring i vindstyrken skal kunne opfanges, en dæmpet kommando kunne høres overalt. Når den vagthavende officer går sin runde i skibet, bærer han en omhyggelig tildækket og sikret lygte, der kun kaster et svagt skimmer omkring sig.

„Australiens Columbus“ i nærbillede

Pedro Fernández de Quirós' valgsprog lød: „Der hører mere tapperhed til *ikke* at bruge magten, man besidder – og i stedet besejre sig selv!“ Da engang i Rom kardinal Aldrobrandini spurgte Quirós, hvad han egentlig tilsigtede med sine rejser, svarede denne: „Opdage en ny verden, en verden, der i ét og alt er ny!“ Og da monsignore Pena, som også var til stede, spurgte søfareren, i hvilket sprog han ventede at gøre sig forståelig over for de indfødte, svarede Quirós: „I det sprog, man overalt forstår – *menneskelighedens!* Kun gøre dem det gode . . . aldrig noget ondt!“

Helt ned i kølrummet går runden for at se, om skibet er tæt, og om de 3 master står urokkeligt fast i deres sikringer, om der er låst for ferskvandsbeholdningen, om sanduret bliver vendt i rette tid og den befalede kurs nøje overholdes af rorgængereren.

Og i denne tyste time glider da „San Jeronimo“ lydløst som et spøgelsesskib gennem Stillehavets nat under evige stjerner. En månestråle får kølvandsriben til at glimre som sølv og belyser adelantado'ens mørkladne ansigt bag et af vinduerne i karavellens agterkastel.

Søvnløs står han dér, med ét tungt bekymret over sit ansvar for den dyrebare last af dyr og mennesker på vej ud for at søge en ny verden. Skal det lykkes – eller vil det gå således, som det blev så mange dristige søfareres skæbne før dem:

De spurgtes aldrig siden . . .

Umærkeligt er jeg igen landet på samme sted, hvor jeg tiltrådte denne underlige færd ned gennem tiderne. Mr. Dodge har forladt baren, og kaptajn Thompson er gået på broen. I den store salon ved siden af er opbrudets time øjensynligt inde. En blid brise ånder på det vældige ocean, som vor luksusliner bruser frem over i ti tusind hestekræfters tegn. Det prægtige strygeensemble spiller endnu . . . Dvo-raks „Den ny verden“.

BERA

fisker ikke mere

Hver sommer besøger jeg øen, en lille idyllisk ø med duftende kaprifolium i det danske sydhav, og hver gang ser jeg hen til Bera og Thomas. Jeg har altid holdt meget af disse to mennesker; men lad mig hellere begynde ved begyndelsen.

Jeg så Bera første gang en klar sommermorgen i 1935. Hun sad nede ved anløbsbroen og solgte fisk. Det var første gang, jeg var der på øen, så jeg kendte ikke dens liv, og af den grund var jeg stået tidlig op for at gå ned til den lille havneplads, hvor fiskerne, der udgjorde hovedparten af øens befolkning, kom ind med nattens fangst.

På vejen derved lagde jeg mærke til, hvor fint al ting var holdt. Alle vegne var stråtagsfrisuren, som husene trak godt ned i panden, klippet og studset, ikke eet hår var i ulave, og inde i haverne var plænerne lysegrønne, og man kunne mærke duften af nyslået græs, og rundt omkring var der smukke blomsterbede, som sendte dufte, der nemt kunne måle sig med Chanel nr. 5, ud over de nyklippede hække.

Det var en smuk fiskerby, jeg så den morgen — måske var det hele lagt an på turismen, men i så fald burde man nærmest opfatte det som en velkomsthilsen, og mindre pænt blev det jo ikke af

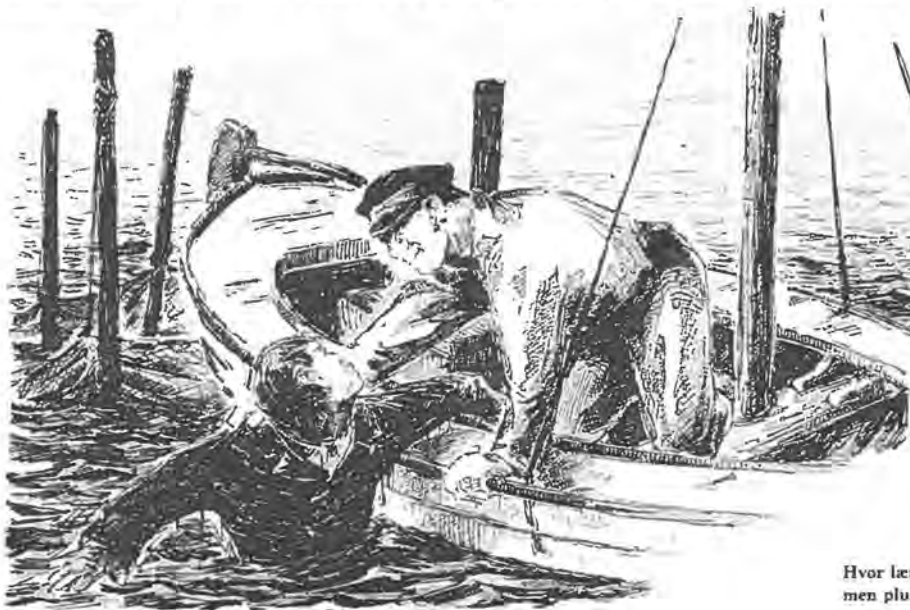
den grund. Men det var ikke altid, livet bag de kønne, hvide bindingsværksmure var lige så smukt som facaden.

Det opdagede jeg senere.

Da jeg kom ned til havnen, var fiskerne allerede kommet ind med deres både. Havn og havn er nu så meget sagt; det var nærmest en anløbsplads. Foruden en sortmalet bro, der på gamle ben, åreknudet af muslinger, netop vadede så langt ud i det grønne vand, at større dampere med forbindelse til Sjælland og Fyn kunne lægge til, var der en mindre mole, beregnet til fiskerbåde og lystfartøjer. Det var, hvad den lille by havde af havn, men det var vel også nok.

Molen blev af en eller anden grund, måske for sin lidenhed, kaldt „den lille“, og da jeg kom herud, var fiskerne allerede i gang med at sortere fangsten. Største delen blev lagt i kasser med is, mens resten kom i hyttefadene, der lignede sunkne både og vel nærmest må betragtes som fiskernes transportable lagerrum.

Fiskernes ansigter var barkede som gammelt læder, og de arbejdede næsten uden at tale, men til min forundring svarede de venligt og høfligt, ja, næsten overbærende, når jeg søgte at indhente min manglende viden, og een af dem, en rødhåret kraftkarl, lovede endda at tage mig med ud i sin båd, næste gang han skulle røgte sine garn. Det skulle dog få katastrofale følger, for næste morgen, da vi lå og vippede i den lille båd ude ved bundgarnspælene, var jeg ikke opmærksom på det glatte dæk og faldt — uheldig som jeg altid har været — pladask i sydhavets bølger, der lukkede sig over mit uerfarne hovede med en klukkende

Hvor længe jeg lå i vandet, ved jeg ikke, men pludselig mærkede jeg et fast tag i nakken.

latter. Hvorlænge jeg lå i vandet, ved jeg ikke, men pludselig mærkede jeg et fast tag i nakken, og i et snuptag var jeg oppe. Men så billigt skulle jeg nu ikke slippe; fiskeren ville nyde synet, og stadig med sin jernklo i min nakke, lod han mig hænge ud over bådens kant – for at jeg kunne dryppe af, sagde han skælmisk. Og der hang jeg i mit fine ferietøj, købt i storbyen for surt tjente penge, og sprællede som en våd hundehvalp. Selv om jeg endnu ikke var i sikkerhed, havde han dog reddet mit liv, men alligevel var jeg gal på ham – det var da ikke noget at lade mig hænge der, han kunne jo tabe mig (intet var mere usikkert end det). Men da jeg frelst kom indenbords, kunne jeg godt se komikken, og vi lo begge en befriende latter. Han morede sig som en konge, men omtalte dog aldrig episoden til nogen, og det var jeg ham taknemlig for, for latteren ville utvivlsomt have rullet hult i den lille by, hvis min uheldige fiskerdebut var kommet til dens kendskab.

Samme morgen var det, jeg gik rundt på stranden, hvor konerne sad i teltboder og falbød den friske fisk. De var i gummistøvler, og sækkeforklæderne, der blev holdt oppe af sejl garn, var blodige og fulde af fiskeslim. De handlede hurtigt og rutineret, men der var især een af dem, der tiltrak sig min opmærksomhed.

Hun var afgjort ikke smuk, nærmest grov i trækene, men øjnene var livlige, og den gnist, der lå i dem, vidnede om udpræget humoristisk sans. Panden så ud til at være lav, men tog man hendes store, sorte hår væk og så den i forhold til mellemansigtet, kunne man roligt gå ud fra, at der lå en klart tænkende hjerne bag den. Munden var stor, og hun havde et grimt ar på halsen, men hun ligefrem strålede af livskraft, og der var noget interessant over hende, og det var vel det, der lokkede mig hen til hendes bod. Skønt jeg aldrig havde brudt mig særlig meget om fisk, forlangte jeg rask væk et pund sild.

„Desværre hr.,“ sagde hun med fremmed accent, „er der ikke kommet sild ind i dag, men hvis De vil prøve i morgen, er det nok bedre.“ En ny kunde kom til, og jeg måtte opgive at komme i kontakt med hende. Jeg gik, mumlende en tak, og tænkte ærlig talt ikke mere på sildene, før næste dag, da jeg kom ned til frokostbordet i pensionatet, hvor jeg boede. „Bera har spurgt efter Dem,“ sagde pensionsværtinden og så nysgerrigt på mig.

„Bera?“ Jeg forstod ikke rigtigt.

„Ja, fiskerkonen, hun lagde et pund sild til Dem.“ Jeg så, at der groede små smil frem i de øvrige gæsters ansigter, da jeg satte mig ned ved det bugnende frokostbord.

Senere på dagen mødte jeg Bera, og jeg takkede, fordi hun havde bragt mig sild, og på mit spørgsmål om, hvorfra hun kendte min bopæl, sagde hun leende: „Åh, den slags ved man altid i en lille by.“ Om aftenen stegte pensionsværtinden sildene, der forøvrigt smagte fortræffeligt.

Efter den tid mødte jeg ofte Bera, og vi fik altid

en lang sludder. En dag kom hun sammen med den rødhårede fisker, der havde reddet mig fra druknedøden. „Nå,“ sagde jeg skælmisk til ham, „kan jeg nu ikke mere ha' Bera for mig selv?“

„Bera,“ sagde han og så lidt uforstående på mig, „hun er min kone.“ Det havde jeg ikke vidst.

Beras mand hed Thomas. Som helt ung havde han sejlet som matros på store dampere, og i Danzig havde han truffet Bera. De havde forelsket sig vildt i hinanden, og Thomas havde så smuglet hende med til Danmark om bord på sit skib. Senere fik de papirerne i orden, og her på den lille ø, hvor Thomas var født, giftede og bosatte de sig. Endnu nogle år fo'r Thomas til søs, men da hans far døde, arvede han dennes fiskerbåd og blev fisker ligesom så mange andre på øen.

Al dette og mere til fik jeg at vide, når jeg i de tidlige morgentimer var med Thomas til havs, og i de hyggelige stunder, jeg havde med dem begge.

Da jeg rejste, var jeg nede og sige farvel til dem. „Kommer du igen?“ spurgte Thomas. Det forekom mig, at han så lidt bedrøvet ud, men i hvert fald er det sandt, at hans ansigt lyste op i et stort smil, da jeg svarede: „Ja, det kan du bande på, jeg gør.“

De fulgte mig ud på den store bro, og da jeg stod ved rælingen på skibet, der skulle føre mig til Sjælland, råbte Thomas: „Til næste år skal jeg lære dig at stange ål!“ Det blev sidste gang, jeg så Thomas.

— — —
Det regnede den dag, jeg kom til øen sommeren efter. Ikke en stille, silende nedbør, men en ondskabsfuld styrtregn, der lagde kornet i leje og trykkede blomsterstænglerne hen af jorden, et ondt vejr, men det passede godt til den sindsstemning, jeg kom i, da jeg hørte om Thomas.

Trods vejret stod fiskerboderne på stranden, kun ikke Beras. Da jeg spurgte efter hende, pegede konerne ud på den lille mole, og her fandt jeg hende. Hun var i groft mandfolketøj: Alt for store overalls, søstøvler, der næsten nåede hende til hofterne, og en tjærefedt kasket med brækket skygge.

Hun vidste ikke, at jeg var kommet, og stod bøjet over en kasse rødspætter nede i Thomas' båd. Der måtte være noget galt, så jeg sagde bare goddag og gik ned i båden, som om jeg kun havde været borte i ti minutter; men hendes ansigt lyste op i glæde og forbavselse, da hun opdagede mig, dog kun for et øjeblik, så bøjede hun sig atter over fisken. Jeg sagde ikke noget, men hjalp hende med arbejdet. Af og til så hun op på mig, og først da lagde jeg mærke til, hvor hærget hun så ud.

Håret var tjavset, og den gnist i øjet, som jeg havde lagt mærke til sommeren før, var borte. Nu havde de sorte rande, og kinderne var slappe og usunde. Bera var blevet ti år ældre på een vinter.

Om aftenen fortalte hun mig det. Thomas var druknet. En storm langt ind under jul havde taget ham. Bera havde den nat, stormen rejste sig, bedt og tigget ham om at blive hjemme, men Thomas

var alligevel taget ud. Først efter nytår drev hans krop i land på Als.

Jeg har vist glemt at fortælle, at Bera havde børn. Hun havde både en dreng og en pige, og nu da Thomas var borte, havde hun for at skaffe mad og klæder til sig og sine, overtaget hans job. Fattig-hjælp ville hun ikke høre tale om. Hun fiskede selv i Thomas' båd, der var blevet bjærget, og hun solgte selv. Det første var et hårdt job for en kvinde — mange mænd havde det knækket. Men hellere det end modtage noget af andre. Jeg er ikke kommet til Danmark for at tigge, har nogen hørt hende sige.

Og hvis badegæsterne i de tidlige morgentimer hørte en trækvogn skrumle mod havnen, var det Bera, og hvis de flere timer efter lagde mærke til en fiskerbåd, der kom ind lidt senere end de andre, var det Bera, og mødte de ved middagstid en kvinde i mandfolketoj, som solgte fisk ved dørene, var det også hende.

Sådan var Bera, sej, viljestærk, udholdende og stolt. Jeg gjorde tit turen med hende ud til det lille bakkedrag, hvor Thomas lå på kirkegården. Her stod hun stum og stiv og så på den forblæste grav; men jeg så hende aldrig græde der, jeg tror ikke, der var flere tårer tilbage i hende, hun havde grædt for meget i den første tid.

Den sommer følte jeg mig ikke så lykkelig som i den foregående. Den var også mere regnfuld.

Næste år var jeg igen på øen, men senere kom krigen og med den så meget andet. Jeg fik andet at tage mig til, og først da gode ånder havde manet de onde i jorden sammen med kanontordenen, vendte jeg tilbage.

Det vil stå enhver klart, at jeg var spændt på at se og høre, hvordan Bera havde klaret den svære tid, som en krig jo er, så jeg gik straks ud for at finde hende.

Hendes båd lå ved den lille mole, ganske som den plejede, men hun selv var ingen steder at se. Heller ikke på stranden. „Har du ikke set Bera?“ spurgte jeg en fisker, som godt kendte mig. Han så på mig, som blev han forbavset over mit spørgsmål, så slog han blikket ned og sagde: „Bera fisker ikke mere.“

„Nå,“ sagde jeg lidt betuttet og tilføjede, „jamen, er hun her da ikke mere?“

„Joh,“ sagde han tøvende, „hun —“. Her standede han brat op, men sagde så pludselig: „Hvis du vil følge med, skal jeg føre dig til hende.“ Vi gik bort fra havnen.

Det var et yndigt vejr; blomsterne og græsset duftede, og de lave huse lå og hyggede sig under

„Der er desværre ikke kommet sild ind i dag,“
sagde hun, „men prøv i morgen“.

stråtagene, der var eet grønt mosbroderi – jeg glædede mig ærlig talt til at træffe Bera igen. Tavs fulgte jeg fiskeren, men vejen var længere end jeg havde regnet med, og da vi gik op ad en lille bakke – gik den nøgne sandhed op for mig.

Vi drejede ind ad jernlågen til den indhegnede jord og stod så foran Thomas og Beras grav. „Hun døde for egen hånd,“ sagde fiskeren stille. Jeg stod lidt og så på graven, hvor en trist plantevækst skød sig op. Så vendte jeg mig om for at spørge om noget, men fiskeren var gået.

Jeg fik det fortalt af andre. Allerede før krigen havde Bera lidt af en snigende sygdom, ingen vidste det, måske ikke engang hun selv, men det djævelsk hårde arbejde med fiskerbåden og al det der, fik den til at bryde ud i lys lue, og da krigen kom, var hun allerede stærkt angrebet.

Sygdommen udviklede sig på den måde, at hun blev meget svær, benene svulmede op, så hun ikke kunne gå, og som tiden gik, blev det kun værre. Børnene var forlængst blevet voksne, pigen gift på Sjælland, drengen til søs, og i det lille hus sad så Bera muttersalene, overgivet til venner og naboers omsorg. Til sidst kunne hun ikke engang sidde i en stol, men måtte ligge i sengen hele tiden.

Det må have været for meget for den stakkels Bera – brød sig ikke om at være andre til besvær

– og hun druknede sig. Hvordan hun kom ned til havnen, ved man ikke ret meget om, men hendes trækvogn stod for enden af den store bro, så på en eller anden måde må hun være kommet ud af sengen, kommet op på trækvognen og – guderne må vide hvordan – fået sig transporteret ned til havnen, antagelig ved at dreje hjulene rundt med hænderne, og derefter styrtet sig i vandet. Da man fandt hende, flød hendes lig underligt nok langs siden af Thomas båd.

I et fjernt rige lever vel Thomas og Bera nu et liv, der ikke er så hårdt, som det man bød dem her.

Endnu ligger deres båd ved den lille mole. Nogle, de overtroiske, siger, at det er en ulykkesbåd, men de mere kloge trækker den hvert efterår på bedding, og når foråret kommer, maler og pudser de den og lægger den ud på sin gamle plads, og her ligger den til minde om Thomas og Bera.

Jeg kommer stadig hver sommer over til øen, og hver gang ser jeg op til Thomas og Bera. Da jeg sidste år var der, var deres grav lagt om. Jeg stod længe og så på de nye blomster, der skød op af den tørre jord. Pludselig førte en kraftig vind havgusen ind over kirkegårdsmuren – havet trak pusten – og kold og klam jog den over graven. Jeg ved ikke, om det var det, måske kom det fra mit hjerte, men i det fjerne hørte jeg en fiskerbåds tøffen.

Hendes trækvogn stod for enden af broen.

Under udspændte sejl

Af Chr. Peters . Tegninger: Osc. Knudsen

Offoty var en djævel, men havde ydret med sig og lignede en engel. Han var gylden og slank, malaj, lidt over middelhøjde og ikke ulig en kvinde i form og bevægelse. Hans øjne var sorte, blide og drømmende, et ypperligt dæksel mod al den ondskab og djævelskab, hans sorte sjæl husede. Han var dog trods sit feminine ydre, sine runde former, i besiddelse af en fænomenal styrke. Musklerne lå under hudens silke som snoet tovværk, og når han nøgen til bæltstedet let og rytmisk bevægede sig hen over skibsdækket, var der noget af panterens smidighed og ynde over ham. Men han ejede også dens falskhed og lumskhed. Arbejdet snød han sig fra, men forstod ved bluff at dække over sin ladhed og dovenskab.

Han elskede intriger, kævl og spektakel og forstod på en underfundig måde stadig at sætte splid mellem mandskabet uden selv at blive berørt. Ud for Lagune-Øerne fik kanadieren Ermeson højre underarm sprættet op fra hånden til albueledet. Det var ikke Offoty, som førte kniven, men han var den indirekte årsag. I Buenos Ayres stjal han fem pund fra førstestyrmanden og fik ved en snedig manøvre mistanken listet over på en godmodig finne, som blev trukket for beløbet og smidt i land.

Der var tusinder af andre ting, Offoty var årsagen til og havde skylden for, men som han ved snedighed og lumskeri stadig forstod at redde sig ud af. Var der endelig en eller anden, som fattede mistanke til den altid smilende sydhavsbo, var hans flertal mellem mandskabet og hans egen styrke to faktorer, som nok skulle lukke munden på vedkommende.

Men så kom Tim Marrow om bord i Sidney, og sagerne tog en anden vending. Tim Marrow var seks fod høj, smal om hofterne og bred over skuldrene. Han var helt igennem sammensat af ægte, uforfalsket tømmer. Hans øjne var kolde og hårde, men ærlige. Han havde gennem et langt livs strabadser og farer lært at skelne tingene ud fra hinanden, og han var ikke længe om at opdage, at der boede en falsk sjæl bag Offotys kattevenlige smil. Men Offoty, som ikke alene ejede

panterens smidighed og ynde, men også dens fine instinkter, var på sin side heller ikke længe om at opdage, at Tim Marrow havde gennemskuet ham, og der opstod et tavst fjendskab mellem de to mænd. Offoty havde før været ude for en lignende situation, men altid forstået ved et eller andet snavset trick at få den vendt til fordel for sig selv. Og han var fuldt og fast overbevist om, at den også nok skulle blive det i dette tilfælde. Men her forregnede han sig, det kan selv den snedigste gøre. Tim Marrow var ingen grønskolling. Han havde befaret alverdens have og var en mand med mands mod og mands vilje. Han havde gennem en omtumlet tilværelse været i kontakt med alle mulige og umulige kategorier inden for menneskeheden og forstod gennem tidligere erfaringer og en skarp iagttagelsesevne at klassificere og bedømme sine folk. Og da der i farvandet vest for New Zealand blev fundet en box Goldflake-cigaretter, der var forsvundet fra tømmermanden, i hans køje, var han ikke et øjeblik i tvivl om, hvem gerningsmanden var, og med hvilken motivering den var lagt der. Og han gik til værks, som den mand han var.

Den dag, dette skete, og hvor Offoty skulle lide sit største og til dels sidste nederlag, stod ikke i opgørets tegn. Solen skinnede. Himlen var skyfri og hvælvede sig ren og blå fra horisont til horisont. Oceanet lå blankt, let kruset af milde luftninger. Tim Marrow sad ved skaffebordet og drak sort kaffe, rygende en virginiacigaret. Hen over ham lå en smal solstribe. Verden var mild og venlig.

Pludselig kom tømmermanden farende ind i lukafet og proklamerede vildt, at der var forsvundet en box Goldflake-cigaretter fra hans gemmer. Atmosfæren forandrede sig. Mildheden blev til kulde. En box Goldflake-cigaretter er nemlig ingen lille ting om bord i en skonnert, som er på vej fra Australien til Afrika, og der blev straks foretaget en grundig undersøgelse af de forskellige køjer. Tim Marrows var ingen undtagelse – og dér lå den! Tømmermanden holdt den triumferende op. Dødsstilhed sænkede sig over lukafet. Tim

Marrow rejste sig fra skaffebordet. Hans øjne var iskolde, og det krøb i tømmermanden, da han gik hen imod ham.

– Tror du, det er mig, der har lagt de cigaretter dér, tømmermand? spurgte han. Tim Marrow smilede, men hans øjne var kolde og farlige. Tømmermanden sank et par gange og sagde stammende:

– Næ, hæ, det tror jeg ikke. Det må være en anden.

– Fuldstændig rigtigt, tømmermand. Det er også min opfattelse. Og kunne du tilfældigvis ikke tænke dig, hvem den anden skulle være?

Tømmermanden så sig forvildet omkring.

– Næ, hæ, ikke lige i øjeblikket.

– Hvor er Offoty?

– På dækket.

– All right. Kom her. Så skal jeg vise dig manden!

De gik ud på dækket. Offoty stod midtskibs, lænende sig dovent mod lønningen. Hans overkrop var nøgen og lyste gyldent i solen. Et lille smil lå om hans mund. Han lignede personificeringen af al uskyld.

– Hallo, Offoty, sagde Tim Marrow venligt og holdt boxen frem imod ham. Tømmermanden er lidt i tvivl om, hvorledes disse cigaretter er kommet i min køje; men fortæller du ham, at det er dig, som har anbragt dem dér, vil han sikkert ikke tvivle mere!

En svag overraskelse sporedes i Offotys mørke øjne, men så lo han, som om det hele var en god spøg, og sagde: – Hvad mener du, kære ven?

– Hvad jeg mener, sagde Tim Marrow roligt. Jeg mener selvfølgelig, at hvis du ikke skynder dig at bekende, må jeg gå over til offensiven og tvinge dig til det. Nå, kom så med det! Tim Marrow smed boxen med cigaretterne hen til tømmermanden og stillede sig afventende op. Offoty grinede og trådte ud fra lønningen. Musklerne under huden spillede i solen.

– All right, Tim Marrow, sagde han spottende. I am ready. Men hvis du tror, at du kan banke mig til at tilstå dine tyvestreger, tror du fejl! Offoty grinede til de omkringstående. Hans ansigt var præget af sikkerhed og ro. Han stolede blindt på sin styrke og vennerne bagved. Det var to faktorer, som endnu ikke havde svigtet, og han stillede sig dristigt op.

– All right, Offoty, sagde Tim Marrow roligt, som du vil. Det er mig så uendeligt ligegyldigt, under hvilken form bekendelsen falder, når blot den falder. Og falde skal den!

Tim Marrow bevægede sig lydløst hen mod Offoty. Hans øjne var kolde og klare og lyste af ro og beslut-somhed. Han kendte ikke til frygt, men undervurderede heller ikke sin modstander. Hver en fiber, hver en muskel var mobiliseret og lå som spændte stålfjedre rundt om i hans lange krop.

Pludselig, næsten uden bevægelse, som en gylden streg, sprang Offoty ind på ham. Men Tim Marrow

var på sin post. Hans højre hånd skød ud, og Offoty fløj en fem-seks skridt tilbage, ramt af en knaldhård uppercut. Offoty vaklede. Hans øjne var fulde af overraskelse. Han stod et øjeblik uvis. Så samlede han sig sammen, dukkede og sprang hurtigt ind på skikkelsen foran sig og omklamrede den i et voldsomt tag. Men Tim Marrow, der var ligeså dreven en slagsbroder som Offoty, kastede sig bagover, og de landede begge med et brag på dækket. Mens de lå der, huggede Offoty to gange sin pande ned i det lyse ansigt under sig, så blodet sprøjtede. Tim Marrow gispede, vred hovedet om på siden, fik med et desperat tag højre arm fri og næsten uden anstrengelse kastede han Offoty en to-tre meter bagud hen over sig. Som et par katte var de begge på benene, stod et øjeblik og tog mål af hinanden og fløj så som tyfonens hvirvel med mord og galskab i øjnene igen ind på hinanden, brugende nærverne som trommestikker, mens luften genlød af slag og stønnen.

Offoty, der kæmpede som panteren, tagende sin chance uden hensyn til regler, forsøgte gang på gang at tilintetgøre og ødelægge sin modstander med kneb og tricks, men blev hver gang luret strengen af og sendt tilbage under en regn af svidende kropstød. Så skiftede han taktik. Han krøb sammen og så ud, som om han var ved at give op, men fo'r så pludselig frem, lynsnar som copraen, og huggede sin pande ind i Tim Marrows ansigt.

Der lød et skarpt smeld – som jern mod kød. Tim Marrow vaklede, gispede og stønnede og stod og lignede en drukken mand. De omkringstående trådte uvilkårligt nærmere. Deres øjne var vrede. Og vennerne, Offoty stolede på, trak sig tavse tilbage. Der var forvirring i deres øjne. Men Tim Marrow havde kæmpet mange kampe og var hærdet og hård som granit. Det tog ham kun et øjeblik at overvinde svagheden; så var hans koncentrationsevne igen klar, og han fløj ind over Offoty og bombarderede ham fra alle hjørner, kanter og vinkler med en hvirvel af slag.

Offoty sank i knæ. Og denne gang var det ikke bluff. Men han ville ikke give op. Han skulle og måtte vinde. Helc hans prestige stod på spil. Han forsøgte nu desperat med et underløb. Men Tim Marrow gav ham ikke en chance. Hans sjæl var fyldt af had og vildskab mod dæmonen foran sig, og han løftede knæet. Og Offoty, som kom flyvende gennem luften ned mod hans ben som en mand, der springer i vandet, hamrede med eksprestogs-fart ansigtet ind mod knæet. Kollisionen var voldsom. Han udstødte et uarticuleret skrig, faldt om på siden og blev liggende.

Tim Marrow stod et øjeblik pustende og betragtede den faldne skikkelse. Så vendte han sig mod mand-skabet, som under åndeløs tavshed spændt havde overværet slagsmålet, og sagde til kanadieren Ermeson:

– Hiv en pøs vand over ham.

Ermeson, der havde set mange slagsmål, men ikke et som dette, adlød beredvilligt og smed en pøs vand ned over Offoty, som forsøgte at rejse sig; men Tim Marrow stødte ham brutalt tilbage og sagde:

– Offoty. Hvordan er det så med de cigaretter?

– Offotys forslåede ansigt fortrak sig krampagtigt. Han havde lidt sit livs største nederlag og var endnu for overrumplet og forslået til at kunne samle sig sammen og finde en udvej. Han stammede hæst:

– Det var mig, der lagde dem i køjen!

– Hørte du det, tømmersmand? sagde Tim Marrow.

– Javel, sagde tømmersmanden og spyttede hen mod Offoty.

Atmosfæren var rensat. Solen skinnede, og dagen var mild. Og dagene, der fulgte, var milde. Fred og fordragelighed åndede overalt. Men Tim Marrow lod sig ikke bluffe. Bag Offotys forsonende smil anede han hadets ulmende glød, og han var på sin post. Men Offoty lod som intet. Han havde før kæmpet på lignende manér og vidste, hans chance ville komme. Og han gik stille og ubemærket omkring skjulende sit had bag et kunstlet smil ventende på det øjeblik, som skulle give ham oprejsning for den tort, han havde lidt. Og øjeblikket kom.

Enhver parade har sin svaghed, og Tim Marrows havde sin, og Offoty, som var ond som djævelen og snedig som slangen, var ikke længe om at opdage, hvori denne svaghed bestod og ud fra denne at vælge det rigtige øjeblik. Og da Tim Marrow som sædvanlig en mørk nat på udkiggen halvdøsende stod og lænede sig mod ventilen, sneg Offoty sig ind på ham, og før den overraskede Tim Marrow kunne nå at sætte sig til modværge, slog Offoty ham ned og smed ham ud over siden. Hele historien stod kun på et par sekunder – så var natten igen stille og dyster. Og Offoty listede ind i køjen.

Men Tim Marrow, som gennem et livs mange kampe var hærdet og stålsat, var ikke sådan at slå ud, og da skonnertens agterende som en mørk skygge

fortonede sig i natten, dukkede han op i kølvandet og fik fat i loglinen. Og så begyndte han et gigantisk arbejde, kun få mennesker kunne have gjort ham efter. Langsomt, bedende til guderne at loglinen måtte holde, arbejdede han sig metodisk og sejt tomme for tomme ind på skonnerten. Han var stærk, men havde al sin styrke behov. Flere gange smuttede hans hænder, og det terræn, han med opbydelsen af al sin styrke møjssommeligt havde vundet, måtte han generobre. Men han fortsatte desperat, klyngende sig til loglinen, brugende arme, hænder og fødder for at nå frem til det liv, som aldrig havde forekommet ham mere attråværdigt end i øjeblikket.

Og skonnertens mørke agterende kom nærmere og nærmere. Han var så nær nu, at et råb om hjælp ville have befriet ham fra den sidste og voldsomste anspændelse. Men han råbte ikke. Dette var en sag, som kun angik ham selv og den anden.

Og han kæmpede videre. Hivende sig frem gennem kølvandets sydende skum, med saltvandet svidende i øjnene, nærmede han sig målet centimeter for centimeter. Så kom øjeblikket, hvor han som et pendul hang og svingede under agterenden og lignede en fantastisk figur, vokset op af havet. Der var tre meter op

Dødtæt, men sammenbidt fortsatte han opad.

til lønningen. Det var tre meter, han sent eller aldrig glemte. Han var dødtæt og udmattet. Hans hænder var flænget på kryds og tværs. Men alligevel begyndte han at klatre opad i stedet for at råbe, hentende sin styrke og udholdenhed fra en eller anden mystisk fond. Halvvejs oppe truede han med at rutsche ned, men så huggede han tænderne ind i den begede logline og blev hængende. Et øjeblik hang han således, dødtæt, hivende efter vejret; så fortsatte han tavst og sammenbidt opad.

Hvor længe han kæmpede, anede han ikke. Han følte blot, han hang og svævede i en tynd snor, som skar sig dybt ind i hans kød, hver gang han krampagtigt med blodet susende for ørerne tog et tag opefter for at nå den mørke masse, som ragede ud over ham.

Og pludselig, næsten overraskende stødte hans hoved mod underkanten. Han reagerede ikke, følte ingen befrielse. Han havde kæmpet i evig-neder og var dødtæt og udmattet. Et sekund eller to hang han og samlede en sidste smule styrke. Så greb han fat i lønningen, hævede sig op og kravlede gispende ind på dækket. Uden at tænke, kun følende dækkets hårdhed som en absolut tryk og sikker kendsgerning, lå han i en halv times tid fladt udstrakt og genvandt efterhånden kræfterne. Så rejste han sig lydløst op og gik hen mod lukafet. Der var lys i et par af køjerne. Han bøjede sig frem og så ind. Offoty sad i sin køje og talte med Lennert. Han lignede ikke en mand, som for et øjeblik siden havde smidt en anden over bord, nærmere en blid og godmodig fyr. Tim Marrow stod længe og betragtede ham med knyttede næver. Så skubbede han køjet op og kaldte venligt: – Offoty!

Lukafdøren gik op. Lyset spaltede mørket. Så blev døren atter lukket, og det blev igen mørkt, dobbelt mørkt. Og Offoty gled som en skygge ind i mørket – og blev pludselig grebet om halsen og kastet over mod lønningen. Fuldkommen lammet, uden at gøre modstand, følte han skrækslagen, at han halvvejs blev presset ud over siden. Et øjeblik lå han stille, endnu ikke opfattende situationen. Så gjorde han en svag bevægelse med hovedet, men jernfingrene, som omsluttede hans hals, løsnede sig ikke.

Resolut væltede han Offoty ud over siden.

Et ansigt, hvidt og hårdt, bøjede sig ned over ham. Han udstødte et gisp af overraskelse og skræk. Ansigtet tilhørte Tim Marrow, manden, han for en times tid siden havde slået ned og smidt over bord.

– Hellige Guds moder, se i nåde til mig! stønnede han angst.

– Det gør hun ikke, Offoty, sagde Tim Marrow hårdt, dertil er du for stor en slyngel! Du må hellere bede til, at en eller anden haj ikke æder dig, for om lidt hiver jeg dig over bord! Men før jeg gør det, skal jeg gøre dig opmærksom på, at der henne agter flyder en logline; den blev min chance, men den kan også blive din! Lad mig se, du klarer den! Han klemte fingrene ubarmhjertigt fastere om hans hals og bøjede ham længere ud over siden. Offoty, der havde ligget som livløs hen, lammet af skræk og rædsel under hans

(Fortsættes side 66)

Produktion: Brdr. Bærentzen

Franske fregatter fra det 18. århundrede

Maleri af PAUL SINDING

Reproduktion: Brdr. Børentzen

Malmøbåd under indsejling til København

Fotografi af KAJ LUND

Kong Christian IV's

ishavsferd

Af Histor., ill. af Oscar Knudsen

Denne beretning om vor navnkundige konges togt til Norges nordkyst er blevet til på grundlag af gamle kildeskrifter i Det kongelige Bibliotek. Togtet var efter datidens begreber en enestående bedrift, som sejlads på disse kanter i øvrigt altid var det dengang. Det, som giver skildringen særlig værdi, er dens nøjagtighed i detalillerne, der er indsamlet med et indgående kendskab til emnet

Efter vikingetiden holdt de kronede hoveder sig gerne fra farefulde søtogter. Mangen en kejser og konge drog i ledning og satte livet ind eller til, men store havfarer til øde, kolde, afsides steder var ikke deres sag.

Der var dog en dansk konge, som tog en hård tørn på søen højt mod nord, nemlig Christian IV, og her skal der berettes om hans interessante og spændende færd.

Rusland havde 1595 afstået Finmarken og Nordlandene til Sverige, skønt Rusland ikke havde hverken ret eller magt over disse egne, der fra ældgammel tid hørte til Norge. Carl XI havde ikke evne til at sætte sig i besiddelse af de „afståede“ områder. Danmark-Norges magt over dem var samtidig ganske ringe: Lensmanden på Vardøhus var kongens betroede mand dertil, men „fæstningen“ var så primitiv, og besætningen så lille og dårligt udrustet, at Vardøhus' lensmand kun betød noget, fordi der ikke var andre myndigheder på de egne.

Farvandet vrirmede med fribyttere og fremmede fiskerskibe, som uden ret drev både fiskeri ved kysterne og handel med kystboerne.

Christian IV fik af formynderregeringen kongemagten overdraget 1596 – med håndfæstning. Inden han gav sig i lag med sine berømmelige byggeforetagender og med *krigene*, gjorde han et stort arbejde for at

sætte flåden i god stand, og ved mangfoldige rejser søgte han at lære sine riger at kende ved selvsyn.

I 1599 besluttede han sig til en nordlandsfærd. Den er senere ofte omtalt blot som udslag af hans rejselyst og hans ungdommelighed. Man ved, at der blev drukket tæt på hans skib, men man har af ukendskab til de virkelige forhold undervurderet togtet.

Ved sin færd til Danmark-Norges nordøstlige grænse fastslog han rigets besiddelsesret og -vilje. Den store udrustning af orlogsskibe viste fribytterne og de ulovlige fiske- og handelsskuder kongens magt og var indledning til en række togter, som efter en snes års forløb fik renset kongens strømme. Det var et slags kors-tog imod kysternes lovløse skændere, mod sørøvere, smuglere og rovfiskere – og et godt modtræk mod Ruslands list og Sveriges magtstræb. Dertil kom, at Vardøhus efter kongebesøget blev bedre udstyret.

Man nævner som en kuriositet, at kongen på togtet lod sig kalde „Capitain Christian Frederiksen“ – uden at forstå hans bevæggrunde. Han ønskede at fritage de norske myndigheder for stort postyr ved at være, hvad vi nu kalder „incognito“, han ønskede at kunne færdes frit om – og at spare på det dyre salutkrudt.

Kongens skib var naturligvis vel forsynet med mad og drikke efter den tids skik, og han og hans mænd gjorde sig på den „strabadserlige Reise“ til gode med begge dele, de eneste adspredelser, der var på den uvante pligtrejse – og søen tærer!

Det var ikke, som man af lærerbøgerne oftest får indtryk af, en enlig sejler, der førte den unge konge til de fjerne egne. Det var en eskadre på otte velbemandede skibe, af hvilke kongen valgte sig det prøvede „Victor“ til admiralskib. Under kongen tjente Børge Trolle som admiral og Alexander Durham som under-admiral.

Børge Trolle til Troldholm var en øvet og dygtig sømand, og han var desuden en mester i ringriden samt næsten uovervindelig i drikkekamp. Det var en djærv og lystig admiral, hvis valgsprog var: „Hvad agter jeg

månen, når solen skinner.“ Den 3. april 1599 gav kongen ham fra Kronborg pålæg om at få eskadrens skibe udlagt på strømmen i løbet af en dags tid eller to. Hvis nogle hollænderskibe skulle ligge i vejen, skulle han give dem ordre til at give plads, så de ikke kunne hindre kongens skibe.

Admiral Børge Trolle havde selv kommandoen på „Gideon“. Skibshovedsmændene på de andre skibe fik bestalling den 12. april: Den skotskfødte Alexander Durham på „Josaphat“, Herluf Daa på „Raphael“, Kiold Baad på „St. Michael“, Hans Simonsen de Lange på „Duen“, Jens Jürgensen på „Hector“ og Peder Vejle på „Papegøjen“.

Forud for de andre skibe sejlede „Victor“ fra København den 17. april med kongen og hans hoffolk, men vinden var skiftende, og skibet nåede ikke længere end til Hven. Næste morgen løb det til Kronborg. Der var da så stærk tåge, at „Victor“ kun med yderste besvær undgik at løbe på et par af de mange fremmede skuder, som i det usigtbare vejr havde lagt sig ved Helsingør. Ni kanonskud blev afskudt, og alle muskettererne bragede en salve løs, hvorpå salutten blev besvaret inde fra Kronborg. Kongen lod sig ro ind til slottet, men kom ud igen ved middagstid, da det begyndte at klare op.

Mens sejlene blev sat, bragede salutten løs på ny, og Kronborg blev ved at fyre for majestæten, indtil „Victor“ var kommet ud i rum sø.

Torsdag morgen den 19. ud for Marstrand blev der holdt gudstjeneste, og magister Anders prædikede. Han talte bl.a. om, at søhandelen skulle tjene Gud til ære og ikke være til skade for næsten. Man skulle afholde sig fra „overdådig forsæt og dristighed – og i nød og fare henvende sig til Gud efter Davids råd“.

Ude omkring lå en mængde fiskerfartøjer. Kongen fordrev tiden „med musika, herremændene med dobbel“. Om eftermiddagen lod kongen hele besætningen sammenkalde og formanede folkene til ro og lydighed under alle påkommende forhold. Vejret var da så klart, at man kunne se Norges kyst og Skagens Kirke på samme tid.

Ved Flakkerø var samlingsstedet for flåden. Den 20. april op ad formiddagen løb „Victor“ derind og fandt de andre syv skibe for anker der: Den svære „Josaphat“ (52 kanoner), hvor Durham var om bord, admiral Trolles skib „Gideon“ (30 kanoner), som var en bedre sejler end viceadmiralskibet, „St. Michael“ (12 kanoner), „Duen“ (18 kanoner), „Hector“ (14 kanoner) og „Papegøjen“ (10 kanoner). Røgen fra den bragende salut lå som en tåge ved klippekysten. Kongens skib havde nær løbet galionsfiguren af det sidste skib, „Raphael“.

Straks sendtes både ind efter fersk vand. Kongen lod sig ro hen til nogle fiskerbåde og købte „østerlinge“.

To dage i træk var vinden ugunstig, og der udfoldede sig imens et broget liv ved Flakkerø. Hver af de otte skibsbesætningers klædninger havde sin farve. Den 22., om søndagen, befalede kongen, at han på rejsen

ville kaldes „generalcapitainen“, og den, som kaldte ham ved kongenavn eller kongetitel skulle lide den hårdeste straf. Der truedes endda med døden.

Sent ud på natten stod skibene til søs for en stærk sydvesten, der hurtigt splittede eskadren. Kongeskibet var en skrap sejler og kom langt forud for de andre skibe.

„Gideon“ fulgte næst efter. Den 24. passeredes Jæderen, som hofmesteren havde i forlening, men der var ikke tid til gæsteri. Så vidt muligt skulle hele den norske vestkyst „oprækkes“, uden at flåden søgte havn. „Victor“ holdt sin kurs for små sejl for at blive ved den øvrige flåde. To dage senere kom skibet i faretruende nærhed af et klippeparti, som styrmanden ikke kendte. Det må her nævnes, at skibshovedsmændene sjældent havde uddannelse som sømænd. De var øverste befalende, men lod skipper og styrmand om det faglige.

Efter at Trondhjem var passeret, opstod den 27. april en heftig nordveststorm; den vendte sig til nord-ost, og i tre dage måtte besætningen kæmpe med modvind, regn og voldsom søgang, der bekom mange af de ombordværende meget ilde. Flere af de adelbårne herrer tabte livsglæden for en tid. I otte dage sås ikke land. Endelig den 3. maj lysnede det, men kun for et par timer, og først tre dage efter faldt der ro over skibet – men ikke over besætningen, for man vidste ikke, hvor skibet befandt sig.

Endelig den 7. maj blæste en god sydost, og kursen blev sat. To dage efter så man gentagne gange land, men da ingen vidste, om „Victor“ var nord eller syd for Trondhjem, stod skibet længere ud fra kysten, som man ikke kunne få kending af. Dristigt gik det til: Så længe der var kyst på dette strøg, var det Norge! Den 11. maj nåede „Victor“ Nordkap, og kulden var da stærk. Dagen efter sås halvøen Kinden, og den 13. passeredes Nordodden, og kursen blev sønden.

Den 14. maj ved tretiden kom „Victor“ ind under Vardøen. Så nær den norske fæstning Vardøhus lå to sejlere fra Hull, den ene med to mærs, den anden kun med et. Kaptajnerne kunne ikke gøre rede for sig, da de fik befaling til at møde på „Victor“, og blev arresterede. Det ene var først kommet samme morgen og havde hverken fisket eller handlet, men det andet og største havde 30 laster saltet fisk i lasten og over 200 ferske stortorsk, som de lige havde fanget, på dækket. Det var aftaklet, men blev straks besat fra „Victor“, men i løbet af et døgn gjordes prisen sejlklar.

Ved middagstid drog „capitainen“ til Vardøhus, der kun rummede nogle aldeles uanselige blokhuse og underjordiske beboelsesrum. Gulvene var belagt med skifer og bestrøet med sand. Et blokhus var indrettet til kirke, der højst kunne rumme et hundrede mennesker. Under koret var Christopher Ulfeld og Henning Falster begravet, men uden gravskrift. Derimod fandtes i kirken en del russiske indskrifter. Endvidere var der et bryggers og et bagerhus.

Selve slottet var så ussel en fæstning, at ingen om

bord havde set magen. Muren om Vardøhus var af skifer uden kalk imellem, men overkastet med jord. Muren eller volden var armeret med – 4 jernkanoner; den var 80 fod lang på alle fire sider. På volden mødte „capitainen“ et tamt rensdyr, som han i sin ærgrelse stak ned med sin hellebard og lod bringe om bord til sit skibsmandskab.

Lensmanden, Hans Olsen, lod tilberede et festmåltid, men det var så ringe, at kongen og hans følge straks gik til skibs igen. I Vardøhus stank der af den tørrede fisk, som var hængt op overalt, mest dog af de fiskehoveder og fiskeben, der var smidt til tørring på sandet for at tjene til føde for får og geder, som ofte måtte nøjes med denne ernæring.

Ikke en plet på øen var opdyrket. Overalt lå is og sne. Først dagen før „Victor“'s komme var der mærket en smule forår i luften. Jonas Carisius og Sigvart Grubbe besøgte præsten, som boede i en jordhytte. Præsten påstod, at han kun fik det at drikke, som han kunne brygge af den mask, han fik fra slottet.

„Raphael“ og et par andre af eskadrens skibe kom til, så det blev dog en stor dag for Vardøhus, men „Victor“ stod til søs samme eftermiddag, fulgt af „Raphael“. Ved midnat kom skibene ud for Kalvis (Laves), og om morgenen den 15. maj nåede de god havn. Dér fandt generalkaptajnen et københavnsk skib, som handlede i god ret, men føreren beklagede, at en engelsk skipper før ham havde haft handel med russerne.

„Victor“ gik nærmere kysten, opsejlede engelskmanden og lod den borde. Det var en skonnertribrig på 50 læster med 200 tønder saltet fisk. Besætningen blev sat i jern på „Victor“, som afgav den nødvendige prisebesætning. „Josephat“ ventedes til stedet samme nat, og der blev efterladt underadmiralen befaling til at afløse prisemandskabet, der hurtigst muligt skulle søge om bord i „Victor“ igen.

Generalkaptajnen, eller „capitainen“, som han i almindelighed kaldtes, var så sandt ingen smøler. Endnu samme aften sejlede han til havnen Kaldin, hvor „Victor“ ankrede. En rundkreds af fjelde kransede havnen på landsiden, og mod søen var den betrygget af en klippeø. „Capitainen“ havde ventet at finde bytte dér. Stedet var et yndet tilflugtssted for søens lovløse folk, men rygten var ilet forud for „Victor“, og havnen var forladt. Trods sin iver og hurtighed var kongen kommet for sent. To engelske skibe var undløbet og var ankret op ved Oltin (Ætin), nogle mil længere fremme.

„Victor“ søgte dertil for alle sejl og nåede stedet, inden englænderne kunne slippe ud fra havnen, der i alle henseender lignede Kaldin. Vinden var god og stærk, men der løb en rivende strøm inden om den klippeø, som dækkede vigen. Det blev dog besluttet at lade stå til lige ind efter englænderne. Trompeterne lød, og signal hejstes til skibene om at sende deres kaptajner om bord, men da der ikke sattes både ud ved de engelske skibe, blev der sendt tre skarpe skud efter dem. Galionen på den mindste af engelskmændene

blev sønderskudt, og derfra sattes omsider en båd ud.

Da lød der et øredøvende brag! „Victor“ var stødt på et blindt skær. Folkene tumlede om. Skibet vendte sig i vindretningen og ligesom sprang et stykke frem.

Enkelte af de ombordværende blev grebet af panik. Det knagede og bragede i skibet, og søen slog mod skæret og skuden. De kommanderendes råb og befalinger kunne ikke høres. Straks efter flød et stort stykke af stævnen og en mængde splinter op. Nogle løb til bådene, men blev kastet til side af befalingsmændene og jaget til pumperne, hvor en del besindige matroser straks havde taget fat.

Til al lykke var „Victor“ et i alle henseender godt skib. Rigningen blev stolt stående, og skroget var ikke mere læk, end at pumperne kunne holde skibet oppe. „Raphael“ kom til for fulde sejl, og begge skibes både gav sig til at hive „Victor“ af, inden ebber kom og gjorde ulykken større.

Imens hoverede englænderne. Lige efter grundstødningen steg den ene engelske kaptajn om bord med et par mand, og mens uroen var på sit højeste, var der ingen, som gav synderlig agt på dem. De gik så hen til stedet, hvor de fangne engelskmænd sad, og gjorde dem løs. Det blev dog snart set, og inden de var færdige og ville til båden igen, var de danske over dem, og de nyankomne måtte med knubs og hårde ord finde sig i at blive bundet og bevogtet som de andre fanger. Værre var panikken dog ikke.

Heller ikke kongen havde ladet sig anfægte af hændelsen. Endnu inden „Victor“ var kommet af klippen, lod han en båd bemandede og roede hen til det skib, som endnu ikke havde sendt sin skipper til den danske orlogsmand. I spidsen for en snes velbevæbnede bådfolk bordede han skuden, som til al held for majestæten havde tolv mand i land. Om bord var kun skipperen, to matroser og en skibsdreng, men dog blev der forsøgt modstand. Bag kahytten stod to gøtlinger, ladet med skrå og rettet mod overløbet, og der lå tændte lunter ved! Skipperen selv gik frem med sin kortelatz [huggert].

Det kunne let være kommet til – her på dette fjerne og for rigerne betydningsløse sted den 15. maj 1599 – at danmarkshistorien var kommet til at se ganske anderledes ud. Espingen (barkassen) kunne være blevet knust med et eneste skud og kongen være druknet hinsides lands lov og ret i et fribytterhul.

Gasten i espingens stavns fik øje på skytset og varskoede rorgængerens. Kongen så til med et smil, for båden var drejet af i god tid. Hans folk var karle! Sammen med dem entrede han skibet bag kanonerne. Skipperen og de to matroser løb til for at hindre det, men kongens gutter var dem for øvede og behændige og de blev afskåret fra kanonerne. Efter en kort kamp var de engelske matroser overmandet, og skipperen måtte give sig. „Dog var det med nød, at han kunne beholde livet, thi han fik mange hug“ (prygl).

De fire fanger blev sat i jern på „Victor“. I skibet fandtes 1500 daler og en mængde russisk mønt. De 12 mand, skuden havde i land, viste sig ikke mere.

Det andet skib bar to gamle kanoner. Mandskabet kom af sig selv om bord i de danske orlogsmænd. Priserne blev besat og gjort sejlklar.

Imedens var „Victor“ lykkeligt blevet halet af grunden. Ved ebбетid var klippen synlig over vandet. Hele natten faldt der afvekslende hagl og sne. Alt var kladt og koldt, og det blæste hårdt. Lasten måtte omkastes for at lækken kunne findes, og hullet i stævnen tættedes med poser, stoppet med bly, vikler, spæk og blåler! Skibet kunne holdes oppe ved flittig pumpen. Kongen ville sejle til Kildin for at kalfatre det, men blev rådet fra det. Den 16. var det sydøststorm og knugende tungt og mørkt vejr.

Kristi Himmelfartsdag (den 17.) kom nogle russere og lapper om bord. Russerne bragte „capitainen“ et stort rugbrød og lidt „børste-flæsk“, og de fik til gengæld Alicanten-viin, indtil den ene slæbte den anden bort. De var fantastisk og farverigt klædt. Lapperne kom i en sølle fyrretræsbaad med en bøsse og en hund hos sig, og de bad om krudt og bly til rensdyrjagten. De havde klæder og rensdyrhud på den bare krop, hverken skjorte eller andet undertøj. Også de fik megen mjød og vin.

Kort før mørkets frembrud blev vinden gunstig, og „Victor“s skipper fik ordre til at lette. „Raphael“ og priserne gjorde – efter signal – det samme. Det engelske skib, hvis fører havde sat sig til modværge, drev på kongeskibet, men fik selv så megen skade, at mesanmasten måtte hugges. Inden skibene kom i rum sø, løb det for anden gang, trods prisemandskabets slid, på „Victor“, hvis hovspryd kom ind i hans takkelage og nær havde raget stormasten over bord. Mærset på „Victor“s spryd blev brækket i små splinter, og prisens vanter brast. Kyststrømningerne var uberegnelige, sælig for folk, der færdedes i dem for første gang.

Før de fire skibe var kommet helt til søs, blev vejret mørkt og truende, og vinden østlig og hård. Strømmen førte skibene tilbage, og de strøg langs klippekysten og de store skær så hjælpeløse som tomme pramme. Det var en hæslig dødedans. Ingen af de danske havde været i de egne før. Man greb til det middel at løslade de to engelske skippere af deres lænker. De kendte hvert smuthul her på kysten, og med dem som lodser lykkedes det alle fire skibe at nå ind i en lille havn, Tiberi. Indsejlingen var snæver og kranset af skær og pladsen i havnen knap. Hverken den eller Ætin var afsat på datidens kort.

Kongen gik i land med et lille følge og fulgte en sti over klipperne. I et dalstrøg fandt han en russisk, midlertidig landsby eller bosted. Der var fem hytter, hver med en halv snes beboere. Majestæten blev budt ind i en varm hytte, der havde en ovn i midten, og blev budt på brød, smør og hvid ost af rensdyrmælk. Russerne førerede „capitainen“ et hvidt ræveskind, og to par mænd viste deres kunst i brydning, hvorpå kongen søgte ud i frisk luft igen og gik til skibs.

Kort efter kom tre russiske både til ankerpladsen med stortorsk. „Capitainen“ købte 300 for 9 rdl., lod dem salte og fik 9 tdr. ud af dem.

Sent ud på aftenen den 19. maj lettede skibene for gunstig vind, kom godt ud og nåede hen på morgenen Kaldin. Det var lyst hele natten som sædvanligt på denne årstid. Ved Kaldin sås det danske orlogsflag: „Josephat“ og „Gideon“ lå der med de tre først tagne priser.

Næste nat løb alle 9 skibe til Kildin, hvor man forgæves søgte sandgrund for at få „Victor“ kølhalet. Det lod sig ikke længer opsætte, og den 21. blev alle kanonerne sat over på „Gideon“, og „Victor“ sattes lempe­ligt til grunden på et sted, hvor stenbunden var nogen­lunde jævn. Ved ebбетid stod stævnen på tør grund, men bagskibet lå på 14 alen vand. Det viste sig, at kølen var stødt af. „Victor“ toges et par dage efter ved flodtid atter af grunden, alt gods blev udskibet, og besætningen overført til de andre skibe og i småhytter i land, hvor nogle russere og finlapper havde et tarve­ligt fiskerleje. Hytterne var som store hønehuse; nogle stod tomme – undtagen for utøj.

Natten efter den 23. blev „Victor“ krænget over mod „Raphael“, men var da nær sunket. Folkene havde ikke tættet stykportene solidt, så vandet fossede ind. Der måtte i hast rettes, øses og pumpe læns – og så overhales igen. Al i alt var det en hård rejse for det gode skib „Victor“; men det holdt søen endnu mange år efter.

Ikke alene var kølen knust, men store jernbolte var drevet ud af plankerne. Der blev nu repareret for fuld kraft og underskibet delvis dækket med bly. Allerede den 24. blev godset indskibet igen, men pumperne måtte stadig holdes gående.

Øen havde ingen fast befolkning; kun i fisketiden kom der folk til – og dyrebestanden var stor, mest bjørne og ræve.

Ved stranden lå store hobe af runde sten, der kunne bruges som kugler, og et par bådladninger blev samlet og ført med. Skibsfolkene morede sig meget over fin­nernes tamme rensdyr. To russiske fartøjer kom fra Malmis med mår- og ræveskind, rensdyrhuder, herme­lin og russiske handsker, og der blev sluttet en del køb.

Skønt det var så sent på foråret, var søerne ikke optøede, og der lå hist og her megen sne. Det var alt i alt uforglemmelige dage for de danske – undtagen for folkene på „Josephat“, der af strømmen var ført syd på og ikke stødte til eskadren før ved Vardø.

Pinseaften, den 26. maj, gik eskadren under sejl, men pinsedag blev en hård dag med skiftende sne og regn. Alle, som kunne være fra dækket, søgte køjerne for at undgå den gennemtrængende kulde og fugtighed. 3. pinsedags morgen kom alle skibene til Vardø. Dér var „Duen“ og „Papegøjen“ efter kongens ordre blevet liggende. De havde anholdt et hollandsk mærs­skib. Det var ladet med salt og vin. Da papirerne var i uorden, og skipperen havde drevet ulovlig handel, var besætningen, 18 mand, ført til de danske skibe og er­stattet med danske folk. Den hollandske styrmand var af vanvare (!) blevet skudt af en drabant.

Kongen gik i land, og alle de folk, som kunne und­væres, fik landlov. Derefter gik tiden til den 31. maj

Kristi Himmelfartsdag kom nogle russere og lapper om bord, og kongen beskænkede dem med vin.

med at få brød bagt og vand, brænde, fisk, rensdyrkød og hvad der ellers var at få til flådens udrustning. Helt begivenhedsløst forløb disse dage dog ikke. Det skete af og til, at kongen indbød „de andre kaptajner“ til spisning og drikkelag hos sig. Ved en sådan lejlighed blev viceadmiralen, Durham, pludselig syg og styrtede om. Badsøkaren stillede diagnosen: Paralyse, og den stakkels skotte blev båret til præstens hytte.

Stanken på Vardøen af fisk og tran var næsten ulidelig for de danske, og skønt det var en smule hjemligt at se det danske flag igen på rigets grund, længtes skibsfolkene efter at komme af sted. Kongen fik besøg af nogle finnefogeder, hvoraf én var ferm i ganneskydning. De blev sat om bord i den engelske prise „Charitas“, hvor de blev beværtede; det var ikke folk, som passede ind i en orlogsmands fine kahytsforhold.

Desuden havde kongen nok at gøre med udnævnelser, forfremmelser og overflytninger til priserne. Flere af de yngre adelige opnåede på dette ringe sted deres kongelige udnævnelse til skibshovedsmand. Den 30. maj udstedtes deres bestallinger: Albert Skeel blev

skibshovedsmand på „Charitas“, der var et godt udrustet skib, hofjunker Erik Urne på „Lillium Pertit“ (Lilleperten), Joachim Bülow på hollænderen „Neptunus“, som var en hurtig sejler, Henning Valstrup, der havde været vicekaptajn på „Josaphat“, kom på „Angelica“, og Jacob Trægaard på den hollandske prise „Raabukken“, der var en sinke til sejlads.

Kongen ville være med i alt, personlig, men admiral Børge Trolle var en klog mand, som forstod ham og så vidt muligt lagde alt til rette som det burde sig en dygtig næstkommanderende.

Alexander Durham var for syg til at rejse. Han måtte blive tilbage, men kongen skænkede ham til trøst ½ ame rhinskvind og 2 tønder tysk øl „til skibsbehov“. Hans Simonsen de Lange fik kommandoen på „Josaphat“ indtil videre, og på månedens næstsidste dag blev alt gjort rede til hjemrejsen.

Hele flotillen gik om morgenen den 31. maj under sejl for en god bør langs kysten, hvor bjerge og klipper endnu var hvide af sne. Kursen var mod Tromsø, som Niels Urne havde i forlængelse. Der var tåge som næsten

altid ved denne ø. Vandet var lyseblåt, og kulden næsten uudholdelig. De fleste, som havde evne dertil, styrkede sig med hed vin og varm mjød.

Den 4. juni blev tågen så tæt, at man fra kongeskibet kun kunne skimte ét af skibene, „Neptunus“. Skibets to trompetere blæste af fuld hals med korte mellemrum for at holde skibene til – og dog i tilbørlig frastand. Det var den tids form for sirener eller tågehorn. „Victor“ gik frem med mindst mulige sejl for ikke at komme fra de andre skibe.

Det klarede omsider op den 5. juni om eftermiddagen. Af flotillens 13 skibe sås da kun 6, og de var vidt spredt. De andre skibe kom til syne ved midnat, undtagen „Josaphat“ og „Raabukken“, som først langt senere dukkede op.

Langsomt gik det fremad ved kryds mod vinden. Koldt og vådt var det stadig. Ved 6-tiden den 7. juli blev et ret stort skib set i lang frastand, og „capitainen“ gjorde signal til jagt ved at give dansk løsen.

„Victor“ løb fra flotillen alene ved mærs- og foksejl, et herligt søskib som det var. Da det dog blev alene om jagten, lod kongen alle brugelige sejl gå til vejrs og vandt stærkt ind på den fremmede sejler. Det store flag blev hejst, og man ventede, at den ville brase op, men den hejste blot engelsk flag og udlagde rødt engelsk klæde fra stævn til ror.

Hen på eftermiddagen nåede „Victor“ inden for skudvidde, og to stenstykker blev affyret på engelskmanden uden dog at træffe. Den løb glat af sted, medens „Victor“ tømte op ved skuden. Englænderen havde åbne kanonporte, men sinkede sig ikke ved skydning; den satte bramsejl på stormasten og på sit spryd og slog vand på sejlene, der blev spilet ud ved bomme.

På „Victor“ og de nærmeste danske skibe fulgte eksemplet, og der var stadig 4 mand på storraen i arbejde med at hive vand over sejlene. Sent på aftenen blev det tykt vejr, men på „Victor“ lod man stå til, og om natten kom dansken engelskmanden på nært hold, rede til at brænde det glatte lag af. Da strøg modstanderen sit flag, mindskede sejl og lagde bi, men „capitainen“ var forsigtig. Alle kanonerne på „Victor“ blev ladet med lænkelod og stangkugler, og en del af knægtene blev lagt i læ af lugekarmene.

Engelskmanden lod sine trompetere blæse og satte en båd ud, men det var kun en underordnet, som bordede kongeskibet. Han fik ordre til at hente sin kaptajn. Endelig mødte han op, og han foregav frækt, at han havde antaget vore skibe for dynkerkere. Hans pas viste, at hans fartøj var et af de tolv kompagniskibe, der var på rejse til Rusland, til St. Nicolaum, men undervejs var han kommet fra sin flåde.

Til stor fortrydelse for mange, der harmedes over den frække skipper og havde et godt øje til det smukke skib, lod kongen ham løbe. Skuden var ny, bar 28 kanoner og havde 86 mands besætning. Kongen var den klogeste; han vidste, at den slags priser kunne blive dyre og skaffe ham uoverskuelige forviklinger med den engelske potentat.

Engelskmanden var blevet tugtet, men rejsen til gengæld sinket. Der opkom en sydveststorm, og skibene rakkede i søen dag efter dag uden at komme frem.

Den 11. juni, fandens fødselsdag, blev det stille vejr, og en utallig mængde hvaler viste sig i havoverfladen. Nogle lå og drev i vandkorpen, som om de sov. En blev påsejlet, uden at den blev set fra dækket; man mærkede stødet, og straks efter drev den op, forskåret af kølen.

Brændet var ved at slippe op, og der blev givet befaling til, at der kun måtte koges én gang om dagen. Aftensmåltidet blev strøget. Dog kunne alle nyde kold spise; brød, vand og vin var der nok af.

Dagene sled sig brydsomt og kedsommeligt hen. Tåge og storm vekslede.

En enorm stime sild blev set den 14. juni. En del hvaler fulgte efter stimen, som kom skibene ret nær. Stadig blev der ikke set land.

Adskillige, som ikke havde arbejde for, blev i deres køjer, og adskillige havde vin hos sig. Danmarks skønneste dag, den 15. juni, var sydsydvesten så hård, at hvert skib kun havde et stormsejl. Dagen efter lagde stormen sig, men vinden var stadig sydvest. Nætterne var ikke længere så lyse som hinsides Vardø.

Efter prædiken den 17., det var 2. søndag efter Trinitatis, fandt der en besynderlig domfældelse sted. Der var kommet en sort, russisk kat om bord, og ingen lille djævel kunne have voldt mere ufred end den. Den kradsede og bed adskillige og fik besætningen delt i to lejre, nogle for den, andre imod den. Skibspræsten, Niels Olsen, nævnede den i to af sine prædikener. Hver dag var den årsag til strid og kævl, men nu skulle det være forbi dermed. Katten blev udsat i en balje, forsynet med fisk og brød for nogle dage; ingen var villig til at tage livet af den – men nu drev den til søs. Underligt nok var utysket blevet stille, så snart det kom på tale, at den skulle udsættes. Fra da af krøb den sammen, og den strittede kun lidt imod, da den blev anbragt i baljen.

— — —

Endelig drejede vinden til nordost. „Victor“ var stadig først i sejladsen, skønt den førte små sejl, men dagen efter tabte kongen tålmodigheden. Flere sejl blev sat, og kongeskibet løb forud for de andre skibe. Henad aften den 18. var kun „Neptunus“ i sigte. Efter endnu to dages sejlads kom „Victor“ til Norskekysten, der blev hilst med glæde. Det var ved Kinden, halvøen ud for Bergen.

„Victor“ løb ind gennem skærgården. Om natten efter den 20. blev det vindstille, og skibet gled med strømmen. Bådene blev sat ud og bugserede. Her sås en fjerdingvej fremme i fjorden utydeligt mellem klipperne et skib, der ikke strøg sejl for orlogsmanden efter tidens skik. „Capitainen“ sendte ham indholdet af en halv kartove til mindelse og tugtelse. Kuglen dalede ned tæt ved styrbord, og vandet sprøjtede op ad skibssiden. I hast blev sejlene strøget – og to timer efter var „Victor“ på siden af den. Godt var det, at kuglen ikke var en fuldtræffer – for det var „St. Mi-

Da ankrene blev hevet og sejlene sat, var kongen til hest på vej til hovedstaden.

chael"! Kield Baad gav ondt af sig for at skulle stryge i den strøm, men „capitainen“ var ikke til at spøge med.

For at kalde både til bugsering til blev det danske løsen, 3 kanonskud, løset, og det varede ikke længe, før en halv snes garpebåde med 16 roere i hver kom ud og roede orlogsskibene helt op til slottet, Bergenshus. „Victor“ saluterede med 3 kanonskud, der besvarede med 3 fra slottet og 3 fra De tyskes Brygge. Det var den 21. juni ved daggry.

Kongen var endnu „capitain“ og fik ikke besøg fra land; tværtimod lagde han sig til hvile. Imens kom flådens andre skibe til, og hvert af dem skød 3 salutskud, efterhånden som de ankrede op i „Victor“'s nærhed. Ved 9-tiden kom kongen på dækket. Hans hoffolk, der trængte til at se andre mennesker og til at sætte fødderne på en gade igen, fik tilladelse til at tage til byen og blive der, indtil det danske løsen kaldte dem til skibs igen. Kongen lod sig ro til Bergenshus, og straks efter fulgte både med „hofbetientere“ og landlovsfolk af besætningerne.

Der ventede kongen forskellige regeringssager, men han synes at have benyttet en dag, en nat og atter en dag til at hvile ud: En god seng, en stor, lun stue og hjemmevant spise var tiltrængt. Og her var det sommer! Om aftenen den 22. gik han igen om bord og tog fat på de forhåndenværende skibssager.

Den næste dag var det forbi med freden og med

„capitainen“. Stadens råd og borgermestre kom til „Victor“ og begærede audiens. Den ældste borgermester overbragte en gave fra Bergen by: En sølvkande til 21 pottes og et „credentzkar“ af forgyldt sølv „på tre pæle med 4 portugaler udi“. Derefter kom oldermænd fra Tyskebyggen med de mest ansete købmænd og sekretæren. Han holdt på tysk en sirlig tale til kongelig majestæten og overrakte ham en sølvkande (på 2 pottes), indvendig forgyldt og med 200 daler i – og dertil et forgyldt credentzkar med forskellige guldmønter i til værdi af 300 daler.

De tyske købmænd ville vise, at de ikke var ringere end de bergensiske borgere, tværtimod. De medbragte endvidere 2 læster rostokker øl, 1 læst lybsk øl, 2 fade engelsk øl, 1½ ahme luttendrank og 6 ahmer rhinskvin!

Kongen var den 24. vært for de gode gavers givere på sit skib, og der blev ikke sparet på mad og drikke. Gæsterne fra byen „finge traction, at mange neppe vare i stand til at gaee aleene hiem“.

Måske har også rejsedagbogens forfatter, Jonas Carisius, været træt efter denne fest. Han glemmer at berette, at kongen den 25. juni var på Bergenshus i embedsforretninger. Han ved kun, at garperne om eftermiddagen havde en slags opvisning for kongen.

I en hast var der forbeholdt kongen en „løvsal“, betrukket med rødt engelsk klæde. Foran var der indrettet et firkantet rum, behængt med tæpper. Først

blev der „ageret en liden komødie“. Derefter kom gærpernes lærlinge krybende ind og fik tærsk, én efter én, i alt 44. Imedens blev der „holden musik“, og kongen og hans „hofgeneide“ blev beværtet med vin og luttendrank, hamburger-, rostokker- og engelsk øl. Desuden blev der budt på konfekt og marcipan.

Det morede stadens egne folk at se, hvordan ungdommen tålte pryglene, og de gav ofte deres bifald til kende. Dagens program bød derefter på gæsteri på „Raphael“, hvor der blev holdt aftenfest for gæster fra byen, deriblandt gærpernes formænd. Ud på natten blev der anrettet et fyrværkeri, men ved den lejlighed blev adelsmanden Henning Gjøs så forbrændt i ansigtet, at han i tre dage var blind, og han måtte blive i sin køje, indtil han kom til København.

Bergens borgermestre og råd havde den 26. kongen til gæst, og de modtog ham med hele borgerskabet „udi rystning“. Ud for rådhuset havde de anbragt ni store halvkartover, der den dag ved salut og ved skålerne blev affyret gang på gang. Betjeningen brugte småkornet kramkrudt, og den dag blev to af borgerskabets bøsseskytter ihjelskudt af en ladestok!

Kongen, hvis udholdenhed må beundres, var den 27. gæst på Tyskebryggen i gærpernes kompagnihus, og dér flød vinen og øllet endnu rigeligere end hos de indfødte bergensere. Foran kompagnihuset var der slæbt 12 store kanoner op som et helt batteri, som dundrede skud af dagen lang. Festen sluttede med dans. Også her glemmer Carisius at anføre, at kongen først havde været i arbejde på Bergenshus. Her blev bl.a. admiral Børge Trolle forsørget. Han fik Lundernæs i forlening, ganske vist med forpligtelse til at tjene riget med „3 geruste heste“.

Dagen derpå var kongen gæst hos Jacob Trolle, og den 29. hos Lars Kruse, som om aftenen havde dans for borgerne og deres døtre.

Omsider var det forbi med festerne, hvor „capitainen“ havde været konge igen. Kl. 6 om morgenen den 1. juli lod kongen skyde løsen fra „Victor“, og samtidig blev fenniken, sejlflaget, hejst. Hver mand skyndte sig til skibs, og byens honoratiores kom for at tage afsked.

Der blev holdt gudstjeneste på „Victor“, hvor byens råd var til stede. Derefter var det kongens gæst til middag og lod sig omsider sætte i land. Garpebådene bugserede skibene ud ad fjorden. Strømmen førte imidlertid hele flotillen tilbage, og den ankrede ved slottet kl. 10. I løbet af natten slæbte bådene orlogs-

skibene ud til Skarholmen, men der måtte de for hård storm blive indtil den 7. juli om natten. Da føjede vinden sig, og sejladsen begyndte.

Den 10. juli løb flotillen forbi Jæderen og passerede dagen efter næsset. Kl. 2 om eftermiddagen var „Victor“ ud for Flekkerø, hvor kongen ventede at finde „Duen“, „Papegøjen“ og „Raabukken“, der havde fået befaling til at søge derhen, men disse fartøjer havde af mangel på proviant måttet søge ad Kronborg til.

Norge tabtes af sigte den 11. juli, og ved næste gry skimtedes Skagen. Ved 9-tiden sås Læsø og om eftermiddagen Anholt. Vinden var nu så stærk, at man den 13. juli om morgenen var Kronborg nær. Klokken 6 faldt ankrene ud for Helsingør, og kl. 8 gik kongen i land under dundrende salut fra slottet og skibene.

Knapt en time efter fik næstkommanderende befaling til at fortsætte sejladsen til København, og da ankrene blev hevet og sejlene sat, var kongen allerede til hest og på vej til hovedstaden.

Netop som han kl. halv et nåede Københavns Slot, løb hans „havhest“, kongeskibet, ind på reden og afgav sin salut, „... og hermed endte denne lange møjsommelige reise, Gud være lovet evindeligt!“ Således slutter Jonas Carisius dagbogen.

De øvrige skibe kom efterhånden godt ind til hovedstaden, dog fortæller historikeren Slange, at prisen „Lillium pertit“ forliste. Hans beretning om rejsen er dog så fuld af fejl, at der næppe kan regnes med den. Han kalder Erik Urne admiral på „Lillien“ og Albert Skeel for underadmiral o.s.v.

— — —

Kongen fik meget at tage vare på ved hjemkomsten. Statsskibet var en tung skude at føre, og besætningen uensartet og vanskelig. Trods sin optagethed fik han tid til at bringe adskillige detaljer angående togtets skibe og mandskaber i orden. Mange af hans mænd forfremmedes og forflyttedes. Den 5. oktober udstedtes der kongelig ordre om, at enken Anna Lauridtses, hvis mand var død på nordlandsrejsen, skulle optages på „hospitales“ (asylet) i Helsingør.

Viceadmiralen, Alexander Durham, var igen kommet til kræfter, måske ved den vederkvælgelse, kongen havde efterladt ham på Vardø. Han nåede København om efteråret, men hans dage var dog talte, og han døde nogle måneder efter på sin gård Højsgaard.

Mindet om den unge, kække konges ishavsfærd vil leve, så længe Danmark består.

Mystik om bord

Styrmanden fortæller

For mange år siden, før motorskibenes tid, da trådløs telegrafi var i sin vorden, og besætningen endnu boede forude under bakken, sejlede jeg på det fjerne Østen med en af det kendte engelske rederi Blue Funnel's dampere. På hjemrejsen fra Japan og Kina havde vi anløbet Saigon for at laste 7.000 tons ris, bestemt for Marseille og Le Havre. Efter et kort ophold i Singapore blev vi med sydostmonsunen på den styrbords låring hjulpet godt på vej op gennem Malakka-strædet. I følge udregningen og den udsejlede distance skulle vi den næste dag ved middagstid være på højde med den lille ø Sabang på Sumatras nordligste punkt.

Det var mørk tropenat uden måne, men ellers sigtbart nok. Om bagbord skimtedes Sumatras dystre konturer af uigennemtrængelige, tætte jungleskove og bjergkløfter fyldt med vilde dyr og giftigt kryb af alle slags. Natten var ladet med elektricitet og mystik. Inde over landet flammede lynene i alle retninger, medens skibet under maskinens monotone, uundgåelige stempelslag pløjede sig gennem en moderat sø i nordvestlig retning. Morilden lyste langs skibssiden og i kølvandet med fosforagtig glød som en millionhær af tændte og atter slukkede stjerner.

Det var min vagt på broen fra otte til tolv. Ved roret, kun dæmpet oplyst af nathuslampens svage skær, stod en sømand tavs og styrede efter den opgivne kurs. Alt forløb programmæssigt, og tiden sneglede sig af sted på lette fjed. Syv glas var lige slået, efterfulgt af udkigsmandens: Alt vel! på bakken forude. Om en halv time ville jeg blive afløst af andenstyrmand og gå til køjs og glemme, at jeg var om bord i et skib. At denne nat alligevel skulle blive fuld af opsigtsvækkende sensationer, ville jeg have forsværget. Vi havde syv passagerer om bord, de fleste var forretningsfolk på hjemrejse. Der var også en doktor, Gordon, fra den britiske marine i Hong Kong. Han havde i to år været skibslæge på en slagkrydser og var nu sendt hjem på ferie. De førstnævnte passagerer glemte ofte at blænde deres vinduer eller køjer ud mod fordækket med de dertil egnede rullegardiner, og på hver nattevagt måtte jeg

sende en mand op i passagerkamrene og hjælpe dem til rette. God og sikker navigation beror først og fremmest på, at lyset fra kamrene ikke skinner ud på dækket og nedsætter sigtbarheden forefter, men at broen og specielt fordækket befinder sig i fuldstændigt mørke. Man forstår dernæst min forundring, da lastelysene på agterdækket pludselig blev tændt og overstrålede det meste af skibet. Jeg fløjtede straks på en dæksmand og beordrede ham med en fortrædelig mine til at gå agterud og slukke lysene, som en eller anden idiot havde tændt. Ordren blev også efterkommet, men da jeg klokken tolv ved afløsningen kom ned midtskibs for at sluge en kop kaffe i officersmessen, fik jeg et mindre chok. Kaptajnen, maskinchefen, trediestyrmand og hovmesteren samt et par af matroserne stod bøjet over kineseren Ah Mourh, som var kokkens medhjælper i kabyssen. Kineseren var anbragt på bordet og lignede en slagtet gris. Blodet drev af ham og faldt med lydelige plask på dørken. Han var bevidstløs og havde dybe flænger og rifter på arme og skuldre, og på den venstre kind sås et stort åbent sår, der nåede lige op til hans ene øje.

„En halv tomme mere, og han havde mistet øjet,“ sagde kaptajnen. Maskinchefen mente, at han ville miste endnu mere, hvis han ikke øjeblikkeligt kom under lægebehandling. Under denne diskussion kom kineseren et øjeblik til bevidsthed og stønnede gennem de blodige læber: „Djævelen . . . djævelen!“

Hovmesteren havde i mellemtiden hentet et glas cognac, som vi forsøgte at få lokket i Ah Mourh; men han bed tænderne fast sammen og sank tilbage på bordet som død.

„Ja, styrmand,“ sagde kaptajnen henvendt til mig, „der er vel ikke andet at gøre end at hente medicinkisten og prøve at samle de forskellige dele på en eller anden måde. De har jo taget et kursus i den ædle lægekunst og har nu chancen til at vise deres evner som vikar.“

Jeg så lidt på den mishandlede kineser og følte mig som en student, der pronto er dumpet foran de strenge dommere ved eksamensbordet. Kaptaj-

„Han har intet mærket ved operationen, men han vil døje frygtelige smerter, når han kommer til bevidsthed,“ sagde doktoren.

nen rømmede sig, og jeg sendte et stjålet øjekast til maskinchefen, der pludselig udbød: „Mon doktor Gordon ville have noget imod at give styrmanden en kyndig hånd i denne prekære situation?“

„All right!“ lød det fra kaptajnen. „Send bud op til doktoren og spørg fra mig, om vi må forstyrre ham i hans nattesøvn. Sig, at det drejer sig om et ulykkestilfælde.“

Hovmesteren forsvandt for at hente doktoren og kom et par minutter senere tilbage med ham. Han var en sympatisk, slank, ung mand på ca. 30 år, ikklædt blå og hvidstribet pyjamas. Efter at have hilst formelt, greb han kineserens ene hånd og følte pulsen. „Meget svag puls,“ sagde han og smøgede ærmerne op på sin pyjamasjakke. „Hvor længe har han ligget her?“

„Ti minutter i det højeste,“ svarede kaptajnen og tændte sig en cigaret.

„Og dette kalder De et ulykkestilfælde,“ henkastede doktoren og bad hovmesteren skaffe et fad med kogt, varmt vandt og et par rene håndklæder.

Kaptajnen trak på skulderen: „Vi ved endnu ikke rigtigt, hvordan det er sket, så De undskylder måske en forhastet udtalelse, hr. doktor?“

Da denne tav, fortsatte kaptajnen: „Vi kan hurtigt hente medicinkisten, hvis doktoren vil behandle patienten nu.“

De to sømænd, som ved doktorens ankomst var trådt ud på dækket, fik besked om at hente omtalte kiste; men doktor Gordon løftede hånden og sagde: „Stop lidt! Jeg kan selv hente de nødvendige remedier. Det har ingen hastværk. Patienten vågner ikke op de første par dage.“

Jeg fulgte nu med doktoren op i bestiklukaf'et og åbnede kisten. Gordon fremtog en flaske med jod, steriliseret sygevat og flere ruller gazebind samt et par andre småflasker. På vej ned hentede han i sin kahyt en injektionssprøjte. Da vi kom ned i messen, tog han et par tynde gummihandsker på og begyndte at arbejde med kendermine og rutine. Der blev vasket, desinficeret, og jodflasken spredte en lugt som på et hospital. Efter at de største flænger og åbne sår var syet sammen, blev patienten indsvøbt i gazebind, så han lignede en mumie af Ramses den Første.

„Ja,“ sagde doktoren og rullede de tiloversblevne bind sammen. „Det gode ved denne operation er, at vi ikke har haft nødig at bedøve patienten. Han har intet mærket, men når han kommer til bevidsthed, vil han døje frygtelige smerter i nogen tid.“

„Hvis han nogen sinde kommer til bevidsthed,“ indskød maskinchefen lakonisk.

Doktoren trak på skulderen: „Så længe der er liv, er der håb, men jeg frygter, han har lidt et for stort blodtab. De kan godt bringe patienten til sygeluk-

af'et, men lad en mand holde vagt i kammeret resten af natten. Hvis han viser tegn på liv, bliver jeg nødt til at give ham en indsprøjtning. I øvrigt står jeg til rådighed til enhver tid. Dette tilfælde interesserer mig i høj grad.“

Det hele havde været i ca. to timer, og da alt var ryddet af vejen og messen gjort ren, kom der en hvid dug på bordet, og hovmesteren satte kopper og en kande varm kaffe frem. Kaptajnen bød cigaretter rundt, og doktoren fik ild og blæste en røgsky op mod dæksplankerne. „Det var et grimt tilfælde,“ sagde han og så på kaptajnen. „Jeg har aldrig set noget tilsvarende. Har De fundet attentatmanden?“

„Desværre endnu ikke,“ svarede kaptajnen, „men alt vil blive gjort for at finde ham, vær sikker på det.“

Kaptajnen henvendte sig til maskinchefen. „Hvem fandt kineseren, og hvor blev han fundet?“

Det fremgik nu, at maskinchefen og trediestyrmand samt hovmesteren havde spillet kort i messen. Døren ud til agterdækket havde stået på klem eller på krog, som det hedder. Pludselig havde de hørt høje råb om hjælp fra agterdækket. Maskinchefen styrtede ud, og ved at kigge agterud så han i det svage lysskær fra messen langt tilbage på poop'en eller halvdækket en mand, der slog vildt om sig med den ene arm, medens han holdt krampagtigt fast om gelænderet med den anden. „Kom!“ råbte chefen. „Der er nogen, der slås agterude på poop'en.“ Trediestyrmand hentede i farten en lommelygte i sit kammer, og alle tre benede ned ad trappen og hen over agterdækket, hvorefter de i et par spring tog trappen op til halvdækket. Her var mørket mere intenst, men ved brug af lommelygten fik de øje på kineseren, der iført et par blå benklæder og en ærmeløs, tynd *singlet* lå sammensunket ved gelænderet i en pøl af blod.

„Ja, men der må for pokker da have været flere end kineseren på halvdækket,“ indskød kaptajnen. „En mand kan da ikke slås med sig selv. Fandt I ingen kniv? Det er jo veritabelt mord.“

Hovmesteren rystede på hovedet: „Vi fandt kun kineseren. Voldsmanden eller den formodede morder må enten være sprunget overbord eller have gemt sig godt. Vi lyste overalt med trediestyrmands lygte, men fandt på halvdækket kun buret med hønsene og den store kasse med kartoflerne. Der var ikke en levende sjæl at se undtagen kineseren, og han var ikke meget levende. For en sikkerheds skyld tændte vi de store lastelys på agtermasten, men uden at se så meget som halen af en kat.“

„Undskyld et øjeblik,“ lød det fra doktoren. „De siger, at De ingen kniv fandt. Er De sikker på, at en kniv er brugt under dette attentat? Jeg har i

min praksis som marinelæge assisteret ved et par knivdramaer, men på kineseren her fandt jeg ikke de tilsvarende rene snitsår, som en kniv fremkalder. Instrumentet her må have været en meget sløv kniv eller et andet våben, et stumpt stemmejern eller en økse for eksempel. Kineseren så nærmest ud til at have været gennem en roterende mejetærsker eller i klørne på en rasende jaguar eller puma. Har De for resten nogen vilde dyr om bord i skibet på denne rejse, hr. kaptajn?“

„Ikke så vidt jeg ved,“ svarede kaptajnen. „Vi har ingen vilde dyr på manifestet som fragt. Om besætningen forude skulle have en enkelt papegøje eller en abekat med hjem, ved jeg ikke med bestemt-
hed, men det vil blive undersøgt ved dag gry.“

Før vi sluttede mødet i messen, sagde kaptajnen til mig: „Inden De tårner ind, styrmand, gå lige hen forud og se, om de tre andre kinesere skulle være der. Se, hvad De kan finde ud af.“

I kinesernes kammer forude traf jeg de to *salon-boys*. De var iført blå, vide benklæder og ellers med nøgen overkrop. Den ene var i færd med at barbere den anden oven i hovedet med en ragekniv, en dagligdags skik mellem Østens folk, idet den lange, sorte hårpisk kun er forbundet med kraniet ved baghåret. De var begge uden den mindste rift på kroppen, og de så forundret på mig, da jeg trådte ind ad døren.

De to kinesere så forundret på mig, da jeg trådte ind.

„Hvor er jeres kammerat, kammerdrengen?“ spurgte jeg og kiggede ind i køjerne.

„Ham ude i vaskerummet,“ svarede barberen og skrabede videre. „Ham vaske tøj.“

„Hvor længe har I været her i kammeret?“ spurgte jeg videre.

„I de sidste 4 timer,“ blev der svaret. „Vi har ikke været på dækket siden klokken 10.“

I baderummet fandt jeg kammerdrengen. Han havde taget et bad og var nu i færd med at vaske et par skjorter; men mødet med ham var lige så negativt som med de to andre kinesere. De havde ikke været på dækket i de sidste 4 timer – og slet ikke på agterdækket. Efter endnu en diskussion i messen uden at komme mysteriet et skridt nærmere besluttede vi alle at tørne ind og få lidt søvn. Klokken var nu blevet over fire, og det meste af min frivagt var gået, men ikke som jeg havde tænkt mig. Inden jeg gik til køjs, oplyste trediemester, at Ah Mourh hver aften ved samme tid spadserede en time på halvdækket fra ræling til ræling for motionens skyld. Her var ensomt og fredeligt, havde han ytret, og det lød jo meget sandsynligt; men det hjalp nu ikke med til at finde voldsmanden. Så længe kineseren ikke kunne tale, var der kun gisninger at støtte sig til, og vi tvivlede stærkt på, at han ville overleve tragedien. Han var den eneste, der kunne fortælle, hvem der havde overfaldet ham.

Ved frokosten næste morgen i messen drejede konversationen sig udelukkende om nattens begivenheder og om, hvem der kunne have tilredt kineseren så frygteligt, da der kom bud fra kaptajnen, om jeg ville se ind i salonen. Jeg vidste godt, at kaptajnen samme morgen havde haft hele mandskabet i forhør, men at dette skulle føre til noget positivt resultat, faldt mig ikke ind.

Lige inden for døren til salonen stod en matros, en portugiser ved navn Antonio. Han så højst ulykkelig ud med bare fødder og sin hue i hånden.

„Hvad mener De, styrmand – se på hans fødder!“ udbød kaptajnen og trak manden frem i lyset. Antonio havde alle tæer indsmurt i størknet blod og gjorde sig ingen ulejlighed for at skjule det. Jeg blev fuldkommen stum af forbavselse og ventede på den videre udvikling. Matrosen hørte til min vagt og var en flink og pålidelig fyr, omend ikke just overbega- vet. Jeg havde svært ved at tro, at han var gerningsmanden. Jeg skulle lige til at åbne munden, da kaptajnen spurgte ham, hvor han havde opholdt sig sidste nat.

„I min køje,“ kom det tonløst fra portugiseren.

„Ja, ja,“ fortsatte kaptajnen, „i din køje – efter kl. 12 nat, det forstår jeg nok, men hvor var du før tolv, og hvor har du fået dine tæer smurt ind i blod? Det kunne vi alle lide at få besked om.“

Antonio rystede på hovedet og sagde: „Det ved jeg ikke.“ Jeg kunne se på kaptajnen, at han var lige ved at tabe tålmodigheden.

„Lad mig se den kniv, du har i bæltet,“ sagde han og rakte hånden ud. Antonio gav ham kniven kor-

rekt med skæftet fremad. Den var fuldstændig ren og uplettet.

Pludselig gik der en prås op for mig, og jeg henvendte mig til kaptajnen: „Jeg tror, jeg kan klare sagen for Antonio.“

Kaptajnen så overrasket på mig. „Vær så god, styrmand,“ sagde han, „lad os høre, hvad De mener.“

„Det var denne mand af min vagt, der kom, da jeg i nat fløjtede fra broen for at få lysene slukket på agterdækket, og da det var lige ved vagtskiftet, bad jeg ham samtidig gå op på halvdækket og aflæse loggen; han har så rimeligvis i mørket ikke kunnet undgå at vade gennem blodpølen, hvor vi fandt kineseren. Forklaringen er såre simpel. At han ikke har vasket sig, før han krøb i køjen, er en anden sag, men også lidt af et alibi.“

Kaptajnen nikkede: „All right, Antonio, du kan gå forud igen.“

Da matrosen med et lettelsens suk var gået, sagde kaptajnen: „Hvis De, styrmand, kan klare denne rebus, så er De velkommen. Jeg kan bestemt ikke.“

Kineseren lå i tre dage bevidstløs hen og svævede mellem liv og død, og da den værste krise var overstået, og han begyndte at tage lidt næring til sig, var hele besætningen på højdepunktet af nysgerrighed for at få ham til at tale. Hvad han derefter med svag stemme åbenbarede, var ikke om den formodede voldsmand, men om en djævel med klør som en drage. Kaptajnen rystede på hovedet og mente, at kineseren talte i vildelse endnu. En djævel med klør som en drage. Vi var ikke kommet et skridt videre, end da vi begyndte. Nogle af besætningen antog endog, at kineseren i et anfald af sindsforvirring selv havde tilføjet sig de uhyggelige sår.

Ah Mourh blev nu bedre dag for dag; men kaptajnen var ikke så interesseret i kineserens helbred som i at få udgransket årsagen til kalamiteten. En senere udtalelse fra patientens side fik kaptajnen til at gruble dybt i sit lille bibliotek i bestiklukaf'et. Den overtroiske tidsalder var forhåbentlig et overstået stadium i vore dage, mente han, da doktoren en dag besøgte ham og fortalte om kineserens sidste udgydelser: Ah Mourh havde spadseret fredeligt på halvdækket, da der blev uro i hønsehuset, og hanen satte i med at gale. Han nærmede sig langsomt i mørket for at se, hvad årsagen til forstyrrelsen var, og pludselig mærkede han et vindpust og var i næste øjeblik i vildt håndgemæng med en stor, sort djævel, som rev og sled i ham, og så huskede han ikke mere.

Den næste dag inviterede kaptajnen doktoren, maskinchefen og undertegnede op i hans residens på båddækket. Der var en flaske whisky på bordet, og en af salonkineserne satte glas frem. „Vær så god at

tage plads," sagde kaptajnen, „så skal jeg fortælle, hvem der overfaldt kineseren.“

Jeg tør nok antyde, at vi alle sad spændt og ventede på at høre nærmere om forklaringen på det problem, der i over 14 dage havde redet hele besætningen som en mare. Da flasken var gået rundt, tog kaptajnen ordet. Og tro mig, der var ingen afbrydelse. Selv doktoren, der jo var en lærd mand, nikkede bifaldende.

„Vi ved jo alle," begyndte kaptajnen, „at der i enhver kineser er gemt en spire af tusindårig, gammel overtro om dragen, Kinas symbol både i flaget og mange andre steder. Dragen, der sluger en kugle, det er arvefjenden Japan. Man kan på grundlag heraf godt forstå, at Ah Mourh taler om djævelen med kløer som en drage. Dragen er grundfæstet overtro og en ødelæggende reptil, ofte illustreret med vinger, ild ud af svælget og frygtelige kløer. Hønsene i buret begyndte ikke at føle uro uden gyldig grund. Ah Mourhs lette fodskridt kendte de og var fortrolige med; men der var en fjende i nærheden, som gjorde dem nervøse. Dyr – og ikke mindst fugle – er i besiddelse af et instinkt, der advarer mod farer. Hønsene kaglede, og hanen begyndte at gale midt om natten i buldrende mørke. Kineseren blev nysgerrig og nærmede sig forsigtigt og lydløst som en kat. Han hørte en susen og mærkede et vindpust, hvorefter han kom i håndgemæng med djævelen eller dragen, det kommer ud på ét. Voldsmanden, der tilredte kineseren så frygteligt, var en stor kongeørn fra Sumatras skove eller en lige så stor havørn, der har sporet fugle i hønseburet! Da denne store

rovfugl er blevet forstyrret i forsøget på at rive hønsene ud gennem tremmerne i buret og har vejret en fjende i Ah Mourh, er den i sit raseri faret i hovedet på ham. Kineserens skrig og hjælpen, der var på vej fra messen, har fået ørnen til at lette og forsvinde ud over havet.“

„Du gode Gud, kaptajn, mener De, at en kongeørn vil angribe et menneske på et skib?" spurgte doktoren tvivlende.

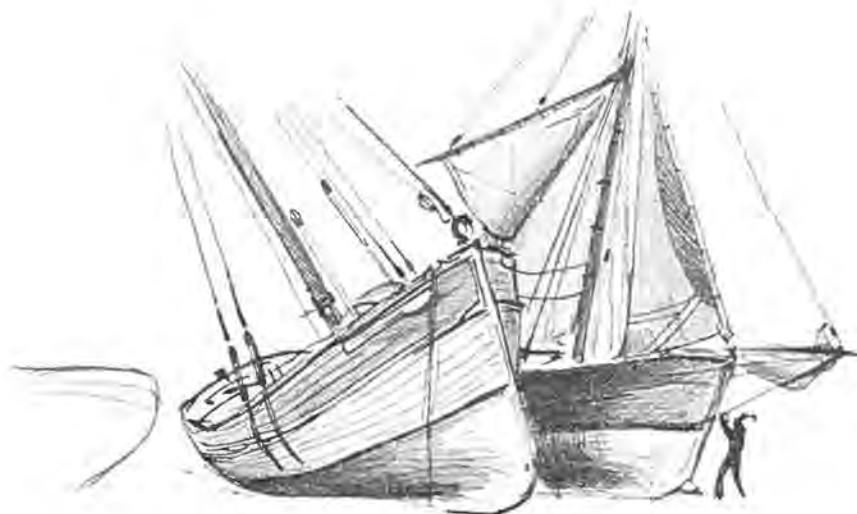
„Absolut," svarede kaptajnen og skænkede i glassene. „Når en kongeørn kan overfalde en voksen mand på landjorden og flyve bort med små børn og lam, kan den også gå til angreb på kineseren, der for øvrigt ikke vejer stort mere end en dreng på 12 år. Jeg har her to lange svingfjer, som en matros fandt under morgenrengøringen inde under hønseburet. De er begge brunsorte af farve, men jeg kan ikke med sikkerhed sige, om de er fra en kongeørn eller en havørn.“

„Kan de ikke have tilhørt en albatros?" spurgte maskinchefen og undersøgte fjerene.

„Nej," svarede kaptajnen. „En albatros har lysere fjer og går ikke ned på et skibsdæk, for så kan den nemlig ikke få luft nok under vingerne til at komme op igen. Albatrossen er desuden en udpræget havfugl med svømmehud mellem tærne som en svane.“

„Der er altså to rovfugle at vælge imellem," sagde jeg. „En kongeørn eller en havørn.“

„Ja," sagde kaptajnen. „Efter farven på disse to fjer vil jeg holde på kongeørnen. Den er utrolig dristig og stærk, men den må have været utrolig sulten for at slå ned på et skib efter bytte.“

Tegning af O. Ubbesen

Da vindrosen blev til

De tanker, der besjælede den gamle maler under arbejdet, har Henning Nielsen her forsøgt at give udtryk for. Oscar Knudsen har illustreret.

– Man kalder mig den grå monsieur, og det er mig, der har malet vindrosen på søkortet. Det skete en klar og solrig september-eftermiddag i 1636 i Amsterdam efter opfordring af boghandler Jan van Hoom. Med min passer lavede jeg først en cirkel, så endnu én og nok én inden i den største.

Mit vindue ud mod kanalen stod åbent, og med velbehag indsnusede jeg duften fra et af Det fransk-vestindiske Selskabs gode skibe, der netop lossede bl.a. baller med tobak og bure med tropiske fugle umiddelbart uden for vinduet.

Foran mig lå – næsten færdigt – et kort over det amerikanske kontinent med omliggende øer, hvorfra havet lyste himmelblåt, hvor kyststrækninger og øer havde en brunlig tone, hvor de vældige urskove stod som kuglerunde, grønne klatter og floderne som blå årer. Midt på oceanfladen med navnet Mer du Nord trak jeg på et sted, som jeg endnu ikke havde farvelagt, vindrosens omrids op, for at den kunne tjene som en slags vejviser for de søfarende, de ulykkelige skibbrudne, havguderne og skattejægerne. Vindene var anskueliggjort rundt om i hjørnerne ved englehoveder, som med oppustede kinder blæste ud i verdensrummet. Jeg udstyrede vindrosen med to og tredive nøjagtige spidser, og den angiver nu i grafisk form vindhyppigheden eller middelværdierne af de meteorologiske elementer med vinde fra de forskellige verdenshjørner.

At en grå og ubetydelig person som jeg, hos hvem kun øjnene endnu er nogenlunde gode, aldrig ville få lejlighed til at høre vinden synge og hyle over oceanet, var jeg helt og fuldt klar over. Men de stålsatte jordomsejlere og opdagelsesrejsende, hvis øjne udstråler dristighed, ved nu, takket være min vindrose, hvor verdenshjørnerne syd, nord, vest og øst er, og ved hjælp af mine farver vil sørøverne være i stand til at finde deres gemmesteder på de ubeboede øer, hvor deres røvede skatte af guld og ædelstene ligger og lyser og funkler.

Mens jeg arbejdede på kortet, har jeg mange gange med en gysen fornemmet havets mangfoldighed og storhed. På hver en kyst dvælede jeg eftertænksomt og nysgerrigt med min tynde pen og min svinehårspensel. Jeg bukkede mig ned over sovende skildpadder, og

mens mørklødede indfødte iagttog mig fra buskadset, fik jeg øje på et guldkorn, som lå og glimtede i dyndet, uden at jeg dog havde mulighed for at få fat i det.

Det hændte også, at jeg blev grebet af en heftig attrå, der bemægtigede sig mit hjerte, så jeg havde en følelse af, at det forlod mit legeme og svævede ud af mit lille og beskedne værelse. Jeg lod mig imidlertid ikke påvirke af hverken morildens trylleri, de under-søiske vulkaners buldren eller de indfødte kvindelige skønheders bronzebuster. For jeg er kun en fattig maler og dertil en gammel mand, som selv pigerne i den nærliggende havnebeværtning blot ville le ud...

Men den vindrose, jeg har malet, vil jeg testamenterer til alle dristige og forvovne søfarende – først og fremmest til den store Columbus, den ydmyge og gudfrygtige Magellan og den kække og guldtørstende Vasco Nunez de Balboa, der som den første hvide mand så det store, stille hav. Jeg testamenterer disse modige mænd min vindrose, fordi deres sjæle stadig svæver over de vindfyldte sejle derude på de store oceaner. Det er for sådanne djærve søfarende, jeg i første række har malet min vindrose. Først i anden række kommer de tykke og velnærede købmænd samt de skippere, der lader flere eder end bønner flyde over deres læber. Og tag mig det ikke ilde op, alle I nidkære vogtere af love og bestemmelser om den hellige og ukrænkelige ejendomsret, når jeg også gør testamente til fordel for pirater og flibustier, som med krudt i flintebøsserne ligger og lurser bag revler og sandbanker på sølvskibe og tobaksgaleoner!

Kortet med vindrosen viser fra 7.–28. breddegrad et område med 33 øer, der ligger under Krebsens vendekreds – af astrologerne kaldet Cancer. Så vidt jeg ved, er forholdene her mere end almindeligt lunefulde, idet der pludselig kan opstå helt uberegnelige storme midt i det klareste solskinsvejr. Derfor beder jeg Jomfru Maria om beskyttelse for de skibe, der sejler på havene med min vindrose. Måtte ingen tyfon drive dem med knækkede master eller ødelagte ror ind i Panama Golfens ø-virvar, hvor revene efter sigende stikker op som spidse nåle lige under vandspejlet, og hvor der under brændingen skal findes store huller, der fører direkte ned i underverdenen.

Når jeg tænker herpå, takker jeg min Gud og skaber, fordi jeg kun er den grå monsieur og kan sidde med mine farver og min pensel og færdes på have, som ingen storme kan bringe i oprør, og som samtidig tillader mig hver morgen og aften at høre klokkerne ringe fra St. Katharina kirkens tårn og til i al behagelighed at tømme et godt krus øl i den nærliggende havnebeværtning.

Og når jeg vakler hjemad, og havnekarverets støjende drenge råber efter mig: „Se, der har vi den grå monsieur – han er vel nok kommet ud i høj sø!“, så har dette slet intet på sig; for målt med de bevægelser, som et skib foretager, når det til eksempel runder Cabo de Finisterre, er mine bevægelser at ligne ved dem, en barnevugge foretager, når gængen røres blidt af en kærlig moders fod.

Vandring gennem Københavns havn

Ved KAJ LUND

Hvilken kunstner vil ikke kunne finde inspiration ved en vandring langs storhavnsens udstrakte kajer? Digteren og forfatteren får her impulser til dramatik fra de syv have, de kan iagttage fysiognomier og høre replikker, som introducerer til tusind menneskeskæbner. Musikkens mand kan lytte til staccato rytmer fra arbejdende maskineri og til vindens harmonier i takkelage og krankonstruktioner. Maleren tiltrækkes af rigdommen på skiftende belysninger og farvespil og de utallige variationer i grundmotivet: Det tunge skibskrog i ro, symboliserende slumrende kraft, og det hårde, konkrete metal, der kontrasterer så godt mod store, lette flader af hav og himmel og mod skyernes bløde konturer.

Kunstneren omsætter sine indtryk i realistiske eller symbolistiske produkter, men sømanden vil se mere håndfast på resultatet, og hvad enten det er abstrakt, neo-impressionistisk eller kadrajer-maleri, er det skibsportrætter, han ser foran sig. Her lader vi sømanden fortælle, hvad han ser på Thorkild Langelunds billeder, der er gengivet på de følgende tre sider:

„Esso København“, hvis nekrolog gik gennem søfartspresen i foråret, opnåede to gange med femten års mellemrum at blive „Danmarks største“. Med sine 12.062 tons brutto var det vor handelsflådes største skib, da det i 1948 blev overtaget af Det Danske Petroleum Aktieselskab (senere Dansk Esso). 33 år er en høj alder for et skib i dag – og meget høj for et tankskib, der tilmed kun kan løbe 11 knob, og i april i år blev dødsdommen fældet. Dets sidste og noget tvivlsomme ære var at være det største skib, der hidtil var opbygget i Danmark.

Ved Kvæsthusbroen ligger et par af Det Forenede Dampskibsselskabs rutebåde. Skibet nærmest kajen ser ud til at være „Thyra“, bygget 1923. Det huskes vel bedst af maskinfolkene på grund af sin larmende turbine, der gjorde det mindre behageligt at være om bord i. Kunstneren har nok villet gøre det lidt rarere for passagererne ved at lukke promenadedækket på forkant.

„Island“, der blev bygget 1915 til fart med bl. a. levende heste og kølelast fra Island, var også i den sidste del af krigen i amerikansk timecharter. Den forliste i Leithfjorden 1937. På akvarellen har den fået styrehus, hvilket er en lille kunstnerfrihed.

Ved Christians Brygge (konturerne af pakhuset og Det kongelige Bibliotek røber stedet) ligger en af de stykgods både, DFDS i 1944–47 lod bygge til fart på Nordamerika: „Maine“, „Florida“ og „Arizona“. Her er ikke faste kraner, og skibet losses med egne grejer til begge sider, assisteret af et par af de små, effektive, transportable Coles-kraner.

Vor vandring fører os sydpå til en af havnens fjerne skammekroge, hvor Dampskibsselskabet Baltics „Fanø“

med maleren Thorkild Langelund

er stuvet af vejen indtil videre. Før den i 1921 blev dansk, hed den i nogle få måneder „Heusden“, opkaldt efter byggestedet.

Vi er tilbage ved Kvæsthusbroen, hvor en af de gamle, smukke indenrigsbåde med Wilders Plads i baggrunden præsenterer sig fordelagtigt mellem to af selskabets pramme – nej, undskyld, den i baggrunden er jo en af de nye paketter, „Axelhus“ eller „Riberhus“. Skibet i midten må være „Koldinghus“, ombygget efter minesprængningen 1942. Det blev i øvrigt opbygget i Hamborg 1959.

Fortøjet til en bøje i yderhavnen finder vi en gammel finne, bygget omkring 1920 – måske en forhenværende dansker. Det må have været hårdt vejr i Østersøen, så den svære dækslast forude har suget vand, sådan som den ligger på næsen.

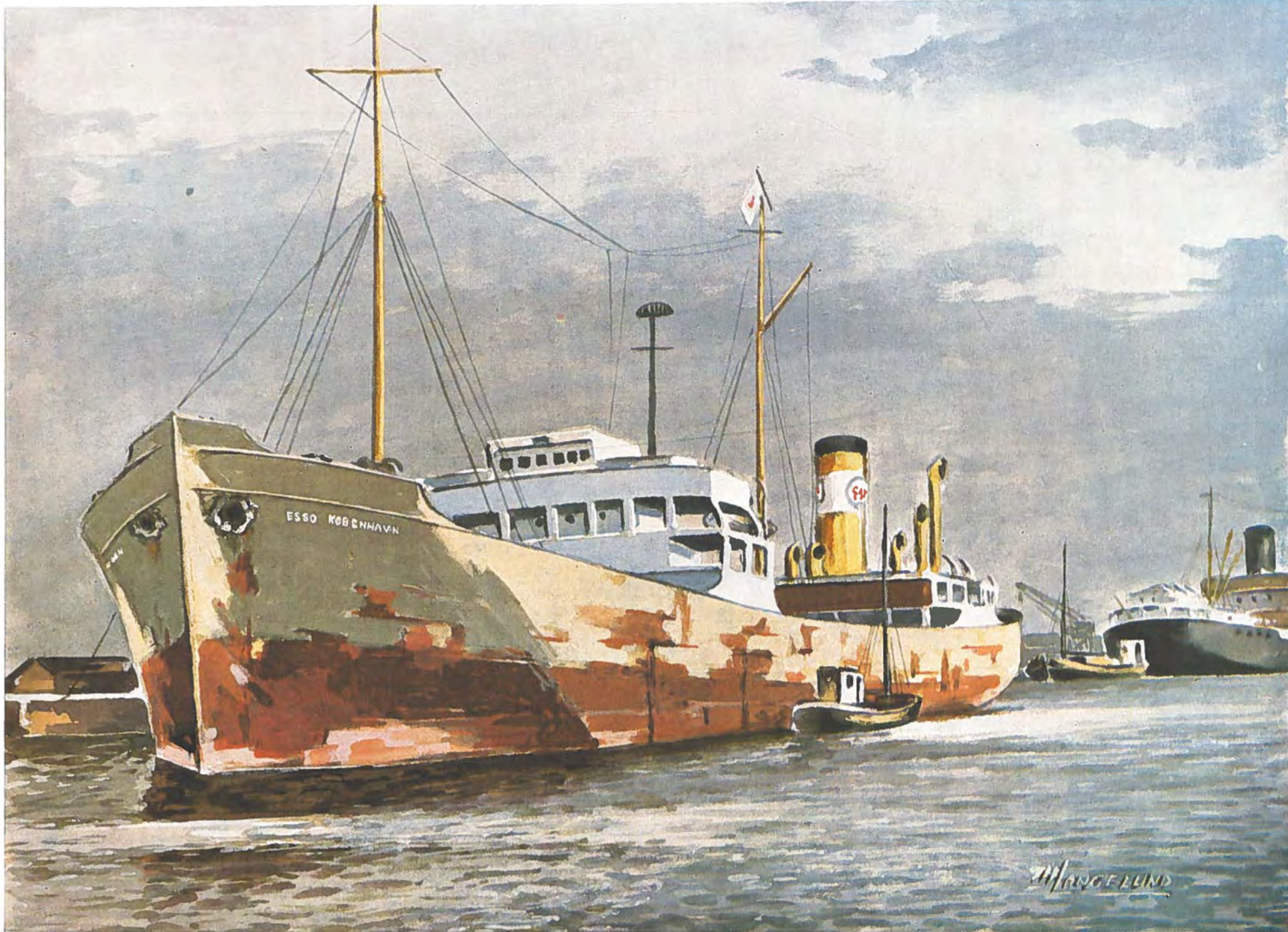
Frihavnen – udlandet i Danmark – besøges af talrige oversøiske skibe og har flere eksotiske dufte end de andre områder af havnen. Snart er det teaktræ, snart jordnødder. Her kan vi forestille os, at det er majs fra New Orleans, der udskibes til et antal coastere for at blive transporteret videre til mindre Østersø-havne.

Man kunne blive lidt grumset, men man traf hyggelige mennesker under de korte besøg ved Bunkerdepotet, hvor vi ser DFDS' „Rhone“. Ak ja, den ruster nu op på bunden af Nordsøen, hvor den sank med mand og mus i februar 1940. Det var dengang, man af sikkerhedsgrunde havde indført den såkaldte samsejling, og „Rhone“ var afsejlet fra England sammen med „Slejpnir“. Sikkerhedsforanstaltningen hjalp ikke stort, for begge skibe blev torpederet med kort mellemrum.

Igen er vi på Christians Brygge, hvor en af Leith-bådene halvvejs dækker silhouetten af Hotel Europa. Skibet i forgrunden er en af de kulfyrede turbinebåde, „Delaware“ eller „Georgia“, som DFDS i 1933 overtog fra D/S Viking, og som i 1919 byggedes til Det Oversøiske Compagnie. „Delaware“ ex „Copenhagen“ var Danmarks første turbineskib.

Det er ingen tilfældighed med den store lighed mellem skorstensmærkerne på de to oplæggere i Benzinhavnen. Konsul Ditlev Lauritzen var nemlig også medstifter af Chr. Andresens rederi, Dania. Båden i baggrunden kan være „Cyril“ eller „Tovelil“, og foran ligger et J. L.-skib, som i 1922 var rederiets største og i 1945 dets mindste. Det gennemgik hele udviklingen i rederiets navnesystem fra „Niobe“ over „Ninna“ og „Ninna Lau“ til „Ninna Dan“.

Havnerunden slutter med en sidste visit på Christians Brygge, hvor en af de finske rutebåde undtagelsesvis har fået kajplads foran en engelsk eksportbåd, „Ariosto“ eller „Borodino“, alle hyppige gæster i den havn, der almindeligvis betragtes som Nordens største, smukkeste og – billigste (citat af havnedirektøren). Og man kunne tilføje: Den mest inspirerende.

Reproduktion: Brdr. Bærentzen

M/T „Esso København“, bygget i England 1930, ophugget 1963

Akvarel af Th. LANGELUND

Med maleren
THORKILD LANGELUND
gennem Københavns Havn

To af DFDS' veteraner, „Island“ og „Thyra“, sandsynligvis under oplægning ved Kvæsthusbroen.

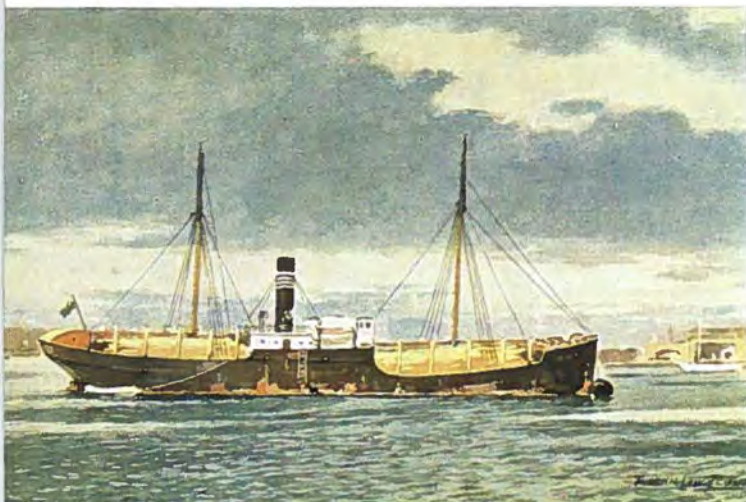
Chr. Jensens s/s „Fanø“, bygget 1922, oplagt i bøjer i Sydhavnen, hvor mange ældre skibe tilbragte deres sidste måneder inden turen til ophugningsværftet.

En af DFDS' eksportbåde af „Maine“-typen ved Christians Brygge, hvor den laster fra pakhus såvel som fra en af selskabets lægtre og en coaster.

Herover: Parti fra ydersiden af Kvæsthusbroen med et par af DFDS' lægtre og gamle „Koldinghus“ samt en af de nye provinspaketter.

Til venstre: En alderstegen træslæber, antagelig finsk, i Yderhavnen. I baggrunden skimtes sydenden af Langelinie.

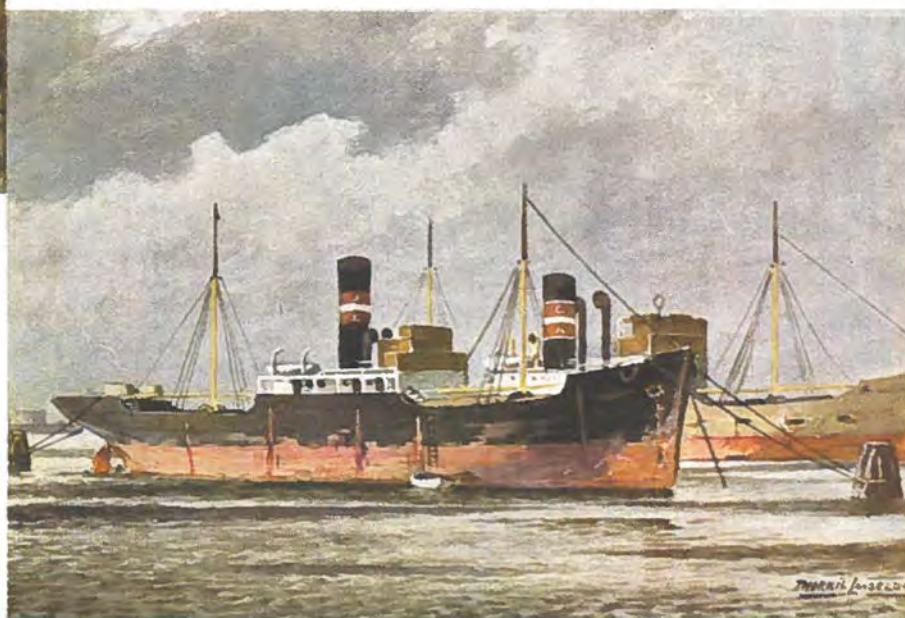

En stor, udenlandsk båd, formentlig amerikansk, lossere korn ved pakhús 41-42 i Frihavnen. I forgrunden en af DFDS' pramme.

Det Forenede Dampskibsselskabs „Rhone“ fylder kul ved Bunkerkuldepotet i slutningen af trediverne.

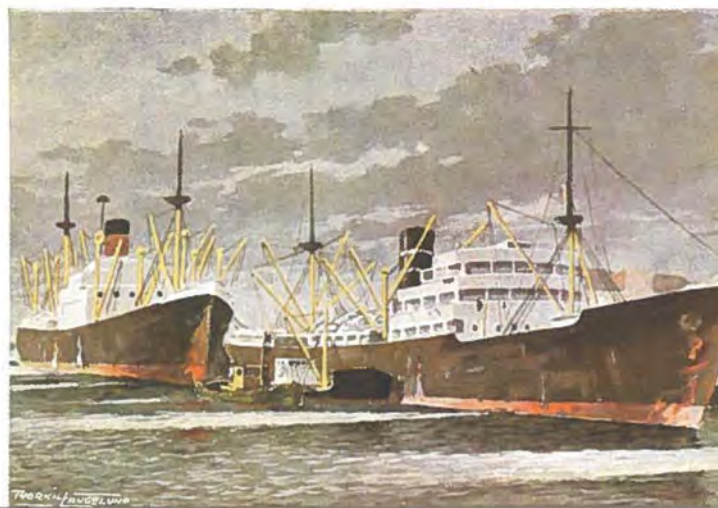

Christians Brygge set fra Amager-siden. I baggrunden bryghuset, der brændte for et par år siden, og hotel Europa under bygning. Det forreste af skibene kan være „Georgia“, og det agterste er sandsynligvis en skotsk eksportbåd.

Herover: Oplæggere i Benzinhavnen efter 2. verdenskrig. J. Lauritzens damper i forgrunden er antagelig „Ninna Lau“, og skibet bagved kan være Dania's „Cyril“.

Nederst: En af Finska Ångfartygs Aktiebolags nyere liniebåde og en engelsk eksportbåd ved Christians Brygge.

Reproduktion: Brdr. Børentzen

Fiskere fra Løkken vender hjem for at lande på åben strand

Maleri af O. W. DAHLSTRØM
1901

GUDERNE SENDEBUID

Der var intet ved Harrison-Smiths fremtoning, der berettigede til at skænke ham nogen særlig opmærksomhed. En duknakket, lille mand, der aften efter aften hang over en kop halvluken the i den halvsnuskede sidegadebeværtning, hvor skæbnen og visse andre årsager – deriblandt min virksomhed som journalist – gennem nogle måneder førte mig hen. Endda ret hyppigt.

Nej, der var så vist ingen grund til at lægge mærke til Harrison-Smith.

En farveløs mandsling, der så ud, som var han altid forkølet. Han plirrede nærsynet over de gammeldags, stålindfattede briller, når han mente sig ubemærket. Cafésens stampublikum udgjordes hovedsageligt af et klientel bestående af simili-intellektuelle og halv-bohémer. Diskussionen kom – som naturligt er i vore dage – ofte ind på atomteorier, rumfarts-eksperimenter og lignende, og ved disse lejligheder blev Harrison-Smiths øjne pludselig skarpe og intelligente. Anelsen af et let hovmodigt smil spillede om de tynde læber, og han klukkede af indeklemt morskab, der virkede uhyggeligt på mig. Senere hen forstod jeg hvorfor . . .

En råkold efterårsaften – en af de dage, hvor blæsten piskede regnrusk mod de blændede ruder, og de visne blade raslede i kælderbeværtningens lyskasse – sad Harrison-Smith ikke ved det sædvanlige bord. Jeg havde i den grad vænnet mig til, at han sad der, at jeg faktisk følte et vist ubehag over, at han manglede.

Den fede græker, der fungerede som bartender, lagde mærke til mit spørgende blik. Han bukkede sig og fiskede en konvolut og en lille pakke frem under disken. Begge dele var adresseret til mig, og jeg stirrede undrende på brevet. Jeg anede ikke, at Harrison-Smith vidste, hvem jeg var. Brevet indeholdt kun et par linier, skrevet med en sirlig, rystende skrift. Harrison-Smith bad mig, dersom jeg kunne afsee tid til det, om at opsøge sig på hans bopæl og medtage den lille pakke, som fulgte med brevet med påskriften: Haster!

Jeg indrømmer, at tanken om at besøge den lille, triste særling efter en lang og trættende dag på bladet, ikke var det, jeg bedst kunne tænke mig; men efter et par sjusser, der rystede mig lidt op, sejrede min faglige nysgerrighed over dovenskaben. Jeg slog kraven op om

ørerne og begav mig på vej til den opgivne adresse, der viste sig at være en snusket opgang dybt inde i en tredje baggård til et af de forhenværende patricierhuse nogle få karréer længere henne i gaden.

Harrison-Smith traf jeg imidlertid aldrig. Han var død et par timer før, jeg ankom, og allerede kørt bort. Hverken værtsfolkene eller den stedlige læge kendte noget videre til hans forhold, så jeg måtte indskrænke mig til at kigge nærmere på den lille pakke, han havde sendt mig. Og i en sen natte-time på kontoret blev jeg klar over, at hvis det, denne mand påstod at have oplevet, ikke var en gal mands hjernesvind, havde han haft al mulig grund til at smile, endda særdeles overlegent, når han sad og lyttede til palaveren i den lille café.

Nå, hans notater var temmelig medtagne, men af det, jeg kunne finde ud af, har jeg flikket nedstående beretning sammen. Jeg skal villigt indrømme, at jeg ikke havde skænket hele affæren mere opmærksomhed, end det papir den var skrevet på, hvis det ikke var for den lille, aflange stenflis, der en tid lang lå på mit skrivebord. Under bestemte atmosfæriske omstændigheder, f.eks. i stærkt elektrisk ladet tordenluft, glødede den uanselige grå stump sten som en rubin, der sitrede i alle nuancer af rødt og næsten blændede øjet . . .

Harrison-Smith var en farveløs mandsling, der plirrede nærsynet med øjnene over de stålindfattede briller.

Fra sin tidligste barndom havde Harrison-Smith nærret en næsten uovervindelig afsky for vand. Ikke just det man drikker, men for vandet i floder, søer og have og den dertil hørende sejlads.

Så meget mere afskyeligt for ham var netop det, han kom ud for som passager på S/S „City of Pittsburg“ på højden af Teneriffa så langt tilbage som den 8. august 1897.

Redningsbåden hævdede og sænkede sig på de lange, dovne dønninger, og Harrison-Smith kom med besvær op på knæene og forsøgte at blive klar over, hvad der egentlig var sket. Smerten i hovedet hamrede og dunkede, men langsomt klarede det op i erindringen, og situationen gik op for ham i al dens ubehagelige alvor.

Han var alene i båden, og et blik på uret sagde ham, at det aldrig mere ville komme til at fortælle ham, hvad tid på døgnet det var. Selv havde han ikke begreb om, hvor lang tid der var gået, siden „City of Pittsburg“ var gået ned. Det kunne være timer – måske også dage. Han kravlede ubehjælpsomt hen, hvor nødrationen var stuvet bort, og fik hældt en slurk vand i sig. Han var sig bevidst, at hans kendskab til maritime forhold var lig nul, så han følte sig brutalt slynget ud af den rolige, normale tilværelse som ung assistent ved museet i Denver og hensat til en fremmed og højst urolig verden i bunden af den gyngende båd.

Søskvættet ramte ham som en spand iskoldt vand, der sved i den lange skramme i panden. Han forsøgte at samle tankerne og udmåle de chancer, han havde for at blive fisket op. Han huskede, at damperen var slået langt ud af kurs i den stærke storm, som havde raset i samfulde tre døgn.

Han halede sig op og kiggede ud over rælingens kant. Men synet var ikke oplivende: Kun den uendelige, bølgende havflade og en grå dis, der drev lavt over havet og til tider forhindrede enhver udsigt på mere end nogle få meter. Et held var det, at søen var fålelig rolig, og at søsygen var som blæst bort.

Harrison-Smith havde af skibsofficerernes samtaler forstået, at de måtte have befundet sig i nærheden af De kanariske Øer, da katastrofen indtraf, og så meget vidste han, at der måtte være gode chancer for at blive observeret i et farvand, der var så gennemkrydset af skibsruter. På den anden side ville tågen, der stadig blev tættere, gøre det vanskeligt at få øje på ham selv på forholdsvis kort afstand.

Forbandet også, at han var helt alene, tænkte han. Havde blot een eller to reddet sig i samme båd, ville det hele have set lysere ud.

Hvad gjorde man nu i sådan en situation? Han genkaldte sig beretninger om skibbrudne, der havde drevet om på samme måde; men han måtte erkende, at han ikke huskede meget, som kunne være ham til praktisk nytte.

Nødblus? Ja, det var en idé; men den måtte vel i hvert fald vente til natten – hvis han i det hele taget kunne finde dem.

Han fik rodet noget chokolade frem af nødforsynin-

gen, og medens han gumlede på den, håbede han inderligt på, at en af de andre både ville dukke frem af den klamme tåge med et par håndfaste folk om bord. Det ville befri ham for denne knugende følelse af hjælpeløshed.

Med korte mellemrum kastede han et blik på uret og konstaterede hver gang, at det var totalt smadret og lige til hajerne. Det krøb i ham ved tanken. „Trekantet finne i vandskorpen“ var det vist, man plejede at skrive i romanerne.

Nu og da fo'r han op, fordi han syntes, han hørte stemmer, der prægede ham ude fra havet; men hver gang blev han skuffet. Der var kun den grå vandflade med drivende skumflager i een uendelig ensformighed. Han faldt hen i en døs og slap for en stund for at tænke på den skæbne, der ventede ham . . .

En skrabende lyd fik ham til at fare sammen. Hajer? fo'r det igennem ham; men han blev liggende ubevægelig på bundbrædderne uden at turde undersøge sagen nærmere.

Igen den skrabende lyd og en anstrengt stønnen. Som hypnotiseret stirrede han i retning af lyden og så et par magre, gule hænder, der krogede sig om rælingens kant. Et menneske forsøgte at hale sig indenbords!

En følelse af umådelig lettelse gennemstrømmede ham. Endelig en fælle – vel en af skibets folk, der havde drevet om på noget vraggods. Med nogen anstrengelse kom han på benene, for det stod ham klart, at manden ikke kunne lempe sig indenbords ved egen hjælp.

Just som hænderne var ved at løsne deres greb, fik Harrison-Smith et solidt greb om håndleddene. Angsten for at den uventede hjælper skulle forsvinde igen, gav den lille, spinkle mand uanede kræfter, og det var også nødvendigt, for manden var tung af væde. Harrison-Smith var lige ved at slippe sit tag, for da han så mandens ansigt, var han straks klar over, at han ikke nogen sinde havde været om bord i „City of Pittsburg“! Han stirrede på et magert, gulligt ansigt, indrammet af et flettet, kulsort skæg, skåret i en ejendommeligt facon. De skråtstillede øjne stirrede angstfyldte på ham, og Harrison-Smith lagde på ny al sin energi i redningsaktionen.

Da han endelig havde fået ham om bord, klaskede manden sammen i bådens bund, og Harrison-Smith sank selv sammen som en kludedukke og besvimed midt i et voldsomt anfald af kvalme.

Langt borte hørte han en tordnende lyd som af brænding mod en klippekyst, og medens han kastede op af udmattelse, så han sin medpassager kravle hen imod sig. Han rablede en hel del uforståelige gloser af sig, og kun én ting forstod Harrison-Smith: At manden var dødsens angst for et eller andet, og at han ville have Harrison-Smith til at få båden til at fjerne sig fra det sted, hvorfra larmen fra søerne, der brødes

mod en eller anden kyst, blev stærkere for hvert sekund.

Var der noget, Harrison-Smith ikke var i stand til, var det at få båden til at ændre retning. Tværtimod bemærkede han, at en kraftig understrøm havde fået fat i båden og drev den frem med større og større hastighed.

Omsider fik nysgerrigheden overtaget over angsten. Han fik hovedet op over forkanten af stævnen. Uvil-kårligt lukkede han øjnene – og åbnede dem igen . . .

Foran ham strakte sig en lang, flad klippekyst, så langt horisonten rakte. Brændingen stod som en kniplingsbræmme, medens tågerne skjulte landet bag kystlinien. Kort efter så han, at båden jog hen mod en åbning i det piskende skum. På begge sider af indløbet knejsede to kolossalstatuer. De flankerede adgangen til noget, der måske var en slags havn. Han noterede sig næsten automatisk, at disse figurer var en besynderlig blanding af oldægyptisk og aztekisk, babylonisk stil. Som museumsmand registrerede han disse kendsgerninger, medens det han i virkeligheden stirrede på, var en kæmpemæssig skystøtte, der ragede op af tågerne og stod ubevægelig. Han havde hørt om skypumper — men dette fænomen flyttede sig ikke, og det var omgivet af en sløret glans.

Netop da båden slyngedes ind gennem porten i brændingen, løftedes den højt til vejrs, og han glemte sin rædsel for det syn, der mødte ham. Han så en storby, hvor lysene funkledede fra utallige kæmpehøje etagebygninger. Byen strakte sig, så langt han kunne se til alle sider – og nu dukkede på begge sider fartøjer frem af tågen. De huggede og slingrede mod de lange rækker af stenkajer. Skibenes konstruktioner var ham fuldstændig fremmede, og ingen menneskelige væsener var at se, hverken på kajerne eller skibene.

Lidt efter lå redningsbåden i smult vande, og midt i den drømmeagtige gru, der gennemisnede ham, følte han en stor glæde ved at være nået i havn – ligegyldigt hvilken havn det så end måtte være. Han skævede til sin bådfælle, der nu sad på hug og rokkede frem og tilbage med ansigtet skjult i hænderne.

Hvordan Harrison-Smith kom op ad trapperne til de høje kajmure, huskede han ikke klart; men pludselig befandt han sig i et mylder af mennesker, der alle trængte og puffede sig frem gennem de snævre, mørke passager mellem det, han antog for at være pakhuse. Ingen lagde tilsyneladende mærke til ham, trods det han var sig bevidst, at han såvel i udseende som klædedragt – en temmelig mishandlet jaket og knækflip – måtte virke meget fremmedartet. Mængden pressede sig frem uden anden lyd end de tusindtallige fodslag, som næsten bar ham frem, så han knapt behøvede at bruge fødderne. Han følte det, som skulle han kvæles i den fugtige, drivhusagtige varmedis. Duften af blomster var tung og næsten bedøvende, men ind imellem kom der et pust, der mindede ham om et eller andet kemikalie. Han kunne ikke mindes, hvad det var, men vidste, at det havde været i brug i museets laboratorium hjemme i Denver.

Han stirrede på et magert, gulligt ansigt, indrammet af et kulsort skæg.

Så blev trykket pludselig mindre konstant, og næsten uden varsel befandt han sig i udkanten af en stor, cirkelrund plads, der lå oplyst af et svagt, blegrødt skær, som flakkede over de tusinder af mennesker, der nu stod ligesom afventende. Alle blikke var vendt mod en stor bygning med et besynderligt arkitektonisk præg. Dens øverste del fortonede sig i drivende skyer, og forneden var fundamentet angivet af rækker af kolossale søjler. Deres kapitæler var udhuggede i groteske forsiringer af en betagende skønhed.

Der gik et sus gennem de ventende menneskemasser, og langsomt gled de store, massive bronzeporte til side. Harrison-Smith så ind i en hal, som mest af alt mindede ham om en domkirke eller om et tempellignende bygningsværk, der fortabte sig i søjle-kolonnader og gallerier i én uendelighed. Fra alle kroge sneg dæmringen sig frem og samledes om rummets midte, hvor – som Harrison-Smith skriver – en slags alterlignende forhøjning dominerede. Omkring alteret stod en kreds af hvidklædte mænd. Over forhøjningen begyndte et lysskær at gløde. Omkring en strålende kerne roterede seks eller syv planeter i elipseformede baner, snart nærmere, snart fjernere fra det funkledende midtpunkt. Mængden omkring ham åndede tungt, og han selv glemte alt omkring sig – af så overvældende skønhed var sceneriet.

I den alvorfulde stilhed hørtes kun brændingens fjerne brus. Mændene deroppe stod ubevægelige som hugget i marmor. De havde ansigterne løftede mod hvælvingen over sig, og deres holdning var både trodsig og stolt. De mindede mest af alt om mænd, som står over for et eksekutions-kommando, og som har besluttet at dø stående.

Harrison-Smith glemte helt sin udmattede tilstand for at studere dette højtidelige optrin. Hans blik fulgte bygningens linier, til de fortonede sig deroppe i nattemørket. Han mindedes uvilkårligt et naivt billede i sin barndoms billedbog – et billede af Babelstårnet, som

mennesker byggede for at kunne nå ind i himlene. Og dette uhyre tårn ragede virkelig op i skyhavet, og dets konturer fortabte sig i det uendelige rum.

I den drømmeagtige tilstand, han befandt sig i, syntes Harrison-Smith på én gang at forstå, hvad det var, han overværede. Disse menneskemasser og deres ledere inde i katedralen ventede på en uafvendelig katastrofe – en katastrofe, de selv havde fremkaldt, og hvis konsekvenser var ubønhørlige.

Stilheden var næsten uudholdelig; men nu begyndte en svag dirrende tone at spinde gennem søens og vindens fjerne hamren. Det var, som gik der et isnende pust gennem mængden – et krystalklart sus, som kom det fra det yderste rums hundredfoldige polarkulde. Harrison-Smith hævder, at han faktisk vidste, hvad der var ved at ske – at han var vidne til en af vor jords tidligste kulturers undergang. Det gamle sagn om kundskabens træ på godt og ondt fik her en ganske anden betydning, end den han havde lært i den lille landsbyskole ude i Mellemvesten. Dette folk havde spist af træets frugter, og straffen var over dem. De havde bygget et tårn, der skulle række ind i himlen, og nu søndredes deres værk.

De vibrerende klange var langsomt tiltaget i styrke – ødelæggelsens orkester satte ind med ouverturen til tilintetgørelsens drama. Han så uvilkårligt op: Række efter række af svagt lysende genstande kom glidende ind over byen og landet. Først svagt, senere med tiltagende kraft begyndte jorden under ham at skælve, og han lagde mærke til, at den faste klippegrund begyndte at slå lange, næsten usynlige revner som på tørkeramt jord. På dette tidspunkt kom mængden i bevægelse og begyndte at forlade bygningen og pladsen udenfor. Lange rækker af slanke, torpedoformede genstande skød frem i få fods højde over grunden i endeløse rækker og fyldtes efterhånden med flygtninge. Med uhyre hastighed jog de videre gennem de brede boulevarder og ud i landet. Således formodede han, det måtte være.

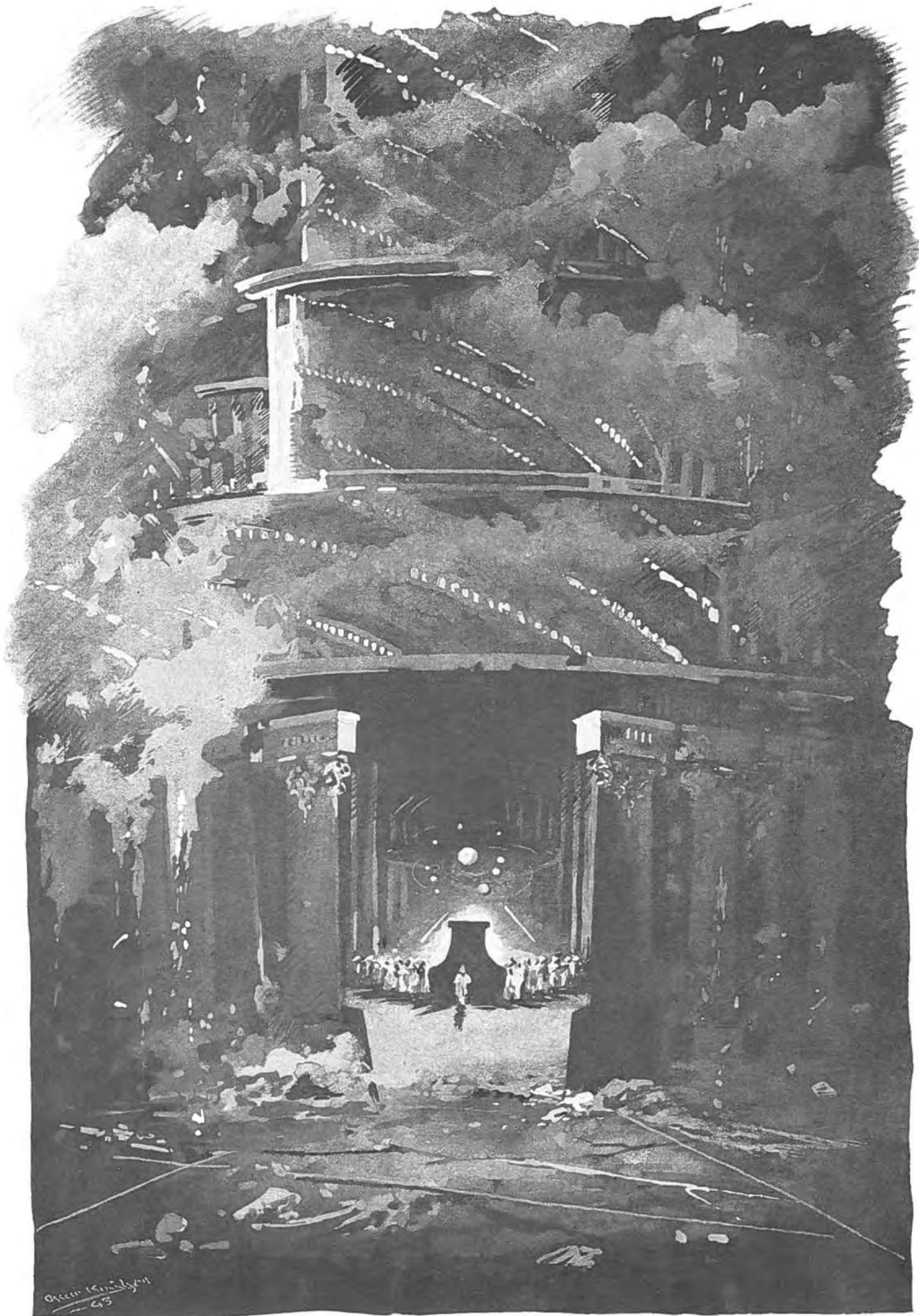
Sanseløs styrtede Harrison-Smith bort fra katedralen. Foran ham løb hans gulblege bådfælle.

Han selv stod som groet fast og formåede ikke at flytte en fod til flugt. I øvrigt beretter han, at han på forunderlig måde vidste, at de flygtende heller ikke ville undslippe den ødelæggelse, der nu var i gang. Han stirrede på de hvidklædte mænd. Ikke en muskeltrækning forrådde frygt, medens byen omkring dem tømtes for mennesker, og de lange autostradaer lå øde og tomme. Da han ikke havde noget at måle tiden med, kunne han ikke sige, hvor lang tid der gik, før de sytten mænd og han selv var alene tilbage i det vældige kirkerum.

Han kastede et blik ud gennem kolonnaderne og så, hvordan lysene i de himmelstræbende skyskrabere slukedes et efter et, efterhånden som de sitrende toner over dem blev stærkere og rystelserne voldsommere. Nu og da kom lyden fra oven i brølende bølger og fjerne brag, der fortalte ham, at bygningskarréer styrtede sammen, gade efter gade, bydel efter bydel, ja, måske by efter by. Han havde en fornemmelse af – hvorfra vidste han ikke selv – at der lå et uhyre fastland bag denne kyststrækning, og at hele denne verdensdel systematisk blev nedbrudt, tomme for tomme, fod for fod af mekanismer, der med uhyggelig nøjagtighed destruerede og dræbte uden barmhjertighed.

Trods den kvælende følelse af hjælpeløshed, der fik ham til at blive stående ved foden af den skælvende søjle, kunne han ikke undgå at blive dybt grebet af den fornemme holdning, mændene om de svirrende ildkloder indtog. Ubevægelige stod de der og ventede på den endelige udslettelse af en måske tusindårig civilisation, hvis ypperste blomst de sikkert havde været.

Queen Elizabeth
43

Og så kom flodbølgen fra den synkende verden . . .

Harrison-Smith følte med ubehag, at hans ben blev omklamret, og at en hånd rykkede i hans jaketskøder. Det var hans gulblege bådfælle, der forsøgte at trække ham med sig. Hans stemme var tryglende og ånde-drættet kort og hivende. Harrison-Smith rystede ham utålmodigt af sig. Med forundring konstaterede han, at den klynkende skabning ved hans fødder og han selv var de eneste levende væsener i det uhyre rum og så langt øjet rakte over pladsen udenfor og på de lange snorlige gader, som strålede ud fra et centrum, der var det store tårn. Ja, og så de hvide mænd deroppe, der stod som ridderne om den hellige gral, mens mørket sneg sig frem fra de tusinder søjlerækker og samlede lyset om de dansende atomer i deres midte.

Molekylernes rytmiske dans om kernen blev mærkbart langsommere, og Harrison-Smith fik en fornemmelse af, at enden nu var nær. Med besvær fik han revet sig løs og begyndte at løbe. Sanseløs styrtede han af sted for at nå det sted, han var kommet fra – havnen og det hav, han hadede og frygtede. Foran ham snublede den gulblege af sted.

Et øjeblik standsede de begge op og så sig tilbage. Det de så, var en verdens undergang. Tårnet var nu mørkt med undtagelse af det nederste stovværk. Gennem skylaget om dets øvre gallerier begyndte en stenregn at hamre ned over landet. Tættere og tættere blev bygen af tunge sten. Det var tårnets øverste dele, der blev nedbrudt, og Harrison-Smith var klar over, at det var i sidste øjeblik, han var kommet bort fra atomdomen med livet i behold.

Hans ledsager løb videre langs de mørke kajer og ned mod det sted, hvor deres båd var løbet ind for Gud ved hvor lang tid siden.

Det sidste, han huskede, var, at han lå i bådens bund og så landet hæve sig i en enorm vinkel mod en glødende horisont. Så jog flodbølgen fra den synkende verden båden af sted. En øredøvende brusen fra havets ufattelige dybder – og Harrison-Smith faldt over mod sin ledsager, der klamrede sig til rælingens kant. Derefter sansede han ikke mere.

– – –
Solen skinnede ham lige ind i ansigtet, og han så sig forbløffet omkring. Båden lå skyllet op på en lang, lav klippekysts stenede bred. Vejret var mildt og himlen klar. Han tog sig til sit værkende hoved og fik sig med noget besvær stablet på benene.

Forunderligt nok var båden ikke slået i stumper og stykker, og i bunden lå hans rejsefælle. Hans fremmedartede, skarptskårne træk var stivnede i ophøjet ro. I den højre hånd knugede han en lille, grå stenflis.

Harrison-Smith bøjede sig over ham for at se, om der endnu skulle være liv i ham – men fo'r tilbage, som havde han fået et elektrisk stød igennem sig. For da han rørte ved manden, sank han sammen til en lille bunke grå aske – kun stentingesten lå tilbage, hvor hånden havde været!

– – –
Se, dette er, hvad jeg fik ud af Harrison-Smiths efterladte papirer. Resten var noget forvirret tøjeri: Advarsler til menneskeheden om ikke at misbruge atomerne – at det sagnomspundne Atlantis var en højt civiliseret verdensdel, og at Babel var dets hovedstad o.s.v. o.s.v.

Vidnefast er det, at han var indskrevet på „City of Pittsburg“'s passagerliste – ligeledes at skibet forsvandt, og at kun én af skibets redningsbåde blev fundet på Orkneyøerne nogle dage senere . . .

Og så den lille stenflis, som Harrison-Smith hævder, faldt ned i båden, da tårnet brød sammen. Jeg havde den liggende i nogen tid og tog mig så sammen til at gå til en af læreanstalterne, der beskæftiger sig med geologi, kemi og lignende. Jeg pakkede den pænt ind og lagde den i min mappe; men da jeg skulle til at forevise fænomenet for de sagkyndige, var den der ikke mere . . .

Jeg tror ikke, Harrison-Smith har fået et eneste levende menneske til at tro på sin historie. At han efterhånden gjorde sig umulig ved at rende al verdens store på dørene for at få dem til det, er temmelig klart. At han efterhånden blev sær, er en selvfølge.

Men jeg har ofte spurgt mig selv, hvorfor de høje magter, der styrer, netop valgte Harrison-Smith, assistent ved museet i Denver, til sendebud?

Og alligevel? Måske skal gudernes sendebud netop være den, der har den allerringeste chance for at blive troet. Den lille, altid forkølede særling ved det snuskede cafébord med sjatter af lunken the i underkøpen. Jeg ser ham endnu for mig – og undres. Gudernes sendebud?

Eventyret om de 6000 SORTE HESTE

Af Arne Hartmann - Ill. af Oscar Knudsen

De 6000 sorte heste, der var indkapslede i hovedmaskinens cylindre på M/S „Mexican“, stampede støt frem over Nordatlanten på vej fra New York til København.

På dørken rundt om den vældige hovedmaskine kørte hjælpemotorer, centrifuger og pumper. På fyrpladsens platform stod en donkeykedel og drøuede. Det var stille vejr, der var ikke en bule på vandet udenfor, så der var ingen udsigt til, at de 6000 heste skulle på hårdt arbejde foreløbig.

Og det var vel, fordi alting gik, som det var smurt – hvad det jo osse var – at de to hjælpemotorer indledte en samtale:

– Det er nu kedeligt, at H. C. Andersen ikke blev født noget senere, sagde den første. Jeg kunne vældig godt tænke mig at komme på tryk.

– Ja, sagde den anden, tænk at se sig selv på forsiden i avisen.

– Jeg vil nu hellere i søndagstillægget, sagde den første. Den hadede sensationerne og ville gerne gå for at være lidt litterær.

– Pas jeres arbejde, sagde hovedmaskinen, og lad være med at få ideer.

– Det er nu ikke så dårligt med ideer, sagde kedlen. (Den var den eneste, der turde tale hovedmaskinen hårdt imod. For den var af damp-familien og hovedmaskinen af diesel-familien, og alderdom skal respekteres. Desuden var kedlen skotsk og derfor skrap i replikken). Ellers var du jo aldrig blevet til, dit store, gale skrummel, hvis ikke Diesel havde fået ideer.

– Du var nu heller aldrig blevet til noget uden ideer, dit gloende spøgelse, mumlede en gammel las sejldug, som en motormand havde bredt ud på dørken, mens han malede. Det var af hensyn til førstesmedens nerver, han kunne ikke lide malerklatter på de blanke plader.

Noget kølevand dryppede støt ned fra en utæt pakning:

– Pjat med jer allesammen, sagde det. Dryp... dryp... dryp... Vi er de eneste, der har været med fra begyndelsen. Vi kendte Nelson og Tordenskjold, Columbus, Marco Polo, Sindbad, Odysseus og Noah personlig. Vi kendte osse den første mand, der red overskrævs på en træstamme, den første sømand. Og personligt. Nemlig. Sådan nogle grønskollinger. Dryp... dryp...

– Skidt vigtigt havvand, peb den nye centrifuge til strømtavlen ved siden af. Næh – elektricitet, dét er det eneste, der duer. Har I ikke læst om den grimme ælling? Bare vent til dyrehavstiden er omme for det næste kuld elektriske ællinger – så skal I se løjer.

– Pas dit arbejde, dit lille, aparte stykke skidt, sagde hovedmaskinen. Der er vand i den olie, som du smider ind til mine 6000 heste.

Den satte en alarmsirene i gang. Og andensmeden, der havde vagten, gav sig til at kanøfle centrifugen. Til sidst satte han den fra bestillingen og startede en af de gamle.

Så var der en motormand på et malerstillads, der var skoede om det dryppende kølevand, og en assistent blev sat til at reparere.

Drejebænken skulle bruges ved reparationen og fortsatte centrifugens snak om, at elektricitet var det eneste, der duede.

– Sludder, sagde de sidste dryp fra den utætte pakning. Grimme elektriske ællinger. Vi kommer frygteligt tilbage.

– – –

De to hjælpemotorer gav sig til at brumme videre:

– Odysseus og Noah, sagde den første. Det er snart længe

Den første sømand red overskrævs på en træstamme.

siden, at Odysseus var på vej hjem til Pelepones' kød-gryder, eller at Noahs Ark drev om for vind og vejr. Hvad tror du, de to gamle sømænd ville sige, hvis de kom ned på manøvedørken her?

- De ville nok krybe sammen i et hjørne, sagde den anden, så langt væk som muligt fra de 6000 sorte heste, der står og sparker dér på fundamentet. Eller springe op ad lejderen og hoppe ud over siden for at komme væk fra vore dages mekaniserede sømandsskab.

- Odysseus, spurgte brandalarmen, var det ikke ham med sirenerne?

- Netop, sagde første hjælpemotor. Det er gået tilbage med sirene-familien. Hvis man vil have voks i ørerne, når du sætter i gang med at hyle, så er det just ikke, fordi det lyder bedårende.

- Jeg er alligevel fremskridtet, sagde den moderne sirene. Elektricitet - se dét er noget.

- Hvor du vrøvler, sagde kedlen. Næh - vi er såmænd allesammen på retur. Nu kommer atomkraften.

- Ja, sagde første hjælpemotor. Det er dog forbløffende med de mennesker. De vil snart til at slås med guderne. Det kan ikke vare længe, før de får fremstillet en bombe, der er stærk nok til at skille planeten Jorden.

- Uh ha da, sagde anden hjælpemotor. Så falder man måske af i svinget, når de to halvdele begynder at dreje rundt hver for sig. Det var dog uhyggeligt. De er jo egentlig skrubske, de mennesker. Det skulle såmænd ikke undre mig, om den næste Noahs Ark blev en atomdreven stratosfæreraket, så de kan sidde oppe under stjernerne og kigge på resterne af deres planet. Måske bliver den ikke bare spaltet i to stykker, men i en hel masse. Og stykkerne kan måske ikke finde sammen igen.

- Det eneste, der er nogenlunde sikkert, sagde sejldugslasen, det er, at hvis nogle mennesker overlever det, så vil de igen give sig til at diskutere ejendomsretten til det stykke meteorsten, de får at rotere på.

- Ja menneskene, fy for pokker, det krapyl, sagde den centrifuge, der var blevet sat fra bestillingen. Der stod noget gammel strøm i den, og den måtte have luft for sit had til andenmesteren: - Krapyl, siger jeg. Ikke andet. Læs om dem lige fra Homer og op til dato. Krapyl, siger jeg. Læs Conrads og Melvilles og Jack Londons sejlskibsromantik. Og så det der i dag skrives om de blodfattige transportarbejdere, der kalder sig sømænd nu om dage, stålrealisme kalder de det. Æv. Fordrukkent menneskesludder, jeg kalder det stålromantik. Og der bliver ikke tale om stålrealisme, før maskinerne giver sig til at skrive bøger. Så længe mennesket er med i billedet, vil det aldrig blive andet end en ny form for romantik. Men nu har I vel allesammen hørt om elektronhjerne. Og de bliver bedre og bedre. Bare vent, til en af dem en dag løber løbsk, så skal I se stålrealisme. Det bliver litteratur.

De sidste dryp havvand fra den utætte pakning, som havde lovet at komme frygtelig tilbage, var forlængst silet ned i rendestenen og lænset ud. Nu havde de sladret til kammeraterne udenfor og var blevet enige om at lave lidt sjov med det dumme, lille skib.

Til sidst havde hele havet om det rejst sig i al sin væl-

Odysseus på vej hjem til Pelepones.

dige vrede. Tusinder og atter tusinder af hvidmankede havheste galopperede frem mod de 6000 sorte inde i M/S „Mexican“. Nu skulle de prøves alvorligt på tænderne.

Naglerne i de nye plader fra den sidste dok-tur jamrede sig ynkeligt i det hårde vejr. Det var første gang, de skulle vise, hvad de duede til.

- Bare tag det roligt, sagde de gamle, prøvede nagler i nabopladerne. Hold fast. Ikke stift og krampagtigt. Men støt. Giv jer så småt, når søen dasker til jer. Og kom igen. Kom ind i rytmen med os andre. Søbenene på. Skuldrene imod... sådan... det er bedre, men det er ikke godt. I har meget at lære. Trænger til en vippetur. Er I nagler eller tognestifter? Skulle I ikke have siddet på en plade i land, når det kommer til stykket? Stram jer op. „Først går man så grueligt meget igennem, og så bliver man berømt“.

Skibet fik en forkert sø og tog en af de helt store ture, så nogle skvæt havvand kom ind gennem skyllygten. Hovrende havvand, der sprøjtede ned over hovedmaskinen og siledede videre ned over i maskinrummet:

- Sagde vi ikke, at vi kom frygtelig tilbage? Før havvand - det er noget. Læser I ikke aviser? Har I ikke læst om videnskabsmændenes nye brintbombeforsøg: De har fundet ud af, at en enkelt spand havvand om nogle år kan levere kraft til hele den danske handelsflåde. Gå hjem og vug med jeres sejl og damp, dieselmotorer og elektricitet.

De dryppede ned under dørkladerne og videre ned i rendestenen, hvor lænepumpen smed dem ud igen.

Dagen efter var nogle af dem nået til Den lille Havfrue i København. De klukkede og pjaskede omkring hende. Og fortalte om, hvad de havde oplevet undervejs fra hendes store veninde, Frihedsgudinden, i New York.

- Det var vel nok et rigtigt cventyr, sagde hun.

Uden larvefødder og gesvejsninger

Mit navn er Theobald Olsen – lige ud a' landevejen og uden larvefødder og gesvejsninger. Ja, jeg er ikke så stiv i ornitologien, eller hva' det nu hedder – det med og stave, altså. Og jeg er værken cand. philur, cand. menthol eller stud., men et helt igennem hæderligt menske. Hvis at jeg ikke hade så'n en god hukommelse, hade jeg kunnet tjene mange penge ved og skrive mine erindringer.

Her ska jeg kuns skrive om min første jul til søs. Sæt Dem nu bare godt til rette i ressenance-stolen. En redaktyr sae engang til mig, at jeg hade uanede muligheder.

– Som hva? spurgte jeg.

– Ja, det er det, jeg ikke aner, svarede han.

Jeg er sømand fra dengang a', da man sae: „Fire femtedeale af jorden er vand og resten kun til og fortøje ved“. Det var dengang, at der var sejlskibe og piger til. Pigerne er nu ikke, hva de var, da jeg var ung. De er cirka 60 år ældre. Men la dem nu bare ligge. Jeg vil helre ha' en lille gibbernakker. Da jeg var med færgen over Storebælt sidste vinter, sae jeg til mig sæl: „Hvem der hade whisky nok til al den is“.

For at komme til Skagens kerne, så sku' jeg egentlig ha' været styrmand. Eller dyrlæge. Men jeg er så blød om hjertet, at jeg ikke engang nænner og slå et termometer ned. Så ble' jeg altså ikke dyrlæge. Heller ikke styrmand.

Det er noget andet noget i dag, altså. De unge har det let. Ungdommen er alt for god til og øde væk på ungdommen. Næ, da jeg var ung, var knofedt det eneste, som at der nyttede. I dag ka' man bli' næsten alting pr. brev. Hvis at man er en tyr, ka' man osse bli' far pr. brev. Og man ka' bli' forfatter, tegner – og ruineret. Ja, med de priser på frimærker! Man sku' ha' købt nogen flere frimærker, før at portoen steg.

Ja, De kender vel de her korsspondangse-kursusser? Et postbud løber med majet sludder.

Da jeg var ung, måtte man sæl ha' i hodet, hva postbudet ikke hade i benene. Og jeg hade altså ikke nok til og studere. Jeg ble' referenter talt smidt næsegrus på halen ud a' huset for og tjene til dagen og søvejen.

Hvis at De tror, jeg er tosset, er De kommet til den rette. Jeg la'r mig ikke stikke blå hår i øjnene. I disse gode tider, hvor enhver skylder sit, sidder jeg med

egen fod under bordet. Og ungerne er kommet godt af vejen. Alle drengene kom til søs. Den ene som maskinmester. Men de andre er osse helt normale.

Nå, men det var om min første jul til søs. Dengang vangkede der øretæver over hele kroppen. Jeg kom om bord en sommerdag, da regnen silede op og ned. Næste dag fik jeg et par boksehandsker på og sku' bokse med jungmanden. Jeg ravede rundt på dækket som en fuld mand. For han hade punch i handskerne, som at man si'er.

Det var på en bark fra Marstal a'. Skipperen var så go', som dagen er lang – her i december måned, altså. Men han var så fedtet, at han vendte og drejed' hver skilling – før han lagde den ned i portomonixen igen.

Skibsrederen hed hr. Mongsjø Dypong, fordi at han var af fransk familje. Men vi så ham aldrig. Vi hade osse en kok om bord – for nu og vende tilba'e til den juleaften, som at jeg har fortalt om. Vi kaldte ham „kokken fra den franske bark“. Han er stadig ved faget, så hvidt som at jeg ved, idet altså at han har en destruksjons-anstalt i Jylland, som han smelter fedt a'. Ni a' ti filmstjerner vasker sig i selvdøde dyr.

Styrmanden var en slem børste, men sae sæl, at han osse hade sine gode sider. Jeg ku' ikke få øje på dem, sæl om han vendte vrangen ud på sig sæl, hver gang

– Jeg vil meget hel're ha' en lille gibbernakker.

- Jeg fløjtede engang efter et par skorter i Skotland, men det kom der kun et blåt øje ud af.

at der var lidt buler på vandet. Han var mest kæphøj i havblik og på land. Han sae forøvrigt, at han hjemme var noget ved mosækken. Når at en mand er noget ved mosækken, er det hans kone, som at der dirigerer. Derfor sku' det gå ud over os, når han var til søs, altså.

Ja, det var karensarkeme en jul, som at jeg sent vil glemme. Men hvorfor hænge sig i små bagateller? Et Randers-reb er bedre.

Og mens vi nu er ved julemaden, så ka' jeg apropost oplyse, at man ikke ble' fed a' og sejle dengang. Senere har jeg fået lissom ansatsen til en mave, altså. Men jeg ka' sagtens holde vægten, hvis at vægten bare ka' holde til mig, som trafikministeren si'er.

Apropost polletik: Det ser ikke godt ud for søfarten. Men nu vil Folketingen se på det. „En tilbundsgående undersøgelse“ er den ministerielde betegnelse for en sag, som at man lægger nederst i bunken. Men det er værre med bønderne. Hvert forår er det så skrælt for dem, at de kuns går og venter på og komme i jorden.

Et par af mine knægte har bil. Helt tovligt ser det altså ikke ud for skibsfarten. Snart ska' vel osse messedrengen ha' garanteret en plads til bilen om bord, før at han overho'det ta'r en hyre. Ja, for på land er der jo ikke plads til alle de vogne.

Forleden, da jeg var i byen med mutter, altså, tog jeg en drosje. Og jeg sae til rorgængereren:

- Vil De love og holde ud for nr. 46?

Han svarede:

- Ja, det er nemmere og love end og holde!

Jeg ska' ikke ha nogen bil. Inden at man får fundet et sted og parkere, er kørekortet udløvet! Noen si'er, at man bli'r doven a' og køre bil. Men som at min svigersøn sier: „Vrøvl og sludder. Så har De ikke prøvet og betale a' på en bil“.

Men de her bilister kører, som om at de ejer bilerne.

For nu og vende tilbage til julen. De unge mensker er forventede, vil jeg si'e. Hvis jeg må ha lov og anskyde en bemærkning: Mine knægte gider knap og nap og skrive et julekort til mig og mutter. De venter til den dag, når at man ka' skrive og sende julekort pr. hulkort. Men der er nu heller ikke majet og skrive hjem nu om dage. Før hade vi en pige i hver en havn. Men nu anlover et skiv jo kun de samme to-tre havne på hver eneste rundtur. Det er kun sporvogne - skivene altså.

Nå, jeg ska' nu ikke klage - sæl om jeg aldrig har haft en pige i Glasgow. Engang fløjtede jeg efter et par skorter derovre, og ejermændene langede mig et blåt øje. Ja, det er jo ikke til og kende forskel, når man er lidt anløven. Der er ikke noget, som at man blir så støvet a' som en tør whisky. „Dry“, som at de kalder det derovre, fordi de ikke engang nænner og gi' penge ud til og lære dansk.

Ja, den jul glemmer jeg ikke.

Jeg klager i det hele ta'et ikke. Madammen og jeg sidder i eget hus, som at jeg ærligt og redeligt har sparet sammen til i min kones sved. Jeg er godt oppe i hal'fjerserne, og mutter si'er, at jeg går i barndom. Bare jeg gjore - med de priser på brændevin, som at vi hade dengang.

Ja, jeg har et godt helbred og en god konstitution, si'er min læge. Han si'er, at jeg har et hjerte som en tyr og at det nok holder min tid ud. Det er årene til søs, som at der har gjort det. Lægen har sagt til mig, at jeg helst ikke må nyde spiritus. Men det er karensarkeme svært og la' vær' og nyde det, når man nu alligevel hælder det ned. Derimod har jeg lagt tobakken på hylden. Dér er den nemmere og få fat på.

Jeg holder majet af søen. Det er derfor, at jeg skriver så rørende om denne her jul. Gammel kærlighed ruster ikke, som at manden sae, da han skubbede kællingen i kanalen. For og blive ved det maritime.

- Man ska' ikke love mere, end man kan love, som pigerne i Nyhavn siger til de amerikanske sailors.

Så'n hade vi osse dér om bord en skibshund, der var så glad for og sejle, at den ikke vidste, hvaffor et ben at den sku' løfte. Det var en ægte bastard. Skipperens egen. Han var helt tosset med den, alså. Alt, som at den ikke ville æde, det fik vi forude.

Hvis at De ka' holde ud og høre mere om den jul, så vil jeg li'e komme med den partiske bemærkning, at vi sku' ha' haft en folkeafstemning om, hvorvidt at vi nu osse sku' ha' haft den folkeafstemning i sommers. Det ville ha' sparet staten for en masse penge. Hva' ka' det nytte, at vi får hård vallutta hjem, når at rabatten er blød, som skotterne sier.

Med lov skal man land bygge. Vi må da snart være en stormakt. Da jeg stak til søs, hade vi ikke så mange love. „Love“, det var noget helt andet, hvis at De kan engelsk vel og bemærke. Bare pidgeon-engelsk. Det klarede vi os majet godt med. Jeg taler lissom professor Tribini seks sprog – defekt.

Man ska ikke love mere end at man kan love, som pigerne i Nyhavn sier til de amerikanske sailors. Men det er en helt anden historie, som digteren Erik Klipping sagde. Og Nyhavn er slet ikke så slem, som at man gør den til. Nyhavns Dronning sagde forleden i et intervju, at hun endnu ikke er faldet så dybt, at hun går i seng med hønsene.

Ja, det var en bagende hed jul dernede under Stor-korset, eller hvad stjernen nu hedder. Ja, vejret var nu osse bedre, dengang at vi ikke hade alle de metrologer til og ødelægge det. Og vejret er ikke blevet et hak bedre, sæl om de sender den ene astrolog og vejrslatit til vejrs efter den anden.

Hva' ska' vi nu osse på Månen, så længe at der endnu er liv og udslette her på jorden? Men sæfelig ka' man ikke standse tidens tand. Hvis at ham Kolumbus ikke hade opfundet Amerika, hade vi i dag stået og manglet dollars.

Propost penge, så ska' vi jo snart til og udfylde de hersens selvopgivelser igen. Der står noget på dem om „driftsudgifter“. Det gjorde der ikke, da jeg var ung. Ellers hade jeg opført alle ti unger under den rubrig. Men når man alså er i halfjerserne, ka' man vel spare en masse i skat under rubriggen „driftstab“.

Ja, det var bare så'n en anskudt bisætning. For julen varer længe og koster mange penge. Men skibsfarten sejler jo stadig mange penge hjem. Så det ender nok med, at det begynder og gå. Nå, dem om det. Jeg har haft min tid til søs – sæl om vi ikke regner de to år med dampskiv med.

Man ska' ikke rende med sladder, når man har telefonen til det samme, alså. Og jeg ska' ikke si'e noget ondt om vor tids transportarbejdere til søs, alså. Man ska' aldrig si'e noget ondt om andre. De fleste mennesker har dog så megen skam i livet, at de ka' skamme sig over deres medmennesker. Heldigvis.

Kun hos skattevæsenet blir man vurderet efter for-tjenste. Søfolkene ska' betale skat for at skaffe penge til de veje, som at landkrabberne ligger og kører rundt

– Det er stadig nødvendigt at sejle, navnlig efter et værthusslagsmål.

på for og finde en parkeringsplads. Næh, man sku' ha' haft en benzintank. Så hade man ku' tjene både til dagen og vejene.

Nå, snart ka' søfolkene vel sidde og dirigere skivene og alting derhjemme med trykknapper, mens de sidder og glor på Volmer-Sørensen, mens at han er på skærmen. Nu er de osse begyndt og få fjernsyn i skivene. Jeg har hørt fra pålidelig kilde – ham Mike – at man sætter kursen så'n, at tv-antennen peger rigtigt. Men derfor ka' det jo godt være rigtigt. Ja, sikke tider. Man forstår godt, at de små børn græder, når de kommer til verden. De eneste, der er oplagt nu for tiden, er skivene.

Har De forresten husket ikke og glemme og sende julekort? Man får majet for pengene på så'n et kort. Sidste år lå en af sønnerne i en havn i Irland. Jeg satte fem øre for majet på i frimærke. Og derfor endte kortet i Iran, alså. Ja, de er nu ærlige, de postbude.

Men det er stadig nødvendigt og sejle. Det er jo ikke sån og sætte hjul under „Kvin Mary“. I gamle dage var det osse nødvendigt og sejle. Navnlig når at man hade lavet værshus-slavsmål aftnen i forvejen. Men så'n noget gør hvor tids søfolk jo ikke. Nej, de er lifrem højlærte, og snart ska man vel gå med hvide handsker for og kvajle en trosse op. Næh, la' mig be om de gode, gamle dage. De gode tider blir ikke bedre, før at de blir dårligere, som parkomanen sa'e, mens han ledte efter en plads til Cadillaksen. Man er godt oppe og køre, hver gang at man holder stille.

Om hundrede år er alting glemt – undtagen de dårlige film. Så sender man dem i fjernsynet. Det er derfor, at jeg har skrevet om denne hersens jul. En anden gang ska' jeg fortælle om en anden jul til søs, som at jeg har oplevet på havet. Sæl om den alså ikke ka' måle sig med den her omhanlede. Redaktyren sae i værdt fald, at han aldrig før tidligere hade set noget lignende.

Vinterstemning ved havnen

Denne smukke vinterstemning har fotografen indfanget i Havnegade i København, mens fiskekuttere i stort tal endnu lagde til her. I baggrunden til venstre ses Børsen med det karakteristiske spir; til højre Christiansborg Slots silhouet.

På togt til Grønland

Uddrag af bogen „Orlogsgaster“, skrevet i 1926

af RICHARD JENSEN

Da jeg første gang så Grønlands kyst, var det fra „Inggolf“s bramrå, hvor jeg undertiden tilbragte min middagsstund, når jeg som ordonnans havde glemt at slå glas, spyttet til luvart, mødt til bakseftersyn med ubørstede sko e. l., kort sagt, var tøret på et af de mange skær, der er fuldt af på en ung sømands vej, når han begynder sin løbebane.

Nu kunne man blive straffet med det, der var værre end at sidde på bramråen; vi var nemlig på opmåling i Danmarksstrædet på det tidspunkt og foretog dybhavsundersøgelser langs isranden.

Fra bramråen tog omgivelserne sig storslået ud. Vejret var dejligt med glitrende sol. De uendelige ismarker til den ene side, og det blå hav til den modsatte, dannede et panorama, som det nok var værd at ofre en middagsstund på; og når man samtidig afsonede sin svære synd, slog man jo ligesom to fluer med eet smæk.

Jeg havde netop gjort mig det bekvemt, surret mig fast til bramstangen og belavede mig på at forkorte tiden med en skraber, da jeg langt ude i horisonten fik øje på noget, som kunne ligne land.

I samme nu var jeg lysvågen.

Jo, der var ingen fejltagelse mulig, det var land.

Jeg prajede af mine lungers fulde kraft:

„Land to streger om styrbord!“

Det gav et sæt i den vagthavende officer.

„Er du gal, dreng, ser du syner?“

Men jeg var altfor sikker i min sag.

„Jo, det er rigtig nok, der er land to streger om styrbord.“

Et minut efter var løjtnanten ved min side på bramråen.

„Du har ret, dreng, skynd dig ned og varsko chefen.“

I løbet af ti minutter var alle officererne travlt beskæftiget med at tage observationer, og jeg med at fortære den håndfuld makroner, chefen gav mig som belønning.

Men synet af de vidunderlige forrevne, vilde, snedækte klippetinder forfulgte mig stadig, og da jeg fem år efter fik udkommando til Grønland, modtog jeg den med samme glæde, som jeg tænker, jeg ville have modtaget budskabet om en stor lotterigevinst.

Det var ganske

vist vestkysten af Grønland, det gjaldt, men det var dog Grønland, som i fem og tyve år ikke var besøgt af noget orlogsskib.

En dag i slutningen af maj rundede „Fylla“ Kap Farvel. Vi stod og eksercerede, da alle sejlene slog bak. I en fart fik vi dem givet op og gik til vejrs for at beslå. Det hele gik så hurtigt, at ingen fik hueremmen om hagen, og da vi var kommet ud på ræerne, røg to og tyve huer ad læ til.

Det blev en ærbødig om end ikke helt frivillig hilsen til Grønland.

Højere oppe i Davisstrædet mødte vi isen, undertiden i form af isbjerge, undertiden som drivis. Det var de mærkeligste formationer, isen kunne antage, når man så den langt borte: Et isbjerg kunne tage sig ud som en mægtig elefant, et andet som en svane med halvt udspilede vinger og krummet hals; på nært hold blev det til ganske ordinære isklumper, ganske vist af kolossale dimensioner.

Drivisen kunne på afstand ligne byer med hustage, skorstene, kirkespir o. s. v., eller skove. Isen var glat og blank som porcelæn, og til en grønlandsfarers udrustning hører da også briller med farvede glas, dersom han uden at skade øjnene vil nyde skuet af isen.

Da vi var kommet på højde med kolonien Godthåb, satte vi kursen mod land, som vi fik i sigte på en afstand af ca. 25 mil. En halv snes mil af land fik vi øje på nogle små, mørke prikker, som bevægede sig. Ved nærmere eftersyn viste det sig at være kajaker, og snart efter havde vi den første kajakmand på siden. Der gælder en uskrevet lov i Grønland, som tilkender den kajakmand, der først border et ankommende skib, ti kroner, og ti kroner var dengang mange penge for en grønlander; om det samme er tilfældet nu, ved jeg ikke.

Vi fik altså vor kajakmand på siden og højste både ham og hans fartøj indenbords. Det gik til på den måde, at vi lagde bugten af en line om hver kajakende, gav ham en line at holde i og løftede så mand og båd af vandet. — Grønlænderen, der drev af væde, krøb ud

af kajakken, afførte sig vanter og kaperdæk og stod for os i al sin eskimoiske pragt, lille og skulderbred, brun som en tørv, med hår som en hestemanke, glinsende af fedt og

saltvand, med et smil så bredt og stort, at der blev nok til os allesammen. — Stolt spadserede han op på kommandobroen for at lodse os ind.

En snaps og en cigar stemte ham — om muligt — endnu gladere.

Ham var vi alle indtaget i.

Så blev musikken beordret på dækket. Det var chefen, der som gammel grønlandsfarer ville se, hvad Abraham, som næppe tidligere havde hørt hornmusik, ville synes om den.

I to spring var han nede af broen, kiggede forbavset ind i hornene og lo, så tårerne randt ham ned af de fede kinder.

Hver gang et nummer var til ende, hylede han:

„Synge mer, synge mer!“

Imidlertid nærmede vi os land, eskorteret af et halvt hundrede kajakker. Klippekysten, hvor skøn den end var, tog sig alligevel mere tam ud, end den jeg mindedes fra østkysten.

Alt hvad Godthåb ejede af flag var hejst, og fra et lille batteri på tre kanoner dundrede salutten mangedoblet af ekkoet fra fjeldsiderne os i møde.

Hele koloniens befolkning var på benene, viftende og råbende. I almindelighed er jo ankomsten af et skib en begivenhed i Grønland; men et orlogsskib med kanoner, der knaldede betydeligt højere end landets egne, med hornmusik og mange danseglade matroser, der spåede adskillige „arfinikpingasut“, det var ikke alene en begivenhed, det var fest.

Vor chef havde den udmærkede opfattelse, at besætningen skulle have udstrakt frihed, når vi lå ved land, men til gengæld skulle der arbejdes, så det havde skik, når vi var i søen.

Lå vi ved land, stod den på bal, enten ombord eller på koloniens tranloft, og grønlænderne er lidenskabelige dansere; deres nationale danse „arfinikpingasut“ lærte vi hurtigt, og damerne, som ikke generedes af skorter eller kjoler, fik rørt sig, så det kunne forslå; selv de gamle, snavsede kællinger fik deres omgang til stor jubel for ungdommen.

Var vi til søs, stod den på arbejde både nat og dag. Øvelser og dybdelodninger, havundersøgelser og bundskrabning gik om hverandre ustandseligt.

Med skibet fulgte en ekspedition bestående af videnskabsmænd og en kunstmaler; de hjembragte — efter sigende — et righoldigt materiale af stort videnskabeligt værd. Når dertil føjes, at besætningen fik en forsvarlig militær og sømandsmæssig uddannelse, vil enhver forstå, at vi ikke blev sparet. Det var da også den eneste gang, jeg har oplevet, at en besætning i et orlogsskib ikke tog til i vægt. Men det blev raske gutter, som imponerede selve flådeinspektøren, da han inspicerede skibet ved hjemkomsten, og han var normalt meget karrig med ros.

En søndag var vi i kirke. Kirken var selvfølgelig både lille og tarveligt udstyret sammenlignet med kirker herhjemme, og så duftede der af grønlander. Da gudstjenesten blev holdt på dansk, deltog kun få indfødte, men de, der var til stede, sang af karsken bælg; det er

det eneste, jeg mindes af gudstjenesten; derimod erindringsbilledet, som hang over døren, og som forestillede Hans Egede, da han betræder Grønland for første gang og knælende takker Gud.

Jeg er ikke kunstkender og kan ikke afgøre, om billedet var dårligt eller godt; men virkningen var gribende, og den dag i dag står dette billede for mig med fotografisk tydelighed, skønt det er 40 år siden, jeg så det sidst.

Var naturen og landet storslået, så var til gengæld alt, hvad der var menneskeværk, småtskåret og ligetil. Danskernes boliger var tarvelige efter danske forhold, men der var dog en kolossal forskel på dem og de mellemting af huler og hytter, som grønlænderne beboede.

Grønlænderne er ikke propre, og deres opholdsrum bærer i høj grad præg af mangel på renlighedssans. Til deres undskyldning skal dog siges, at de ofte skal lange strækninger efter vand, og jeg har i Danmark set adskillige hjem, som ikke var renere, skønt der fandtes vand i overflodighed i selve huset.

Første gang jeg aflagde besøg i en grønlanderhytte, måtte jeg efter fem minutters forløb ud og kaste op. Luften i hytten var i den grad fed, mættet som den var af menneskelige dunster, at den næsten var til at føle på. Under en lav briks, som indtog den ene længdevæg, og som samtidig var seng, bord, stole og værksted, fandtes et kar, hvori sælskind lå til udblødning i radden urin. En ældre dame rørte jævnlig rundt i indholdet, hvilket ikke gjorde luften bedre.

Naturligvis var der forskel; således var jeg indbudt til kaffe hos en matros på jagten, som gik mellem kolonierne; han havde været i Danmark og hjembragt en kommode, som prangede med lysedug, blomsterglas og to par kopper med inskription „Til fader“ og „Til moder“, og så var væggene tapetseret med en årgang af det gamle vittighedsblad „Punch“. Her var luften forholdsvis ren, ligesom den famøse balje var henvist til et lille udhus. Kaffen, som vistnok var rigtig god, smagte mig dog ikke, efter at jeg havde set fruens slikke kopperne og derefter tørre dem af med et viskestykke, der mindede stærkt om en kulsæk.

Blandt Ægyptens syv plager var som bekendt også myg. Det skulle ikke forbavse mig, om de efter endt mission i Ægypten var forvist til Grønland; thi mere blodtørstige og pågående uhyrer end de grønlandske myg har jeg aldrig mødt på min vej gennem livet. De optrådte i sværme, som lignede tågebanker, og så tæt at de næsten fordunklede solen. Navnlig i lukkede fjorde gjorde de os helvede hedt og ødelagde os ganske glæden over solen og varmen. Så snart det blev koldt, var de som blæst bort, men blev det varmt, var de straks på pletten. Gik vi til vejrs, fulgte de efter, og moskitoslørene var, når vi arbejdede i rigningen, til mere gene end gavn. Jeg har let ved at tilgive, men spørger man mig på mit dødsleje, om jeg tilgiver alle, vil jeg tage forbehold over for de grønlandske myg.

Efter at have målt havnen op gik vi til Sukkertoppen, hvor vi fyldte kul. Formanden for kulfolkene var en dansker, en gammel læsøbo ved navn Klaus Skifte, der som nittenårig var forlist på kysten. Nu var han over

halvfjerds og havde i de mellemliggende år ikke været udenfor Grønland. På mit spørgsmål om han aldrig havde længtes hjem, svarede han, at det første år kneb det, men da der kom skib, og han kunne vende tilbage, havde han ikke alene fået landet, men også en lille buttet grønlanderinde kær og siden aldrig mærket til hjemve.

Fra Sukkertoppen foretog videnskaben en ekspedition langs elven for at undersøge floraen. Turen skulle vare en uge, og den morgen, de drog af sted med telte, soveposer, kogegrej og alt til ekspeditionsfaget henhørende, fik de alle gode ønsker om et godt resultat med på vejen. Klokkeren fire om eftermiddagen stillede de til vor store forbavselse atter ombord, fordi det var blevet regnvejrs. Nu kom chefen imidlertid på dækket, og det var synd at sige, at han lyste velsignelse over dem; de blev øjeblikkelig kostet i land, denne gang uden hurraråb.

Efter en uges forløb vendte de tilbage, solbrændte og forbitte af myg, men med vældige bunker af planter, dyr, sten og andre interessante ting, fulde af begejstring over al den naturskønhed, de havde fundet bag den yderste række barske klipper: Stille søer, lodrette fjeldvægge, blomstrende enge, vandfald og brusende elve. Ingen tænkte mere på deres uheldige start, alle lyttede begærligt til det vidunderlige, de fortalte om.

Atter gik rejsen nordpå til kolonierne Egedesminde, Christianshåb og Holstensborg. I Holstensborg havde vi station en tre ugers tid. Ca. syv mil fra Holstensborg fandtes en vig, som kunne egne sig til havn for de amerikanske fiskere, hvem det var forbudt at anløbe havne, og en ekspedition til opmåling og kortlægning af denne vig blev udrustet og suppleret med grønlandere og grønlanderinder fra kolonien. I løbet af en uge var arbejdet endt, og en lørdag aften kom en kajakmand med brev fra løjtnanten, som ledede opmålingen, at ekspeditionen ville vende tilbage næste dag. Der var vistnok stillet kajakmanden en snaps i udsigt; thi han blev roligt stående, efter at chefen havde affærdiget ham. Da det stadig ikke trak op til snaps, gik han langsomt ned i kajakken, bakkede sig et halvt hundrede alen ud fra skibet og råbte med gråd i stemmen:

„Stort skib, ingen drikkesnaps, ajurpok!“

Så blev han kaldt ombord, fik sig en mægtig dram og roede de syv mil tilbage med bevidstheden om at have gjort en udmærket forretning.

Den bedste koloni var Holstensborg; thi på Holstensborg var Marenmik.

Marenmik var „tive oer“ og koloniens bedste parti, hun ejede 75 kroner i Grønlandske Handels sparekasse. Marenmik var af en grønlanderinde at være høj, med bredt bryst og brede hofter, med små hænder og fødder og fodspidserne koket indad. Marenmik var proper og dansede „arfinikpingasut“ som en engel, hendes kamikker var smukkere broderet end nogen af de andre unge pigers, hendes hår sværere og hårbåndet rødere. Når hun lo, og Marenmik lo ofte, blev øjnene borte i to streger, til gengæld fik hun et par smilehuller så dybe og smittende, at alle måtte le med.

Er det så underligt, at hele besætningen elskede Marenmik og gjorde stormkur til hende? Jeg var selv „tive oer“ og måske den, der elskede Marenmik højest, så meget mere som hun ganske øjensynlig foretrak mig, næppe på grund af mine ydre fortrin, mere på grund af to aktiver, der i Marenmiks øjne overstrålede alt: Jeg blæste basun i skibsorkestret, og jeg styrede dampbarkassen.

Når jeg kom ind til kolonien med „then lelle thamper“, var Marenmik altid på pletten; hun lo som en desperat af mit ansigt, som soden fra skorstenen havde sminket; men når jeg havde fået hende til sæde på agtertoften, og det stod ud af havnen for „full speed“ med dampfløjten hylende som en gal hund, så gyste det i Marenmik, og hun så op på mig med øjne så fulde af beundring og kærlighed, at jeg måtte gøre vold på mig selv for ikke at slippe rorpinden, tage hende i favn og kysse hende fra vid og sans.

På græsplænen foran bestyrerens hus gik dansen hver aften, og når Marenmik fløj forbi i en susende reel, sendte hun mig et blik, som tydeligt sagde:

„Jeg danser nok med de andre, men det er til dine toner, og jeg tænker kun på dig.“

Men allerlykkeligst var vi begge, når ballet var forbi, og vi var undervejs til båden; så hang hun ved min arm og forsøgte på den mest komiske måde at holde fodslag. Fik hun basunen at bære og navnlig lov til at trutte på den, var hun i den syvende himmel, og jeg med.

Så oprandt afskedsstunden. Det er fyrretyve år siden, men endnu ser jeg for mig Marenmiks tårevædede ansigt, føler hendes arme om min hals og hører hende hviske:

„Oh, thu tilbage gomme om ikke so lange.“

Husker, hvor min hjerne arbejdede med planer om at forlade marinen, søge ansættelse i Grønland og hjemføre Marenmik som min brud.

Skæbnen førte mig imidlertid til andre breddegrader, men på de lange nattevagter gik mine tanker ofte nordpå til min lille eskimopige. „O, thu tilbage gomme om ikke so lange.“

Først fem år efter kom jeg atter til Grønland; jeg var meget spændt på, hvad Marenmik ville sige til gensynet.

Ak, i mellemtiden var Marenmik blevet lykkelig moder til tre, dejlige, brune unger og havde glemt både mig, basunen og „then lelle thamper“.

Det trøstede mig dog noget, at den, der således havde formået at trænge mig tilbage i Marenmiks bevidsthed, var en høj, køn ung mand og en dygtig fanger.

Den dag, vi forlod Holstensborg, blev vi fulgt et godt stykke til søs af konebåde med grædende piger og kajakker med grinende ungersvende.

Ombord var der for resten adskillige, der fik travlt med at pudse næsen.

Den næste koloni, vi gæstede, var Godhavn på øen Disko.

For en overfladisk betragtning gjorde den indtryk af

at være den mest velstående, både indbyggerne og husene var pynteligere end dem, jeg hidtil havde set.

Det var et festligt skue at se menigheden gå til kirke om søndagen, kvinderne i deres spraglede dragter, hvor farverne dog var afstemt ud fra den ejendommelige evne, naturfolk besidder, når det gælder farvesammenstilling, med salmebogen og lommestørklædet — hvidt og sirligt i hånden. Derefter mændene i hvide anorakker, pyntelige kamikker og hænderne i lommen. Hvis jeg ikke vidste, at grønlænderne ligesom andre dødelige fødes nøgne, skulle jeg tro, at de blev født med hænderne i lommen.

På den årstid, vi besøgte Grønland, var solen på himlen døgnet rundt, men det var dog, når natten faldt på, som sænkede der sig fred over den ganske natur. En hundevagt kunne være så vidunderlig, at man skønt dødtæt af at traske dækket op og ned i flere timer dårlig kunne løsrive sig for at gå til køjs. Hertil bidrog sikkert de storslåede omgivelser, som jo var af en ganske anden art, end dem vi kender fra vore egne, dejlige skærsommernætter. Disse omgivelser fyldte de mest poesiforladte blandt os med en hellig glæde, som dog undertiden fik et skår takket være hundene. På de sydlige kolonier var der ganske vist også hunde, men færre i antal. På Godhavn var der en hel hær, og når denne hær stak i at hyle, og det gjorde den på den mindste foranledning, så opførte den en koncert, som bragte en til at glemme både poesi og midnatssol for at ønske hundene og deres hyl, der godt kunne være et par timer, fanden i vold. De grønlandske hunde kan ikke gø, men kommer de blandt civiliserede racefæller, lærer de det snart, for atter at glemme det når de vender tilbage til Grønland.

Blandt de grønlændere, som aflagde besøg ombord, var der én, som vakte kolossal opsigt ved at optræde i diplomatsæt, som øjensynlig var syet til en mand, der mindst måtte være en halv alen højere end ejermanden. Skøderne nåede omtrent hælene, benklæderne trådte han i, og den høje hat, som fuldendte påklædningen, blev kun af ørerne forhindret i at hvile på mandens skuldre. På brystet — eller rettere på maven — hang en sølvmedaille i et alenlangt bånd. Han mindede nærmest om en cirkusklovn, og vi hylede af grin ved synet af ham; men grinet afløstes af agtelse, da vi erfarede, at han havde erhvervet både dragt og medaille ved at bringe hjælp til et engelsk ekspeditionsskib, som sad fast i isen, og hvis besætning var meget medtaget af

skørbug. For denne dåd havde Dronning Victoria dekoreret ham og ovenikøbet sendt ham diplomatsættet som ordensdragt; men alle forsøg på at få ham til at lade tøjet sy om, så det passede bedre, strandede på hans opfattelse af, at Dronningen måtte have ment, at som dragten var, skulle den bæres, og når der med medaljen fulgte en alen bånd, så skulle den hænge i en alen bånd.

Den samme mand ledsagedes af sin datter. Den unge dame, en femtenårig, tæt, typisk eskimopige havde første gang set dagens lys på en isflage i tyve graders kulde. Dette var gået således til: En decemberdag var hendes forældre gået ud på isen for at fiske; medens de opholdt sig her, blæste det op, isen gik i drift og forhindrede dem i at komme til land. Og herude i Davisstrædet, på en drivende isflage, i tyve graders kulde, bragte moderen sit barn til verden og slap godt fra det. Hvor mange af hendes europæiske søstre ville mon kunne gøre hende det efter?

Som indledning til opmåling af havnen blev jeg en aften sendt ind for at måle vandstanden. Medens jeg sad på broen og noterede, kom en ældre herre i sælskindsbenklæder, uniformsjakke og guldtesset kasket ud til mig:

„Hvad bestiller De der, unge mand?“

„Måler vandstand.“

„Hvor længe skal De blive ved?“

„Jeg bliver løst af i morgen tidlig.“

„Det er en lang tur.“

„Åh, det går nok.“

Herren gik, men vendte tilbage en halv time efter fulgt af sin tjenerinde, som bar en mægtig mugge punch og to glas. Vi stak på varerne, passiarede og målte vandstand, og således gik et par timer. Om punchen var for stærk, eller jeg var uvant med pokulering, ved jeg ikke, jeg faldt i søvn og vågnede først en tre-fire timer senere. Da jeg rædselsslagen så mig om, rakte herren mig smilende ur og bog:

„Værsgod, min ven; bogen er til dato, men det er vist ikke værd, at De fortæller om bord, at inspektøren over Nordgrønland har hjulpet Dem med at måle vandstand.“

Fra Godhavn gik rejsen sydpå og hjemefter, og som en sidste mindelse fik vi en vældig ryger, der tvang os til at ligge underdrejet en uges tid; men trods denne barske afsked var vi næsten alle kede af at skulle forlade det herlige Grønland og dets beboere.

MED DØDEN I HÆLENE

Naturen var i lag med et af sine årlige opgør. Foråret søgte at drive vinteren på flugt. Et par gange var termometeret presset fra minus ti op over nul, men vinteren sparkede igen, ville ikke slippe. Termometeret måtte ned, helt ned på minus tolv.

Dog, lidt efter lidt – efterhånden som solens vinkel med horisonten voksede, og de milde, sydlige storme kom marcherende ude i Danmarksstrædet og knuste havisens kanter med deres tunge brådsøer, – måtte vinteren give op.

Således så det ud i den østgrønlandske koloni Angmagssalik i april måned. Grønlænderne var trætte af butikken dåsemad og ikke rigtig mætte. De længtes efter noget med frisk, varmt blod – de længtes efter fisk. De sagde, at der kun var forskel på *dåse-etiketterne*. Det, der var indeni, smagte ens.

Endnu kunne fangerne ikke gå ud i kajak. Sælerne holdt sig også væk fra al den uro, der var langs iskanten. Men haren og rypen ville snart være at finde til fjelds, og havmågen havde vist sig nogle gange. De yngste og mest smidige af jægerne gik til fjelds eller så langt ud på fjorden som muligt. Lige gyldigt hvad de fik, så var det altid bedre end dåsemad og tillige meget billigere. –

I butikken stod en ung mand og ekspederede. Han var hverken fanger eller jæger, men ivrig fisker. Hans ansigt var fuldt af ganske små ar, som om han havde haft den farlige sygdom, der går under navnet „kopper“. Da jeg spurgte bestyreren, fortalte han følgende: Denne unge mand hed Paulus, og han var som nævnt ivrig fisker. Han havde sin „private“ vig en times gang fra sit hjem. I vinterens løb var han hver eneste dag, når vejret tillod det, taget derud. Han holdt tålmodigt tre huller åbne i isen. Isrammerne rundt om disse huller var efterhånden blevet over en meter tykke. Med den sejhed, der ofte præger grønslænderne, fortsatte han, selv om resultatet mange gange var negativt. Han havde dog

fisket så meget, at hans egen familie ikke havde savnet fersk fisk. Ved siden af havde han hjulpet gamle og syge. Det var kun polartorsken og den store ulk, han fangede, men de havde også deres berettigelse. Den unge mand var i øvrigt en direkte ætling af de store, hæderkronede bjørnejægere. Så langt tilbage, som en noget bugtet stamtavle kunne angive, havde de alle været storfangere og bjørnedræbere.

Da Paulus var tolv år, mistede han sin ældste broder, Josef, en særlig dygtig fanger og bjørnejæger. Det skete, da han var ude på sælfangst sammen med en kammerat. Josef skød og harpunerede en sæl, som lå i fangerblæren, og han var netop ved at gøre klar til den næste. Hans kammerat, som lå et stykke derfra, bemærkede, at Josef helt imod de uskrevne fangerlove – antagelig af iver – havde stukket riflen ind under kajakremmene, men med løbet *mod sig!* En sæl kom op på skudhold, Josef rev riflen til sig, hanen fangede en tværrem, – hans hoved blev splintret, og kajakken gik rundt. Kammeraten fik ham ind på iskanten, dækkede ham til med løs is og roede hjem. Liget blev senere bragt ind pr. motorbåd. Efter dette kunne ingen formå Paulus til at røre ved skydevåben. –

— — —

Kl. 12 lukkede Paulus butikken, – der kom alligevel ikke flere kunder. Han gik hjem, spiste, tog derefter sit varmeste tøj på og gik ud til sine fiskehuller.

Det så ud til at blive en af de store dage. Fra det første hul fik han tolv polartorsk og fem ulke – det var noget, der gav lyst. Næste hul gav ti torsk og otte ulke. I lykkelig forventning stiledede han mod det sidste hul. Inden han nåede derhen, raslede en del sne og is ned ad fjeldskrånningen bag ham; men det skete så tit, så han ænsede det knapt nok.

Han havde netop lagt sig på knæ for at fire linerne ud, da han hørte tunge fodtrin ikke langt borte. Han hørte tydeligt overfladeisen blive knust under

en stor vægt. Fodslaget kom nærmere. Pludselig fik han en anelse, en frygtelig anelse. Med angstens sved væltende ud af alle porer tvang han sig til at skæve bagud over skulderen. Dér – højst tyve meter fra ham med siden til – stod en fuldvoksen polarbjørn! Aldrig havde Paulus tænkt sig, at „polarkongen“ var så kolossal stor; men han havde jo også kun været præsenteret for dens skind i butikken.

Den måde, han nu – rent instinktivt – reagerede på, var dikteret af en række råd, der var gået i arv fra svundne slægter, og som kort kan sammenfattes således: Møder du en bjørn og er våbenløs, skal du straks agere død! Læg dig på maven og bliv liggende, uanset hvad bjørnen finder på!

Paulus bøjede sig langsomt forover og blev liggende. Bjørnen nærmede sig, men syntes at ignorere Paulus, skønt den gik tæt forbi ham. Gennem øjenkrogene så Paulus den stile hen mod et af hans fiskehuller. På et øjeblik var alle fiskene fortæret! Med tungen vippende rundt om den sorte snude gled bjørnen hen mod det næste hul. Her tog den det dog lidt mere med ro. Paulus lå og ønskede, at der havde været ti gange så mange fisk, for hele hans fangst forsvandt, uden at bjørnen så ud til at være hverken mæt eller tilfreds.

– Så, nu kommer han, nu gælder det, Paulus! tænkte han skælvende. Bjørnen kredsede nogle gange undersøgende rundt om ham. Paulus følte, at den stod tæt ved ham, og han vovede knapt at trække vejret. Glem det ikke, glem det ikke . . . *død . . . dø!* summede det gennem hans hjerne.

Så følte han noget meget tungt passere sin skulder, og straks efter faldt bjørnens lab ned ved hans højre side med en knasende lyd. Kæmpen stod skrævende over ham! Han mærkede dyrets ånde i nakken – hed og stinkende. I dette øjeblik var han ved at skrigе, men han undgik det ved at bide i en flig af sin skindpjækkert.

Nu mærkede han „noget“ lukke sig om tøjjet i ryggen. Han blev løftet op fra isen! Et øjeblik følte han, at han svævede – så løsnedes grebet, og han faldt – med ansigtet ned mod isen! Da grebet slap-pedes, hørte han bjørnens mægtige tænder klappe sammen. Det lød, som var det en stålsaks!

Bjørnens ånde nærmede sig igen. Paulus mente at føle dens kolde snude mod sin nakke. Så igen det samme tag i tøjjet – og igen det samme fald! Nu vidste han, hvor ondt det gjorde, selv om skrækken næsten kvalte alle følelser. Han var bange for at besvime, skønt dette måske havde været den bedste måde at agere død på.

Fire gange foretog bjørnen denne manøvre – og stod så helt stille, ildevarslende stille. Paulus følte

blodet drive fra ansigtet. Hvad nu, hvis bjørnen fik færtten af blod – hvad ville der så ske?

En næsten uimodståelig trang til at dække blodet var ved at tage magten fra ham, men med en mægtig viljeanspændelse betvang han denne indskydelse og nøjedes med at presse ansigtet så hårdt ned mod isen, at blodet ikke kunne sive ud. Han tænkte slet ikke på, at kulden fra isen standsede blodet.

Pludselig fik han en fornemmelse af, at bjørnen skiftede stilling. Dens højre lab passerede hans skulder. Han anede tyngden og kraften, der lå bagved. – Min gud, hvis han lader *den* falde, tænkte han. Men nej – han følte, den blev sat ned ved hans venstre side! Så fulgte atter denne enerverende, uhyggelige stilhed, hvor han tydeligt hørte dyrets dybe åndedræt.

Netop som han var ved at opgive det hele, hørtes tunge, skiftende fodslag, der fjernede sig – men pludselig standsede igen! Gennem øjenkrogene og blodet, der var stivnet rundt om øjnene, fulgte Paulus bjørnens bevægelser. „Kongen“ tog endnu en tur rundt til hullerne, slikkede de rester op, der var levnet, skævede tilbage efter ham og satte så – til hans ubeskrivelige lettelse – kursen mod havet.

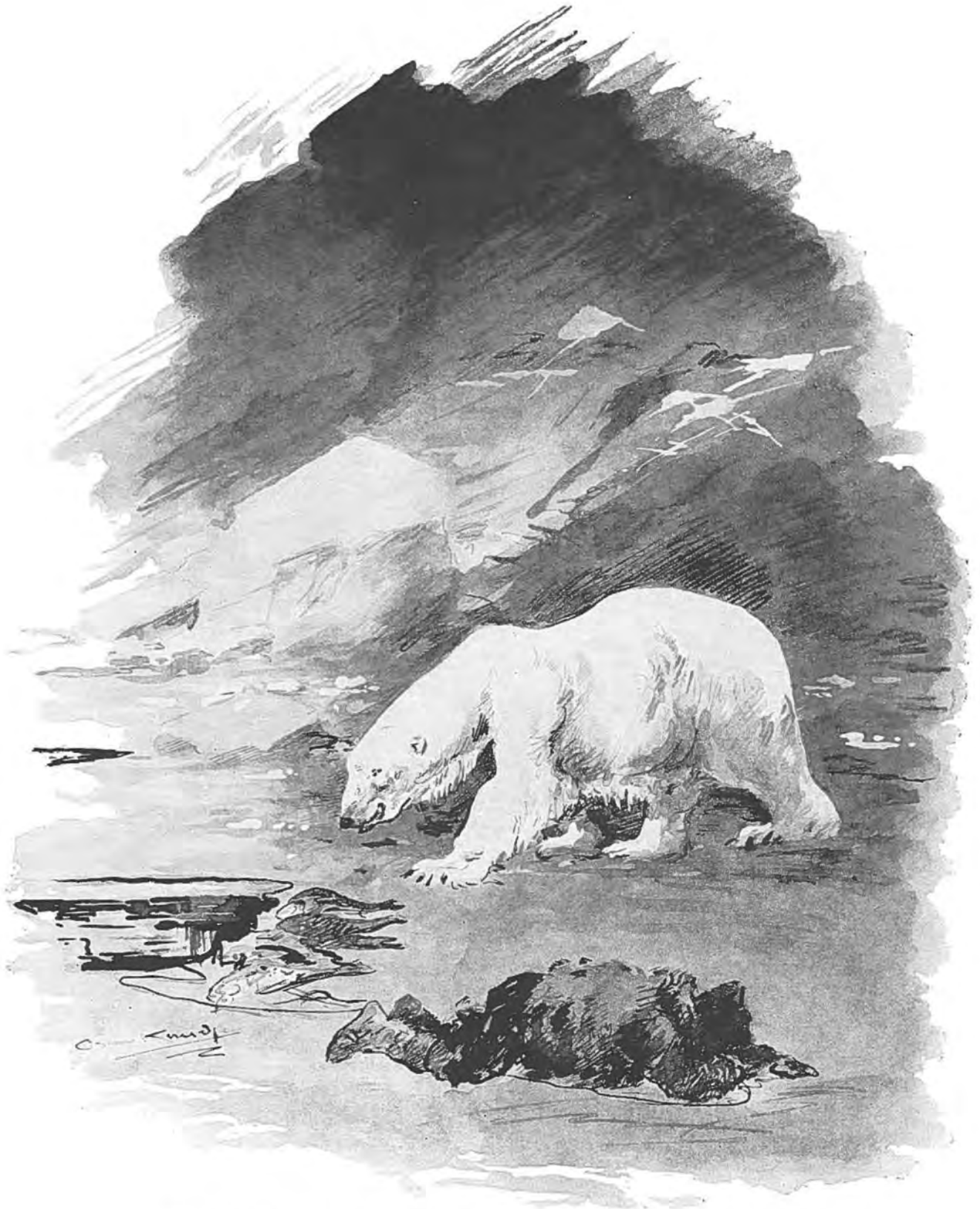
Da Paulus mente, at faren var overstået, rejste han sig. Bjørnen var forsvundet bag en isskruning. Han følte en sær stivhed i hele kroppen, særlig i benene.

Han samlede sine fiskegrejer sammen og skulle til at gå hjemover, da han oppe fra fjeldsiden hørte denne ildevarslende lyd af is og sten, der kommer raslende ned. Han stirrede, så godt han kunne for de blændede øjne, i retning af lyden – og dér, på toppen af en skrænt, stod „majestæten“ med det løftede hoved vejrende rundt! Paulus' blik var som naglet fast til dette syn. Det pragtfulde dyr stod i al sin selvsikre magt i en skarp silhouet mod den dyblå baggrund. Ret brutalt blev Paulus revet ud af denne beskuelse – for til hans store skræk kom kæmpen pludselig væltende ned ad fjeldsiden med et arrigt brøl. Han havde opdaget svindelen!

Igen lød forfædrenes manende ord i Paulus' øren: – Hvis du skal gøre dig håb om at undslippe en bjørn, må terrænet være ujævnt med store forhindringer, som du skal søge at udnytte. Tving ham til at zig-zagge, så er der håb! Men er terrænet stort og jævnt, da er du fortabt!

Paulus satte kursen mod et stort stykke indefrosset kalvis, som lå på vejen til kolonien. Noget længere fremme lå den første fjeldknaus og lige bag den de første huse, hvorfra han kunne vente hjælp.

Det størknede blod var ved at blive opløst og begyndte at løbe. Det generede ham en del, men her var ingen tid at spilde – det gjaldt livet!

Paulus skævede bagud over skulderen og så højst tyve meter borte den fuldvoksne polarbjørn

Et par gange var han ved at snuble. Bjørnens gungrende trav nærmede sig hastigt. Paulus var klar over, at såfremt han blev indhentet, var det ensbetydende med døden og udslættelsen. Hans far havde

sagt, at en bjørn aldrig hverken tilgav eller glemte, hvis den var blevet holdt for nar.

Han holdt sin kurs mod den indefrosne kalvis; men pludselig snublede han og faldt – han havde

overset en skrunding i isen. Inden han kom op igen, var bjørnen så nær, at han kunne høre dens knurrende hvæsen. Han nåede kalvisblokken og stod et par sekunder, inden han valgte, til hvilken side han ville løbe rundt. Så gjorde han et spring til højre og svingede så brat til venstre. Det store, tunge dyr tabte lidt terræn ved denne manøvre. Da han var kommet rundt om isknolden, strømede en velsignet duft af brændende lyng imod ham. Nu skulle han blot rundt om den næste fjeldknaus – så var han frelst.

Men „polarkongen“ var også kommet rundt og vandt ind på ham. Terrænet var fladt, og Paulus kastede fiskegrejerne, krængede skindpjækkerten af og lod den gå samme vej, idet han satte i med den sidste spurt. Han ville snart kunne ses fra kolonien.

Men hvad var nu det? Det tunge trav bag ham lød med ét mere fjernt og ophørte så helt! Han sagtnede farten lidt, men vovede ikke at se bagud – og dog, han *måtte* dreje hovedet. Og dér stod „kongen“ – med resterne af Paulus' skindjakke mellem tænderne og med snuden ret op i luften! Men pludselig smed den jakken, drejede rundt og begav sig i trav i den modsatte retning! Der var ingen tvivl om, at lyngrøgen havde frelst ham.

Da bjørnen var ude af syne, gik Paulus langsomt tilbage og samlede resterne af sin skindpjækkert og fiskegrejerne op. Det var, som om trætheden nu, efter at faren var overstået, blev mere mærkbar. Da han drejede rundt om det sidste hjørne, kunne han ses fra kolonien, og de første, der kom ham i møde, var tre småbørn, af hvilke den ene var hans egen søn

på fire år. Men da de var kommet så nær, at de kunne se hans blodige ansigt, vendte de hylende om og styrtede tilbage mod kolonien. At Paulus' egen dreng ikke genkendte ham, skyldtes sikkert, at han ikke havde skindpjækkerten på.

Kort efter kom et spand slædehunde hen imod ham. De standsede op og skulede. Han talte til hundene, men det var ikke hans, så de lystrede ikke. Hans slingrende, usikre gang, hans vibrerende stemme og unormale opførsel fik hundene til at løbe ind mod kolonien med halen mellem benene. – Bagefter kom nogle nysgerrige kvinder. Da de så hans blodige ansigt og mærkelige, dinglende gang, brød de ud i uharmoniske hvin og forsvandt i en utrolig fart.

Endelig – da Paulus med opbydelsen af sine sidste kræfter var ved at kravle over en fjeldknaus – kom tre fangere hen imod ham. Den ene havde for en sikkerheds skyld taget sin riffel med. Netop som Paulus havde klaret knausen, var han ved at besvime, men den ældste af fangerne udbrød i det samme: „Det er Paulus! Kom, hurtigt!“ De bar ham imellem sig hen til sygehuset. Da de nåede dette, havde de en hel hale af mennesker og slædehunde efter sig.

Rygtet om, at det var Paulus, nåede meget hurtigt hjem til hans unge kone, Sara. Det hed sig, at Paulus var faldet ned fra fjeldet. Da Sara henvendte sig på sygehuset, blev hun straks lukket ind, men gjort opmærksom på, at Paulus var bevidstløs, men at hun gerne måtte vente, og det gjorde hun. Sagen var dog den, at lægen havde givet Paulus en indsprøjtning og nu var i færd med at vaske og rense sårene.

Ved 22-tiden vendte Paulus tilbage til virkeligheden, og der blev omgående sendt bud efter Sara. Da hun så sin forbundne mand, var hun ved at besvime, men sygeplejersken fik hende beroliget og placeret ved sengen. Og så begyndte Paulus at fortælle. Han fik nævnt ordet bjørn, men så var det, som om han ikke holdt af at gå videre. Sygeplejersken forstod ham og forlod værelset. –

Længe varede det ikke, før hele kolonien vidste, at en bjørn var kommet bag på Paulus. Et par fangere forsøgte at komme ind til ham, men blev afvist. De ventede imidlertid udenfor, og da Sara forlod sygehuset, trængte de ind på hende for at få at vide, om det med bjørnen var rigtigt. Sara svarede ikke, men da de vedblev at spørge, gav hun dem til sidst et næsten umærkeligt nik til svar for at få fred.

Næste formiddag kom Paulus hjem. Sara havde været i butikken, hvorfra hun medbragte en langagtig pakke, som hun gemte omhyggeligt. To unge jægere havde været der, den ene med en snehare, den anden med en havmåge. –

Før det blev lyst den følgende dag, gled to slæder

Et spand slædehunde kom imod ham

ned ad skrænten, ud mod havisen. Efter en times kørsel standsede de. Hundene blev „slået“ fra, se-lerne taget af, og så gik „bjørnesignalet“. Fra det ene spand hørtes pludselig den hyl, der tilkendegiver, at en slædehund har fundet „noget“.

I løbet af få minutter var både mennesker og hunde ude ved stedet. Der var ingen tvivl – det var friske bjørnespor, der drejede i alle retninger, som om „kongen“ havde været i tvivl om, hvilken vej han skulle vælge. En af de gamle „baser“ gik med tre af sit spand med snuden i bjørnens spor op mod en stor, tilfrossen indsø. Den var blank som et spejl – al sne var fjernet af vinden. Basen fortsatte, men inden længe gik han i cirkler. Der var absolut intet spor at se, kun lugten røbede bjørnen. Dér stod de. Selv om de fulgte søens bredder til fjeldsiderne, hvor de før eller senere ville finde hans spor, ville det være for sent. Bjørnen ville for længst være hjemme i sin hule og i sikkerhed. Derfor opgav de. –

Da de hen imod aften kom hjem, gik de to ældste på besøg hos Paulus, som nu var helt frisk og fuldstændig klar over, hvad disse skarpskytter havde været ude efter.

„Fik I ham?“ spurgte han.

„Nej, desværre, vi kom for sent,“ lød svaret.

Med oprigtig glæde i stemmen udbrød Paulus med et smil: „Åh, gudskelov!“

Fangerne stirrede uforstående på ham, indtil han forklarede dem hvorfor. Han havde været helt i „kongens“ vold, hvad liv og død angik, sagde han; men bjørnen havde skånet ham – måske nok fordi den troede, han var død . . . men alligevel. Han lod også skinne igennem, at han var vred på Sara, fordi hun havde fortalt dem om bjørnen.

„Jamen,“ brød den ene fanger ind, „Sara har ikke sagt eet eneste ord!“

„Det var mærkeligt, hvor har I da jeres viden fra?“

De stod lidt uden at svare. Til sidst sagde en af dem: „Sara fortalte os ikke noget, hun nikkede blot, og det var os nok. Men du skal tilgive hende.“

Igen smilte Paulus. Denne gang var det dog et tilgivende smil, og det var bestemt for Sara. Hun modtog det og blev glad. –

Så blev det Paulus' fødselsdag. Han fik fri fra butikken, og bestyreren og hans kone var inviteret til kaffe. Samtalen kom helt automatisk til at dreje sig om oplevelsen med bjørnen. Paulus gentog med samme ærlighed, at det var godt, bjørnen ikke blev skudt. Sara så meget bestemt over på Paulus, idet hun spurgte: „Vil du love mig noget, medens bestyreren hører på det?“

„Og hvad er så det, Sara?“ spurgte Paulus, der var en forsigtig mand.

„Ingen spørgsmål,“ sagde Sara. „Vil du love det eller ikke?“

Paulus sad et øjeblik, inden han svarede: „Ja, jeg lover det!“

„Så har du lovet mig aldrig at gå ud til dine fiskehuller mere uden riffel!“

Henrykt løb hun ud i forstuen og kom tilbage med pakken. „Værsgo', her er din fødselsdagsgave fra mig, jeg har sparet sammen til den!“ Det var en dejlig belgisk riffel.

Mens Paulus beundrede den, krøb der et par små glædestårer ud fra Saras dybbrune øjne, og med den bløde, melodiske stemme, grønlanderinder er i besiddelse af, tilføjede hun: „Nu er det mig, der siger gudskelov!“

Kaptajn for en dag

Af JACK TAR – III. af OSCAR KNUDSEN

Førstestyrmand William Warms havde fået sit livs chance. Endelig havde han fået det fulde ansvar for en stor liner, dets passagerer, besætning og værdifulde last. Men hans første kommando skulle slutte lige så brat, som den var begyndt.

Lineren „Morro Castle“, der var bygget i 1930, sejlede på ruten mellem New York og Cuba. Skibet var tidssvarende i alle retninger. Det var bl.a. udrustet med et automatisk virkende system, der skulle fortælle om en eventuel brand, og slukningsudstyret var i fineste orden. Ingen om bord regnede med, at der nogen sinde ville blive brug for alt dette dyre udstyr.

Den 7. september 1934 var lineren på vej mod New York, og man regnede med at være i havn næste morgen efter en begivenhedsløs rejse fra Havana.

Om aftenen den 7. gik førstestyrmand Warms ind i kaptajn Robert Wilmotts kahyt. Ingen havde svaret, da han bankede på døren. Warms troede, at kaptajnen sov. Men det viste sig, at Wilmott var bevidstløs. Førstestyrmanden tilkaldte straks skibslægen, som erklærede, at kaptajnen var død. Dødsårsagen syntes at skyldes et hjertetilfælde.

Nu var William Warms kapajn om bord i „Morro Castle“. Kl. 1.55 om natten passerede skibet Barnegat Light og satte kursen mod Ambrose-fyrskibet uden for New Yorks havn. Sejladsen gik planmæssigt, og Warms' første timer som kaptajn var ren rutine.

Kl. 3 morgen gik steward Daniel Campbell på promenadedækket i bagbords side, da han pludselig syntes at kunne lugte røg. Han mente, røgen kom ud under en dør ind til et rum i overbygningen. Campbell åbnede døren, og en stikflamme slog ud imod ham. Hele rummet var i flammer.

Daniel Campbell skyndte sig op til kaptajnen, der imidlertid allerede havde fået underretning af en vagtsmand, som havde set røg strømme ud fra en ventilator. Kaptajn Warms blev bestyrtet. I løbet af få minutter spredte ilden sig og brølede hen langs promenadedækket. Kostbar tid gik tabt, fordi der herskede forvirring om bord. Ingen syntes at være klar over, hvordan man bedst skulle gribe sagen an. Ydermere fortsatte lineren med samme hastighed, 20 knob. Der blæste en ret kraftig vind, og den i forbindelse med skibets fart fremover gav yderligere næring til ilden.

En erfaren skibsfører ville straks have sat farten ned og ændret skibets kurs. Han ville også straks — af hensyn til de mange passagerer om bord — have underrettet omverdenen om skibets situation.

William Warms savnede erfaring. I sin forvirring tænkte han ikke på at udsende nødråb gennem æteren. Lige efter brandens voldsomme udbrud løb 2. telegrafist

Charles Maki til 1. telegrafisten George Rogers' kahyt for at vække ham.

Rogers og en anden telegrafist begav sig op på broen efter at have aflagt besøg i radiatorummet. De spurgte Warms, om der var nogen ordre.

— Nej, svarede Warms, der er ingen ordre!

I radiatorummet blev man meget forbavset over denne besked, og radioen forblev derfor tavs i endnu nogen tid. Uden for radiatorummet herskede der vild forvirring. Alle råbte i munden på hinanden, og mændene med brandslangerne løb i vejen for hinanden.

Røgen begyndte nu også at strømme ind i radiatorummet. Rogers tog et fugtigt håndklæde for mund og næse. Telegrafisterne hørte også tydeligt flammernes knitren og var klar over, at situationen var alvorlig. Men der var ikke givet ordre om at sende nødråb. Telegrafisterne sad hjælpeløse.

Mens passagererne råbte og skreg, og situationen blev stadig værre, traf Rogers en beslutning på egen hånd. Han udsendte et „CQ“ — en ordre til at holde æteren fri til udsendelse af et nødråb. Men et øjeblik efter gik lyset ud både i radiatorummet og over hele skibet. Hurtigt skiftede telegrafisterne over til den batteridrevne nødsender.

En af telegrafisterne gjorde flere ture op til broen for at spørge efter ordrer. Hver gang svarede Warms, at der ingen ordre var. Da telegrafisten George Algana kom fjerde gang, fortalte han, at det snart ville blive umuligt at opholde sig i radiatorummet.

— Godt, svarede Warms opgivende og træt, så send et SOS.

Algana begav sig skyndsomst på vejen tilbage til radiatorummet, men blev spærret ude af en tyk mur af røg, som det var ham umuligt at slippe igennem. Så løb han igen op på broen for at få fat i en telefon. Men den virkede ikke. Telefonforbindelsen var afbrudt.

Algana forsøgte igen at nå frem til radiatorummet, men røgmuren var nu tykkere end før. Så prøvede han at slippe igennem på et dæk længere nede. Men også her måtte han opgive. Endelig fandt han på dækket oven over, hvor han havde forsøgt to gange, et lille hul i røgmuren. Udmattet nåede han tilbage til radiatorummet, åbnede døren og stønnede:

— Send nødråb. Tyve miles syd for Scotland Light!

Igen begav Algana sig til broen for at meddele kaptajnen, at nødråbet var sendt. Da han kom tilbage til radiatorummet, fandt han Rogers liggende bevidstløs. Kort forinden havde Rogers stønnet følgende sætning ud i æteren:

— Kan ikke mere . . . ikke mere . . . ild under radiatorummet!

Omsider gik „Morro Castle“s besætning fra borde.

Giftige dampe fra akkumulatorsyren på den varme dørk i radiatorummet blandede sig med røgen fra den voldsomme brand, der nu havde bredt sig til en meget stor del af skibet. Algana ruskede liv i Rogers og opfordrede ham til at komme ud i den friske luft.

— Nej, stønnede Rogers, jeg må blive her.

Men Algana, der selv var udmattet, trak sin chef ud, og Rogers gjorde nu ingen modstand, da Algana havde overbevist ham om, at ordren kom fra broen.

Nødråbet var blevet hørt af flere skibe. Mange af dem befandt sig i nærheden og satte straks kurs mod „Morro Castle“. Blandt dem var „City of Savannah“, „Andrea F. Luckenbach“ og „Monarch of Bermuda“.

Om bord i det brændende skib herskede der nu voldsom panik. Varmen var flere steder uudholdelig, og mange passagerer foretrak faren for at drukne frem for chancen for at blive stegt levende. Den ene passager efter den anden sprang ud over skibssiden og begyndte

at svømme bort. Det lykkedes nogle få af dem at slippe ind til New Jerseys kyst — en strækning på seks sømil. De fleste af de øvrige, der sprang i vandet, druknede.

Om bord i „Morro Castle“ krævede flammerne mange menneskeliv. Nogle enkelte af besætningen blev også grebet af panik og stak af i de kun halvt fyldte redningsbåde. Kaptajnen råbte til dem, at de skulle blive og tage flere passagerer om bord. Men de skrækslagne søfolk flygtede i panik.

Største parten af besætningen blev dog om bord, hvor de tappert fortsatte kampen mod det brølende flammehelvede. Men kampen var håbløs og søfolkene dømt til nederlag.

Fra skibene, der kom til hjælp, satte man redningsbåde i vandet. Mange passagerer blev taget op, mens de klamrede sig til hinanden i vandet. Mange holdt sammen i grupper, mens de holdt hinanden i hånden. De tililende skibe reddede 228 af de 318 passagerer.

William Warms var ikke nogen erfaren kaptajn, men han var en modig mand. Mens han i begyndelsen havde været fortvivlet og næsten lammet af chok'et, var han nu fast besluttet på at frelse skibet, der havde været under hans kommando så få timer.

Warms blev af kollegerne fra de hjælpende skibe opfordret til at gå fra borde. Men han nægtede. Han ville blive om bord, og han spurgte besætningen, om der var frivillige, som ville blive sammen med ham.

Kun to mand af besætningen foretrak at gå fra borde i tide. Resten blev om bord i håb om at redde „Morro Castle“.

Om bord i det brændende skib fik den modige besætning travlt. En trosse fra Coast Guard-fartøjet „Tampa“ blev taget om bord, og bugseringen ind mod New York begyndte. Man regnede med, at sprøjtebådene fra New York kunne få bugt med flammerne uden for havnen. „Morro Castle“-besætningen smed alt, som kunne nære ilden, over bord.

Situationen om bord blev mere og mere uudholdelig. Hen på eftermiddagen den 8. september sagde skipperen fra „Tampa“ til den modige besætning:

— Gå fra borde nu. En storm er i anmarch!

Endelig gik „Morro Castle“s besætning så fra borde. Et øjeblik efter så man ilden brede sig til forskibet, der havde været besætningens sidste skanse.

Pludselig lød der et brag om bord i „Tampa“. Det var bugsertrossen, der sprang. „Tampa“ var lige ved at blive slynget ind mod det brændende „Morro Castle“.

Skipperen undgik med nød og næppe en kollision. „Morro Castle“ blev af den opfriskende vind kastet ind mod kysten. Ud for Asbury Park i New Jersey lagde det stadig brændende vragskib sig til hvile. Da ilden endelig havde raset ud, var „Morro Castle“ ikke længere et skib.

Hvordan kunne et skib som „Morro Castle“ i den grad blive flammernes bytte? Dette spørgsmål stillede fra alle sider. For „Morro Castle“ var et af de mest brandsikrede skibe, der fandtes. Der var ofret enorme formuer på brandsikring og brandslukningsmidler. En tilbundsgående og meget langvarig undersøgelse blev sat i gang, og resultatet af den blev den beretning, De lige har læst. Undersøgelsen indeholdt ganske vist en række tekniske detaljer og var mindre dramatisk i sit ordvalg end denne beretning. Men sandheden er, at de mange ord ikke rigtigt kunne give en forklaring på katastrofens opståen og forløb.

Når branden nåede at udvikle sig til en katastrofe, skyldtes det bl.a. den omstændighed, at skibets erfarne kaptajn var død. Kaptajn Robert Wilmotts død gav for resten anledning til mange rygter. Et af dem sagde, at han var blevet myrdet, og at branden skyldtes sabotage.

Intet tydede imidlertid på, at Wilmott ikke led en naturlig død. Men den eneste, der havde være i stand til at bekræfte det over for omverdenen, var skibslægen. Og han var tavs.

Skibslægen var blandt dem, der omkom i flammerne.

Under udspændte sejl

(Fortsat fra side 18)

greb, vågnede pludselig op og sparkede ham hårdt i underlivet. Tim Marrow gispede af smerte og var lige ved at give slip, men tog sig resolut sammen, klemte til med begge hænder og væltede ham ud over siden.

Der lød et plask, en syden og boblen. Så blev alt stille.

Tim Marrow stod et øjeblik og lyttede, men hørte kun vindens svage sus i sejlene. Så gik han hen agter og tog fat i loglinen. Men den var slap. Han stod lidt og spejdede i mørket ud over havet, men hørte intet. Langsomt, uden at forhaste sig, vendte han omkring og gik hen i lukafet, hvor kanadieren Ermeson sad i lyset fra petroleumslampen og gumlede på en beskøjt og drak sort kaffe.

— Hallo, Tim! Hvordan går det? spurgte han venligt.

— Udmærket. Tim Marrow satte sig ned og rullede en cigaret.

— Ermeson, sagde han.

— Javel.

— Hvad ville du gøre, hvis en af besætningen en mørk nat slog dig ned og smed dig ud over siden, og du på en eller anden mirakuløs måde igen kom om bord?

Ermeson satte koppen fra sig med et smeld.

— Jeg ville . . . Han så eftertænksom ud med en dyb rynke mellem øjnene. Jeg ville slå ham oven i hovedet med en kofilnagle! Nej, sagde han beslutsomt. Det ville jeg ikke gøre. Der ville blot blive for meget halloj og spektakel bagefter. Jeg ville gøre akkurat det samme, som han gjorde ved mig! På den måde kommer vi retfærdigheden nærmest, ikke sandt, Tim?

Tim Marrow tog et dybt drag af cigaretten.

— Selvfølgelig, svarede han roligt. Øje for øje og tand for tand!

Tim Marrow slukkede cigaretten og sad et øjeblik og så ind i skyggerne, som krøb frem af krogene. Så rejste han sig op og gik igen ud på dækket, efterladende den gumlende Ermeson i lyset fra en blafrende flamme.

Reproduktion: Brdr. Bærentzen

Et forlis ved den skotske kyst

MALERI AF CARL NEUMANN (?)

